

00203
Sublit

EPOCA GLORIÓSĂ

A LUI

MICHAÏ VITEAZUL

POEMA ISTORICA IN VERSURI

DE

ALESSANDRU PELIMON

*Καὶ δέ σοι ἀντὶ Μοῖρα, Θεοῖς ἐπιεικέλ' Ἀχιλλεύ,
Τείχεϊ ὑπὸ Τρώων ἐν γενέων ἀπολέσθαι.*

Homère.

BUCURESCI

TYPOGRAPHIA NATIONALĚ, STRADA GERMANĂ Nr. 2.

1867.

Prețul unui esemplar e 4 sfanți.

17681
EPOCA GLORIOȘĂ

188 311
A LUI

MICHAEL VITEAZUL,

POEMĂ ISTORICĂ ÎN VERSURI

DE

Alessandru Pelimon.
Alessandru Pelimon

254913
BUCURESCI

TIPOGRAFIA NAȚIONALĂ STRADA GERMANĂ Nr. 2.

—
1 8 6 7.

Cota
Inventar

~~116484~~

Biblioteca Centrală Universitară
Cota
Inventar

60265 Daklit
500225

RC 242/02

60265

Câte esemplare nu vor purta subsemnătura mea
le voi considera ca contra-făcute.

A. Pilimov

B.C.U. Bucuresti

C500225

CĂTRE LECTORI.

Avuseiū ideea d'a scrie în versuri câteva fapte memorabile din Viața lui Michai Viteazul, eroul Românilor din secolul XVI, pe care le am intitulat precum se arată.

Scopul nu 'mă a fost d'a face o epopee omerică; aceasta va fi rezervată vre unei somități în litere; dar am căutat a presinta publicului o poemă originală în versuri, în care m'am servit cu o limbă de tot populară, conservând și chiar ritmul poeziilor d'asemenea.

Lebăda când vede terminul ei cântă. — Acest cântecū este profeticū precum e visiunea celor cari se despartū de viață, saū ca uă confesiune la ora din urmă.

Tăcerea dar întreruptă, după un lung timp, se aseamănă une ori cu scăparea gemetului de-

spre trecut, saū ca un sunet ce prevestesce viitorul: ca și mugirea uraganului mai'nainte d'a fi sosit în sînul muntelui.

Asemenea acestora, după un lung timp de tăcere, am căutat a descrie compatrioților mei trecutul țerei nōstre, cu tōtă strălucirea Famei Române și detunarea vijeliōsă a unei epoce...

M'am întrodus, consultând cronicari și istoria, în această epocă, al căria tablou ne amintează nevoile și greutățile cu care s'aū luptat străbuni nostri, pentru a garanta și a conserva această patrie, România, vergină posterității și încununată de laurii eroismului din trecut...

Eroi ei, fii patrii nu lăsaū armele de cāt după mari succese; numai lor dar datorim viața politică și essistența iubitei nōstre țeri...

Cată dar a ne iubi patria!.. cată a citi cu plăcere istoria eroismului României, — cată a sanctifica numele bărbaților ei celebri!

UN DOCUMENTŪ

Sunt câțiva ani, trimis fiind de guvernŭ cu uă misiune archeologică, d' a cerceta monastirile din districtele Buzeu, Râmnicu-sărat, Ialomița și Focșani, merseiŭ a visita și monastirea Măcsinenii, situată lângă apele Siretului, între Focșani și Brăila: una din numeroșele fundațiuni a le lui Matei Basaraba.

Biserica și casele acestui sânt stabiliment tocmai se reparaŭ sub egumenia cuviosului ieromonachŭ Chiprian.

Meșterii surpaŭ tencuiala cea veche din întrul bisericeii pentru a o înoui. — În altar ei nu intraseră încă.

În cercetările ce făcuiŭ asupra monumentului, observândul bine de tôte părțile, aflaiŭ la proscomidie, în altarŭ, un pomelnicŭ ctitoral care aprópe era nedescifrabil, de înegrirea și mucigaiul ce timpul pusese d'asupra murului.

Curățind acéstă negreală, am găsit în ordin cronologicŭ, numele a uă serie de Domni, cu Dó-

mnele sóţele lor , din genealogia Basarabă, începând cu Neagoe V.V. şi terminând cu Meteî V.V.

În rîndul acestora este numit şi Michai dinpreună cu Dómnă sa.

Câtă bucurie simţiiu că cu acéstă ocasiune eşiîu din erórea în care mă aflasem şi eû dinpreună cu mai mulţi alţi, despre numele acestei Dómnă, soţia lui Michai Viteazul. Ea nu se numea dupe cum o arată istorografi, Flórea, ci Stanca Dómnă; așa este numită în pomelnicul ctitoral aflat la aceea mstre., negreşit pus pe pereţii proscomidiei din timpul fundării ei.

Acésta s'a constatat încă şi prin publicarea unui documentu găsit în arhivele Statului.

Pentru óre care autenticitate am inserat aici numitulă pomelnică.

Iată de ce mare serviciu este conservarea monastirilor si monumentelor din ţeră! Să se conserve dar şi să se regulede la vocaţia lor, cõce ele înfăţişadă istoria şi trecutul patrii nóstre...

Tot asemenea, Români, nu pré vé depărtaţi şi de datinile cele vechi salutarî a le Țerei ¹⁾, adu-

¹⁾ Și chiar în Regulamentul Organic era unele legiuri ce le putem numi salutarî pentru popor, și pentru țeră. — Dacă instituţiunea pătulelor de rezervă, înfiinţate prin toate satele, essista și astăzi în realitate, am fi simţit și mai mult în ani acestia bine facerea unei asemenea legiuii, n'am fi vedut murind de fóme péné la exterminare districte întregi de locuitori...

ceți-vă aminte de legile și dreptatea profesată de străbuni vostri, cari s'aũ ilustrat prin inima lor cea mărinimósă, cât și prin celebritatea eroismului lor.

Fundarea monastirilor a fost tot-d'auna ocazionată prin câte una din faptele lor cele distinse; și d'aceea presința lor, ospitalitatea ce aũ dat călătorului óspe, era tipul mărinimiei ș'al pietății, imprimat la un loc cu numele pré fericțiilor seí fundatori....

Monumentul dar și instituțiunea trebuescă conservate ca uă imagine a istorii patrii.

Am ȓis totul ce privesce prefața, restul îl veți găsi în poema presentă.

POMELNICU CTITORAL DE LA MONASTIREA
MÂCSINENII.

Neagoe Voevod.

Despina Dómna.

Teodosie vv.

Radu vv.

Moisi vv.

Vlad vv.

Pेत्रасcu vv.

Alecsandru vv.

Miloş vv.

Petru vv.

Michail vv.

Stanca Dómna.

Necula vv.

Simeon vv.

Marghita Dómna.

Şerban vv.

Elena Dómna

Ioan vv.
Elena Dómnă.
Gavriil vv.
Stefan vv.
Radu vv.
Arghira Dómnă.
Alecsandru vv.
Ecaterina Dómnă.
Matei Basarab vv.
Elena Dómnă.
Grigorie vv.
și cu tot némul lor.

*Καὶ δὲ σοὶ αὐτῷ Μοῖρα, Θεοῖς ἐπισίηλ' Ἀχαιῶν,
Τείχεϊ ὑπὸ Τρώων ἐν γενέων ἀπολέσθαι.*

Homère.

I.

Subt al treile-Alessandru,
Mergea Țéra spre cădut ;
Umbre mari ca Mirci și Radu
Din morminte aũ vėdut...

Datorii pe Țeră multe, —
Jeafũ, peire, jėle grea, —
Îi făceaũ străini 'n sulte,
Și chiar tronul i 'l vindea...

Sclav un popul care plange,
Cădut sclavũ, de drept lipsit !
Tremura cum n' avea sãnge
'N vœa Sórtei pãrsit. —

Musulmanul cășunase
Crudũ, barbar, ce timpĩ! — ferosũ,
Câte 'n cer el caũtase
La Romãnĩ gãsise jos...

Cu masacru și rușine
Și desprețul pentru Vlach, —
Înainte lată-o ține
'Nchinătorii lui Alach!

Téra-uă vită spre junghiere ;
Dreptu, tractatură nu dura ; —
Înecându amară, durere,
Tot Românul tremura. —

Duce, merge tivga l'apă,
Dar se sparge 'ncetinel ;
Cel ce grópa altui sapă
Cade 'ntrinsa însuși el...

Atunci jugul, grea nevoe
Și rușinea, suferinți,
A 'nsuflat uă sântă voe
L' ai Românilor părinți...

Al Craiovei Michai Banul.
Vedënd țera-i cum pereaa,
De durere că tiranul
Alessandru o vindea,

A plecat din Oltenia,
La Sultană a protesta,
Pentru totă România
Care 'n jéle una sta. —

Alessandru cum aude, *)
 Gónă i dă de mórtē aprins. —
 Pe Michai s'aruncă crude
 Lanțuri, fere: — zace prins...

Sosi diua, — și 'l condamnă
 Ca rebel, ca criminal,
 Mórtēa sa curēnd o 'nsémnă
 Pe al Dimboviței mal. —

Têrêt Banul la perđare,
 Într'un loc s'a fost oprit,
 Să se 'nchine cu 'nfocare
 Dumneđeului mărit...

Bucurescii ca să 'l vėdě
 Hauia, a alergat. —
 Un altar gătit de gróză
 Sta și gōdea înarmat....

Gōdea, omul cel de sânge,
 Pe Michai când l' a vėđut
 Cum era; că ochi 'nfige
 Pe el crunt de necređut,

Nici cutėdă să 'l mėsóre
 Cât îi fu de uriaș;
 Tremurat-a pe picióre
 Al seș gōde ucigaș.

Și securea trântind tare
 Din mâini, dise spăimântat:
 Ca să taie nu e 'n stare
 P'un asemenea bărbat...

O! minune! ce minune!
 Toți se duseră la Domn...
 Si boiării umăr pune
 De iertarea astui omu. —

Prin purtare-î și sfârșitul
 Alessandrului veni; —
 Când de osu a dat cuțitul
 Însuși Pórta 'l mazili...

Într'un salt obștescū boiării
 Ungū la tronū pe Ban Michaii;
 Român, sciind rana Țerei
 Ș'al poporului greū traiū...

Se unescū a sdrobi răul
 Prin bărbatul cel alesū,
 Carē a spăimântat calēul
 La supliciu când a mersu...

O! tu sóre al dreptății
 De lumină dătător!
 Și tu fiiē a libertății
 Pentr'un suferind popor,

Musă ! spune măr'nimósă
 Cine sânt acei bărbați ,
 Cu o inimă focósă ,
 Fii ai patrii devotați ?

Iată nume respectóse
 De Români pênă la Ban ,
 Ceî ce patria o scóse
 De la jugul musulman :

Cel de frunte Manta Banul ,
 Și Michalcia de pe Jiî ,
 Banul Udrea, capitanul
 Renumit de vitezi ,

Și un Vornicu Dumitru
 Și spătar Preda ; Crucer
 Cu ăi frați și renumitu
 Buzescu : Inimă de fer !...

Frațiî iar Calomfiresciî ,
 Radul, june între ei :
 Tot asemeni ca Buzesciî
 De Români, la inimî lei ;

Logofeți Iisar, Vintilă ,
 Teodose și Bercan ,
 Hierea , Șerban cu Mirilă ;
 Vistieri Pană, Mitrea , Dan...

Răul dar să curme 'n țără,
Stélpi țerii aũ lucratũ;
Ca din somn se desceptară,
De la mórte s'aũ sculatũ.

Dar Michai unde statut-a,
Cu credința 'n Dumneșeũ,
O biserică făcut-a, —
Dându-i chiar numele seũ.³⁾

Căldurósă, înfocată,
Și credință Domnũ avênd,
Purta inimă de tată
Și la fapte și 'n cuvînt.

Provedinței celei Sânte
Ce tot binele ne dă,
La al Cerului Părinte
Michai Unsul se rugă:

„Păsul ei, Pré Sânte Dómne!
„România 'n mině a pus; ⁴⁾
„Sprě ai conduce legiône
„La victorie m'a unsũ!

„Brațul Těũ pre totũ e Tare,
„Ochi-ți tóte lě a veđut,
„Dómne! adu îndreptare
„Celuĩ slab, celuĩ căđut!

„Oh! coci numai de la Tine
„România, țera mea,
„Cu dreptate se cuvine
„De sub jugu-î a scăpa!

„Ea cunósce a ta lege,
„Pentru crucea ta luptând,
„La nedrept ea este rece,
„Pagân paloșu a 'nfrânt. —

„Dómne! Sântă e chemarea
„Creștinescului poporú!
„Năadormită î e rugarea
„Ca să î fii în ajutorú!

„Totu-și, Dómne! Tu voit-ai
„Pre cel slab a redica,
„Și bătaia Ta pornit-ai
„Ca să cerci credința sa.

„Creștinésca caúsă dréptă
„Tot Românul a atins;
„Vocea sântă îl deșteptă
„Dintr'al morții grozav vis.

„Cată Dómne din 'nălțime
„La cel drept și apăsát!
„Curm' a lupuluí cruđime
„Care turma-ți a călcat!...

Astă rugă Domnul țerei !
Spre icóne proferind,
Se rēdică... Murgul sereî
Grăbia nóptea rouărind.

Din profundă cugetare,
De la rugă înspirat,
Michaï merse la Ban mare
Unde fuse așteptat.

Acolo în mediul nopții,
Boiări, clerul, — bravî Români,
Aû jurat fruntarea morții
Cu făclii și cû arme 'n mâini...

Și uă splendidă reünire
Cu desbateri pe ton largü
Facü boiării, spre mărire.—
Între ei Eftimie, Ierarchü

Al Têrgoviscei pré Sântü,
Le vorbia, — Metropolit,
Cû evangeliu cû cuvîntul,
Și din cuget nēi adormit.

Ierarchü acel înspiră
Pe Românul cavaler,
Căruî ochiî viü luciră,
Ținēnd pumnul strēns pe fer.

Ăști boiări purtau vestminte :
Argint , firuri p'înprejur ,
Dulămi lungi , — cu încălțăminte
Cavaleră , — blăni samur ; —

La căciuli tremurătoare ,
Rubini , péné 'n diamant ; —
Și paftale 'ncingătoare —
Că argint flori , — prețios smarand ; —

Ș'aveau spada pré tăiosă ,
D'otel crucea către mână ,
Armătur' avea focosă ,
Cât și inimi de Români !..

Între dînși Michaî vine
Cu uă frunte ce lucra ,
Falnică , și 'l prindea pré bine
Gugiumana , manta sa. —

Uă figură pré mărătă ,
Care aspră impunea ,
Însă plină de dulceată
A sa busă când ridea.

Ageri , ochii cătând fórte ,
Forța lui o investia ,
Uitătura-i dedea mórte ,
Pe culpabil ametia...

Cum uă stea pe cer păşese
 Încărcată de lumină,
 El părea că încălzeşte
 Viaţa ş' inima 'n Români.

Iar Tîrgoviscea faîmósă
 De speranţe-a tresărit,
 Ca uă mamă pré voiósă
 Pentru fiul ei iubit ;

Pentr' un fiu caré o rădică
 La viaţă, la măriră,
 Dându-i strălucire-antică
 Pe un drum de fericiră. —

„Da boiări ! o ! da, părinte !
 El vorbi la patrioţi,
 „Jurămă ! patriei ferbinte
 „Braţul, viaţa să dămă toţi !..

„Să luptămă cu inemică...
 „Fie Turcū, oră cină o fi. —
 „Să trăiască dar voîniciă
 „D'a învinge ş'a muri !

— „Jurămă ! juramă !.. Românimea,
 C'ua speranţă, un' a dis,
 „Să învingemă păgânimea !.. —
 Toţi boiării spadă a 'ntins...

Și când sórele mării
Orizontu a 'nseninat,
Fapta patrii — Unirei!..
Într'un câmp s'a luminat.

Óste multă românească
La Têrgovisce campa,
C'ua 'nsuflare îngerească
Cerênd patriă a scăpa...

Precum muguru 'nverðesce
În timp bun primăvărosu,
Pe Român întineresce
Și îl face mult voiosu,

Suflă vântul de la munte
Redicând țărîna 'n nuorù,
Féra 'n vizuină s'ascunde, —
Suflă ș' austrul ușorù ;

Suflă vântul, scirî aduce
De la baltă spre cătun,
Iar al iernei viscol fuge,
De voinicî e timpu bun!...

Cei Români căpitătime
Viața 'nsuflă pré ferbinți ;
Și ostașii, din vechime, --
Spun din ځise de părinți,

Că 'n a iernei tristă stare,
În sclavie și 'n jug greu,
E a morții sugrumare,
Pe pământ ce e mai reu.

Ôstea dar campat' ascultă
Scirea Țerei ș' orî ce vînt, —
Prinde paloșul cu multă
Energie și avînt...

Sboru vulturii pe stindarde
Fêlfêind peste oștenî;
Grupele se 'ntind departe
De armate de Olteni. —

De pe Dâmboviță, Vede,
De pe Argeși, Jiî, Buzeu,
De la marginî se repede
Cătănime, curgă mereu

Călărași și pedestrime,
Vinători, străini fustași;
Se adună uă mulțime
De mazilî și boiărnași. —

În entusiasmă și 'n flacări
Toți Români acum trăescă,
Își dau mîini frățește 'n lagori
Și la suflet se mărescă! —

A lui Michai lucitoare
Uă egretă 'n vânt cădea,
Un diamant precum un sóre
Peste frunte-î se vedea ;

S' oțelósa-î armătură,
Scinteindă spada sa,
Uimi capiî ce 'l vedură
P'un cal alb ce 'n focu sbera...

Vorba lui detunătóre ! —
Dă de Marele Cruceru;
A Buzescilor ardóre
I s'arată pên' la ceru.

Generalul Manta Banul,
Boiăr bătrên chipzuit,
D' aurit purtând minteanul
Bine 'î sta pe cal gătit; —

Și 'mpregiuru-î d'alde Radul
Junele Calomfirescú,
Mulți voinicî, voinicî ca bradul
Pentru luptă se 'ntrunescú.

Tot asemeni și Michalcia
Banul și mulți căpitani,
Chiamă l'arme pên' la Salcia
Mehedinții și Gorjanî. —

Spada 'nceinge cu iuțială
 Și chiar popa din Farcași,
 Pentru țără, pentru fală,
 Cu un pept de uriașu.

Și mai mulți, mai mulți veniră
 Sub stindardu lui Michai, —
 Și de bani se pregătiră
 Și de arme și de cai. —

Domnul falnic sus se pune
 Ca Pionul în Carpați,
 Munți cei-lalți apune
 Mititei și ne 'nsemnați.

România tot 'arneață
 Balta, câmpul, Oltul, munți,
 Cu putere înfrunteață
 Inemiei ei cei mulți.

Uă suflare, un corp Țera
 Si un suflet rădicând,
 Să lovască 'n cruda fără,
 Toți Romanii au un gând.

Un om mare le sta 'n minte,
 Un eroū, un Semițeū.
 Să lă arate înainte
 Calea prin curagiul seū...

Vocea astui omă s'aude
În tot locul pré mărit, —
Națiunei să prelude
Eroismul ei dorit.

Mircea Domnul la Rovine
Osman Fulger' umili...
Și puterile Creștine
Într'un sânge oțeli.

Apoi Vlad prânsia sub țepe,
Pentru Turci îngrozitoră; —
Pentru Tătari de la stepe
Făcând una pên' la nuoră...

Nu puțin urma ast-dată
Și pe Radul d' Afumați,
Când cu mâna sa armată
De la jugă scăpă pe frați.

Cu pumnalul plin de sânge
Mâna ôstei conducea,
Sigur, sigur d'a înfrânge
Pe barbari ce i nimicia.

Năvălind cu uă strigare,
Michai, calcă pe barbari; —
S'a vărsat fără cruțare
Sânge greă șirôie mari!

Fapte mari înăugurase
 Michaï Domnul de atunci,
 Lupta cruntă meditase
 Mai cu furie cu Turci.

La un semn din tótă țera
 Neamică a fost lovit;
 Sânge negru scóse feara —
 Șerpelă uriași sdrobit....

NOTE LA CÂNTUL ÎNTÎIU.

¹⁾ A domnit la 1591—93. România sub acest Domnă ajunsese într'o stare de completă miserie și suferință.

²⁾ Ca Ban (guvernator) al Craiovei, Michai plecă la Constantinopole să arate nefericirile de care gema patria sa sub Alessandru III. Acesta aflând, trimise după el ómeni sei să 'l prindă și săl aducă în Bucurerci, unde îl și condamnă la mórte. Gódea destinat să, 'i taie capul, spăimântându-se de statura eroică și căutătura înfricoșătoare a lui Michai, aruncă securea din mână și fugi strigând că el nu e în stare să ucidă un asemenea bărbat..

³⁾ Monastirea Michai-Vodă, în Bucuresci, în care astăzi s'a instalat arhivele Statului. Că e fundator al acestei mstr. constată chrisovul său ce 'l posedă numitele archive.

⁴⁾ Michai V Viteazul, se sui la tron la 1593, cerut fiind de boiări cât și ajutat de unchiul său Vistiernicul Ioan, bărbat fórte acreditat la Constantinopole. Din minutu ce el priimi investitura proiectă în cugetul său, mărețul scopu, d'a impune Turcilor cu armele 'n mâini respectul patrii sale.

II.

Leul deșteptat uădată,
Caută a nu 'l lăsa,
Că te sfișie pe dată
Între ghiare prada sa. —

Astfel Michaî împumnase
Leu teribil Agareană,
Din a cănuî ghiară trase
Prada fii lui Traian.

Lucrul însă vrea să 'l facă
Sigurū, ca eroū, — nu micū;
El cu patria nu calcă
Peste scânduri de nimicū. —

Solemnel tractatū legat-a
Cū al Moldovei Domn Aron; 1)
Batori, — Ardealū e gata
A da sacrul legion...

Ia putere uă alianță
D'ofensivă și defensivă ; —
Bucurescii a dat viață
La tractatul respectiv.

De ajunul Mari Archangeli,
Deputați 'n mare di,
Înspirați de Sânti Angeli,
Jurămîntul s'vîrși... 2)

Între delegații care
În Bucuresci s'aū găsit,
Un Bogdan, un Duce mare
De la Crișu a fost sosit;

Pentru Batori Sigismundul,
Principele de Ardeal,
Să tractede legămîntul
Cualiții amical.

Bogdan, bătrîn cū albe plete,
Duce Crișan și Român,
Pentru Români cum se vede
El lucra cu focu 'n sîn.

La Michai cînd se presintă,
Ca oștean, ca căpitan,
Vorbi mare pentru gîntă,
Ca un Duce, ca Crișan.

Presintă cu el pe Radul,
Junele Calomfirescū,
Ce a mers la împăratul,
L' Archiducele nemțescū...

Michaî Domnul mâna 'ntinde
Astor regesci comisari;
De la Crișul el pretinde
Amicii și fapte mari. —

Avansat cū a lui etate
Și cu 'n suflet fôrte viū,
Ca 'n srtăbun' antichitate,
Sta bătrênu cū al seū fiū.

„Mare Michaî Basarabe!
Bogdan Ducele a ȡis,
„Închin ție plete albe —
„Al meū suflet-pept deschis;

„De la tine toȡi Crestinii
„Pace bunul traiū dorimū;
„O cunôscemū noi Români
„De lung timp ce suferimū!

„Eū me 'ntorc cu 'nsărcinare
„Împlinită, cum gôndescū,
„Către Batori la care
„Prin convenție servescū.

„Cred a ține cu dreptatea
„Acest tractatū ce legămū,
„Să saltămū creștinătatea
„Pentru care ne luptămū.

„P'acest june aci față
„Vi 'l arăt să 'mbrățișai,
„E de laud' a lui viață :
„Viteaz, sincer între frați.

„Să 'mă ajute Sânta Cruce!
„Acum plec merg înapoi,
„Și aminte 'mă voiū aduce
„În curênd să fiū cū voi.

„Da-mi vei trupū de comandare
„De ostire ce 'mă vei da,
„Să mă lupt cu profundare,
„Și în foc a te urma.

„Batori m' așteptă pôte,
„Către dînsul acum merg,
„Cu tractaturile cu tôte
„Care urele ne ștegr.

„Sănătos te las bun Dómnē!
„Cócī eū ađī mă depărteđū;
„Ș' iarășī timpul să mă 'n tórne
„Către tine curînd cređū...

Dar plecară delegații
Ce 'n primiri s'au bucurat,
După 'mbrățișări cu frații,
Încheind formal tractat. —

Iar Bogdan când fu să plece
Luî Michaï așa vorbi:
„Nici un an d'acum n'o trece
„Și cu toți iar vom fi!..

Și Michaï din a lui parte
Strânse mâna lui Bogdan. —
Ei acuma se desparte
Pentru timpu de un an. —

Aron ține, Domnitorul, —
La un simțimânt frățesc:
Și trimite ajutorul,
Contingent moldovenesc.

De la principe și rege
Două miî oșteni d' Ardeal
Cu Michaï Chorvat și trece
Munți, hotarul de la deal. —

Sângele Osman roșise
Locu 'n Iași și 'n Bucuresc, —
Michaï țera curățise ³⁾
De beșlii, d' agali turcesci...

La cruđimă cruđime varsă !..
Michai cu osti năvăli
Peste Giurgiu ca să 'l arđe,
Val-vîrtegiu ți 'l rescoli...

Dar castelu-î armat fôrte
Nu 'l putu curênd lua ;
Turcii se băteau pe môrte
Și pré bine 'l apăra.

Lupta dar de loc se curmă ;
Se re'ntornă ai țerei fiî. —
Trece Dunărea pe urmă
Un cadiu cu Turci două miî. 4)

Musulman, trimis de Pórtă,
Emirü , trage 'n Bucuresci ,
Blând p'alocuria se pórtă ,
Ipocrit, cu ochi șerpesci.

Pe Michai ca să 'l braveđe ,
L' însoția deliî călări ;
Venia ȡicênd să ierneđe
L'a imperiului cămări. —

Dar cum vině o plóie rece ,
Din nourü fulgerü p'orisontü ,
Oțelitul paloșü trece
Drept în sinü , — ucide totü !

Michaî Domnul, cu osti glóte,
Ti 'i urmédă, nu 'i lăsa; —
Mi ți-î calcă într'o nópte
Și îi are prada sa...

Ast-fel rumpě uă vijelie
Mórte în năamici ducênd;
A Românului mânia
Trăsnet p'al lor cap trecênd.

În grea cursă dă emirul,
Cum se prindě un șoricel:
Aman! strigă mort spahiul, —
Perind cruntul ianicerû l.

Michaî fulgeră mai tare,
Că ajutorul ce 'i veni;
Bate cetăți cu turbare
Și 'ntăriri le demoli...

Capitanû Albert Chirale,
Că Ardeleni ce comanda,
Ia pe Ialomița 'n vale,
Turci, cetăți a mătura; —

Ca uă bombă aruncată
La de Floți cetate stă:
O lovesce dintr'odată
Și castelu-î asaltă...

Michai Domnul chiar pe iarnă
În Rusciucă a năvălit, 5)
Căută ca să 'l așternă
Numa 'n flacări și cuțit. —

Verșunați Români 'n sânge
Ce 'n tot locul șiroia,
Chiar charemuri care plânge —
Inima nu lă o'moia...

Dunărea ă uă ghiață 'ntreagă,
Tună de viscolă și nemeți,
Șapte mii de Turci atacă
Pe Româniî îndrăsneți.

Ei se bată ca 'n ceră Archangelă,
Acarnați și peptă la peptă; —
Michail rebeli Angeli
Îi învinse și șta dretă;

Pre Lucifer cum 'l alungă
Un Archangel strălucit,
Ostea 'nvinge și iar s'aruncă
Pe Rusciucă nefericită. —

Pulbere nici nu s'alege
De ast furnicar turcescă;
Ce el pate, se 'nțelege,
Sub asaltul românescă. —

Michaî merge înainte
 Şi pe Dîrstorul cădu, — 6)
 Timpî nenumăraţi aminte
 Îşi v'aduce ce vëdu.

Fortereţa-i renumită,
 Cării mulţi s'a închinat,
 La pamënt fu demolită,
 Stingerea i a destinat....

Pórta spăimântată vede
 Al Românilor avëntu,
 Şi mai multe osti repede
 Să n'ajungë la mormîntu.

Multe chipuri se gîndesce,
 Se gîndesce la trecut:
 Şi un Domn ca ea numesce, —
 Ca să lucre pe tăcut....

Un Domn român pe cutare,
 În asemeni încercări,
 Va să dicë paşa; stare
 De miserie pe ţeri. —

Din Stambul dar plécă Domnul ?)
 Ocolit d'ai seî recruţi; —
 Mustafa paşa e omul
 Ce 'l susţine cu Turci mulţi.

Tot uădată ia și Chanul
Ordine de a pleca :
Treî-deci-mii Tătari firmanul
Să rădice îi dicta.

Michail, Românul mare,
Cum d'aceasta a 'nțeleș,
Contra hordelor tătare
Pe Buzescii a trimes.

Mantei Banului uă parte
De Români colónă i dă,
Să se lupte într'ua parte,
Și spre Dunăre plecă.

În curînd Buzesci atacă
Pe Gherai Chan-tatarū ;
Cu Români dar se freacă
Verșunatul adversarū.

Când Michai, spre 'ntêmpinare
Musulmanilor eși,
Cu ostirea sa cea mare,
Peste Dunăre pâși;

Tătar-sângele scăldase
Putineiul și Stănesci, ⁸⁾
Prin conflictul ce urmase
Între barbari și Buzesci.

Chiar de două ori în harță
Sunt Buzesci 'nvingători; —
Fiul Chanului înhață
Dintre mii de luptători.

Banu 'n Șerpătesci mi ți bate, —
Peste Dunăre aruncând
Glótele nenumărate, —
Morți, răniți pe câmp zăcând...

Iar Michaï lovind în centru
Cu armata cea dântiū,
A și dat cu pașa peptu,
Dând la ceartă căpētiū. —

Mustafa ș'a dat sfērșitul,
În dureri pré chinuit;
Beiul seū uită 'mpețitul
Pentru tronū carē a venit...

Îndērētū la sănătósă
Turci și Domnul drumu ia!
Nu e nu țera lăptósă
Vacă, pentru cinē o vrea!...

Arde focul tot 'nainte!...
Ban Michaï Calomfirescū
Calcă Hirsova ardinte,
Sparge lagōrul turcescū. —

Dunărea trecând Chirale,
 Dobrocea tot' a supusă,
 Prin Bulgaria la vale
 Gheți cu Români s'a dusă...

În Balcan Michai pătrunde
 Ca un Șoim din stânci în stânci,
 Vocea-î ca-uragan răspunde
 Cu resunete adânci. —

Un miracu se lătesce
 Vorba de presința lui;
 De figura-î se 'ngrozesce
 Cei mai maturi Osmanlii.

Pretutindenî avea nume,
 Nume forte 'ngrozitoră,
 Pentru fi și pentru mume
 Când vorbeau către ai lor :

„Musulmana, — Michal, — mörte ,
 „Pörtă spada lui de foc ;
 „E teribil și crudă forte
 „Pên' l' al ochilor seî joc !

Îl descrie Musulmanul
 Carë odată l'a 'ntilnit;
 Și femeia și imamul
 De ființa-î e 'ngrodit.

Pre Balcani Michaï 'nainte
Prinde drumuri și strâmtoări:
Părea brațu-î că coprinde
Întreg Emul pên' la nuori.

Tocm' atunci din întemplare
Pașa Sinan se 'ntorcia
Din Ungaria cea mare
Care 'n ghiare o storcia.

Își ducă Turcii prădi luate,
De tesaure 'ncărcați,
Michaï, acuila -- îi bate, —
Rămân prinși și despuiați.

Detă uă luptă sângerósă
Cu acest numit Sinan,
Cea mai cruntă, durerósă
Pentru Turci peste Balcan. —

Tótă Tracia percurge
Cu vulturii românesci,
Michaï Domnul care duce
Gróza faptei vrăjmășesci.

Chiar și numele-î însuflă
Uă teróre, un mormintă; —
Dinaintea lui nu suflă
Musulmanul pe pământ.

Cetățî, sate i se 'nchină,

Fără nicî a murmura ,

Capitala Bisantină

Începusă a tremura...

NOTE LA CÂNTUL AL DOILEA.

1) Michai Domnul l g  alian   cu Domnul Moldovi Aron  i cu Sigismundu Batori, principele Transilvaniei cu al cărora concurs să p t  lupta contra Musulmanilor.

2) La 5 Noembre 1594 se sev r i încheierea tractatului  i depunerea jur mintului, în Bucuresci, între plenipoten iarii Transilvaniei  i Moldaviei.

3) La 13 Noembre, acela i an, s'a ucis to i Turci afla i în Ia i  i 'n Bucuresci. După două  ile Michai calcă Giurgiul.

4) Către finele lui Noembre, tot acei an, veni un pa   cu două mii Turci c l ri în România,  ic nd ca voesce a nego ia cu Michai. El  i isbesce într'uan  pte l ng  Bucuresci  i-  ucide pe to i.

5) La 1595 în luna lui Ianuarie, Michai trece cu  stea pe Dunărea  nghe at   i bate Rusciucul care era apărat de ostire turciască numeros .

6) Silistra.

7) P rta trimite Domn  n România pe Bogdan fiul lui Ioan Sasul care domnise în Moldova.

8) Fra ii Buzesci se bătură cu Tătarii la Putinei , în districtul Teleorman, aprópe de Turnu, pe c nd osea lui Michai trecu Dunărea de a se bate cu  stea lui Mustafa.

III.

Aron Vodă chiar cu totă
 Tirania că eșersă,
 Orî ce literă tractată
 Ne 'mplinită nu lăsă.

Curăți, bătu Tighina, 1)
 Și Cetatea-Alb' a arsă; 2)
 Pênă chiar și de rugina
 Musulmană locu a răsă.

Dară rău se resplătesce
 Zelul său de căaliat; —
 Recă un muritor privesce
 Sôrtea omului trădată.

Cu uă dréptă socoteală
 La rînd tôte desvălînd,
 Adevărul fără sfială
 Îl vomu spune noi vorbind.

Adevărul cum se spune
Domnă Aron brav s'arăță,
Pentru Creștinii peptul pune,
Cu Tătari, cu Turci luptă...

Batori prin încuscrire,
Cu 'mpeștită imperial, --
Casa d' Ausburg la 'nsoțire
Îi dă titlu seǔ regal;

D' Archiduce Carlu fie,
Cării titlu 'l reflectă,
Cu Maria d' Austrie
Maritagiū contractă. —

Și apoi supremația
Pe trei state el visa :
Pe Moldova , România
Și cǔ Ardealul țera sa.

Însuflă și desbinare,
Cu tot actul solemn,
Și Româna neătêrnare
Vrea , gelos , a smulge-o el..?

Michaï Domnul, de și fôrte
Cu resbelul încurcat,
Ecuilibru cât se pôte
Între ómenī a păstrat.

Aliatū Aron se pleacă,
De abusū se legăna; —
Un Stefan Răsvan să 'l facă
Opoziție s' ardica.

Ajutor Aron și cere
De la Principē Ardelean;
Dar acesta dă putere
Conspirații lui Răsvan.

Ajutóarele intrară. —
Pe Răsvan l'a susținutū; —
Și trădarea fu amară
Pentru 'n principe cădută.

Prisoner Aron se dete. 3)
Trădătorii 'l ducū la Vinți,
Unde terminul își vede
Plin de lacrimi ferbinți.

Stefan Răsvan se proclamă
Princip p'al Moldovei tron;
Creaturile 'l aclamă
Pe ruina lui Aron. ..

Răsvan, marē acum și tare,
Principelui Transilvan
A jurat cu devotare
Pentru statul Moldovan. —

Michaî însă 'n România
Seama lucrurilor ia,
De pretenții, de mania
Astui Ungurū se mira.

Dară bine se gîndesce,
Cugetă ca om de stat;
În ce stare se găsește
Cu resbelul încurcat;

Apoi simte și miróse
Un complot și 'n statul seū;
Cearcă, pipăie, descóse
Pe tot omul bun și reū.

Lucru 'ntiū a fost prudință.
Câți-va nemeși de Ardealū,
În prepusū despre credință,
Îi trimise peste dealū. —

Cöci, precăt se înțelese,
Cu Chorvat câți-va d' aici 4)
Uniți, cóstele didese
Pentru banī cu inemicī. —

Pe Chirale îl opresce
Ca p'un valoros maghiarū;
Capii ceilalți pornesce
Înapoi către Ardealū.

Și așa de-uă-camdată
 Spiritele s'aū muiat. —
 L' Alba Iulia îndată
 Câți-va boiări aū plecat.

Către Batori Sigismundul
 S'aū trimis acesti Români,
 Să tractede cu cuvîntul,
 C' onorate condițiuni. —

Pre Eftimie Cbiriarchul
 Metropolită, Teoñl
 Episcopul și ierarchul
 De la Rômnică (Severin.)

Și pre Luca fericitul
 Episcopul de Buzeū,
 Și pe Vornicu Dumitrul,
 Cristian, colegul seū,

Logofeți, pe Dimitrie
 Și pe Preda și pe Bercū,
 Pe Vistîiarul Dan șasiu,
 Teodose, cu toți mergū;

Și pe Radul, pe Stamate,
 Toți Postelnici boiări;
 Pe Vintilă și c'un frate
 Radu, cu rang de Cruciări...

L' Alba Iulia merseră
 Acești boiări deputați,
 Ș'aî lui Răsvan ajunseră,
 După principe 'nsuflați.

Ce făcură, ce tractară, ⁵⁾
 Unii deputați din plan
 Aū eșitū, — întitulară
 Sigismundul suveran: —

Batori a pus semința
 De discordii de la Iad,
 Armonia și credința
 De la Domni ă atacat.

Prin acea împregiurare,
 Către orî ce domnitorū,
 Sigismundul nume are
 De spergiurū și trădătorū. —

Mahomet, ⁶⁾ hrănind veninul —
 P'al seū peptū jăratecū, spinī,
 Bucurosū vēdu desbinul
 Între principi creștinī.

Cearcă iarăși c'o armată
 Sub comanda lui Ferchat. —
 Pașa c'oste echipată
 Către Dunăre a plecat.

Căută în mediul verii,
Cu Tătari a ataca
Pe Michai, pe Domnul țerii,
A 'l constrângă, al fereca.

Curgă Tătarii mare sumă,
Ca și valuri în ocean,
Și așa cam nu e glumă
Cu Ferchat, Tătari cu Chan.

Michai stând precum păstorul,
L' a sa turmă priveghind,
Dă la intrigă cu piciorul,
Spre năamicul seǔ pornind.

El împarte óstea 'n două,
Óste frunte de Români,
Cum ș' adunătură nuouă,
D'a înfrânge pe păgâni. —

Capitanii bătând vatră
Turtucaia, — demolescǔ
Ai Brăili muri de peatră; —
Spre Nicopol se 'ntilnescǔ...

Pe când bietul capitanul
Farcași Stoica, pe 'ntrecutǔ,
A pățit-o cu aianul,
La Vidin când s'a bătut. 7)

De serviciu lui Chirale,
Ce e drept mult prețuită,
Domnul strânge a le sale
Mâini, frătesce, mulțămită.

Un Maghiar, iubite frate,
Ce 'l stima Vodă Michai,
Căută de a se bate
Și cu barbari Nogaî. —

Michai paloșul ascute
Mai ăntii pentru Tătari;
Bate Chanul cât mai iute
Cu armate fôrte tari.

Iar Ferchat nici nu apucă
Cu Tătari a se 'ntr'uni,
Și speranța sa nălucă
Ca un fumă se risipi ...

S'a luat apa la móră
Musulmanilor ș' acum!
Pas cu pas Ferchat măsóră
Timpul pus de la Batum;

Căci Tătarii mai departe,
De Români fiind loviți,
Cete cadă, — sânt cete sparte,
Din 'nainte asvîrliți. —

Ca torent Michai 'i ajunge,
I a bătut ca vai de ei!
Forța lor Români o smulge,
Și Tatarî advin pigmei.

Acel colos d'acióie
Ce Europa spăimântă,
Român-brațul mi ți 'l móie,
Sub lovirea ce îi dă; —

Și espiră monstru 'n sânge,
Desarmat și jos tērētū,
Cutezarea i se 'nfrânge,
Dintr' uădată doborîtū.

Nici nu ă chipū să se 'ntruniască
Tătarî horde cu Ferchat;
Nevoit fu să priméscă
Pașa lupta isolat.

Óstea **turcă** glóte șirurî,
Uă mulțime de călarî,
Are pași muiați în firurî
Și cu agerî armăsari.

Câmpul verde se confundă
Cu turbanele de șalū,
Blăni pe ei îmbracă bundă
C'o culóre de șacalū;

Raza sórelui lucindă
 Arde oțelul înfocat,
 Și c'ua lance scinteindă
 Beduinul e armat.

Fulgerând aceste trupe
 D'arme luce fiorosă,
 Purtând trăsnetu din grupe,
 Purtând ferul veninos.

Și Români d'altă parte
 Sberă inima în ei,
 Vitezia focu îi arde
 Cu mânia unor lei.

Brațul lor se oțelise;
 Hotărîrea l'e granit,
 Îndoiala le perise,
 Voind lupti neconținut.

După ce Michai tătare
 Bătu osti cum s'a cădut,
 Ca un vultur pe prați, tare
 Peste Ferchat a cădut...

Verșunată bătălie
 Și 'ncaîrări de trupe mari
 S'a urmat. — Chiar nu se scie
 Câți cădură adversari.

Tunetul detunând fôrte
 Mult departe s'auzit;
 Vocea Angelui de môrte,
 Musulmaniî a 'ngrozit.

Desfăcută armata fuge
 A lui Ferchat cel bătrênû; —
 Paşa la Stambul aduce
 Plângere pentru Românû.

Cu Michai la cap n'o scôte
 Nimeni!.. dise desperat. —
 Turciî credû pe ei că pôte
 Alachû este mâniat.

A perdut ş'atunci bătaia
 Turcul, cât s'a fost sumesû,
 Ca un puiû când îl ia gaia
 De la cloşcă, pe un şesû!..

NOTE LA CÂNTUL AL TREILE

1) Partea despre răsărit a Moldovi, cu cetatea Bende-
rul, situată pe țărmii Nistrului (în Basarabia.)

2) Achermanu, tot în Basarabia, lângă sînul Nistrului,
în fața de Ovidiopol.

3) Gaspar Corniși și Franțisc Dațo intrară cu trupe
în Moldova de susținură pe Stefan Rășvan și facură pri-
soner pe Aron.

4) Michai Domnul a fost nevoit să trimită înapoi, lui
Sigismund Batori, pe Michai Chorvat și pe Stefan Be-
cheși, despre care simțise că făceau intrige în armată,
și ținu la sine pe Albert Chirale.

5) Câți-va boiari fiind în contra lui Michai, precum
Dan Vistierul și alții, voră a da Domnia țerei lui Si-
gismund Batori. — Unindu-se pe lângă aceștia și depu-
tații trimiși de Rășvan, cel ce era mai mult un adio-
tant al aceluia; chipul cum ei tractară, fusese cu totul
umilitor pentru țerile Române, intitulând pe Batori su-
veranu lor.

6) Machomet III, succesorul lui Amurat III.

7) Fiind tras în cursă prin Aga de la Vidin, căpita-
nul Farcași, pe la februarie, trecu Dunărea în partea a-
ceea și fu bătut de un corp de 30,000 Turci.

Face totă datoria

Pân' la bein' cel mai mic

Cu răscoală, România

Să o facă pasion

Căci reședea cu România

Să lăseze serin

Se abate Mădărenii

Din păsărilor glorioasă

IV.

Într'ună luptă necurmată

Curse timpu de opt luni,

Neputând și Turci odată

Să învingă pe Români.

Semiluna cu 'mpăratul

Se pălescă în agonii, ¹⁾

Pașii unul după altul

Cadă și perde bătălii....

Mahomet c'ună rădicare,

Concentreadă după sfat, —

Formidabili trupe care

Îi dă starea de 'mperat.

Misiră, Tunisă, țeri supuse,

Crîmă, Egiptul, Damască,

Beilicuri câte avuse

Energii și forțe i nască.

Face totă datoria
Pên' la beiul cel mai mică,
Cu ranforturi, România
Să o facă pașalică.

Căci resbelul cu Românii
Se lătesce seriosă;
Se abată Mahometanii
Din prestigiul gloriosă.

Și ostili Români trecură
Dunărea ca nisce Smei,
Și Ruscicu îl avură
Jeafă, în țipetă de femei.

Ș'apoi Dirstorul ca dînsul
L'aă bătut, li s'a 'nchinat, —
Și singeacurile dintr'însul
De ghiauri s'a fost luat.

Mustafa paș' a pațit-o
Cum vră odată nu visa;
Un dervișă i a tălmăcit-o
Când cu ôstea lui pleca. —

Ș'apoi Hirsova la vale
Cât Balcanul a cădut;
Și chiar Diul cū a le sale,
Vergin nu s'a mai creăut... —

Ș'apoi Chanul cu Tătarii,
Inondați în sânge, riū,
Rușinați cădeaū cālarii
Cum cadū spicele de grîu.

Săgeți, arme, topuzū, lance
Fermecate par' că-era ;
Musulmane bairace
În țerênă se tēra.

Rēū pățiră Turci delii
Și beșlegi, mulțimi de Pași ;
Ca Emirul cu spahii,
Vrênd să facē ș' el cevași...

Nu e glumă cū aste multe
Întēplări de 'nfiorat,
Ne vrênd Vlachul să asculte
De firman și de 'mpērat !

Padișachul, descendinte
Din ilustrul Mahomet,
Ș'a adus curênd aminte
D' Alcoran și de Profet

Tôte forțele își pune,
De afront a se scăpa,
Tot imperiul s'adune,
Vlach vulcanū-a astupa,

Padişachul dă comandă
Luî Sinan vizir ce fu,
De răspundere înaltă
Preţul capului i ceru.

Visurî forte 'ncântătoare
Ce visează un Sultan !
El se'ncrede pe valóre
Amicieî lui Sinan. —

Cöci Sinan fu mâna dreaptă
Celaî falnicü Padişachü,
Să arate lumi 'n faptă
Că cu el este Alachü!

Şi de mii mai multe sute
A sa óste numărând,
Ş' amintedă lupti trecute,
Întregü globul tremurând...

De conchistă, rësbunare
El nimicü mai jos nu va ;
Un vlachü beiü ş' Europa mare
Jugu-i cată a purta.

Precum nuorii tot s'adună
Greî cu trăsnete 'ncărcaţi,
Prevestind uă rea furtună
Peste câmpî întunecaţi ;

Precum dar se mișcă nuorii
Despre baltă de ploî mari,
Ast-fel curgû închinătorii
Semilunei cruđi și tari.

Cum cânta-vom dar, o! Musă!

Pregătirile ostășesci!

Și mișcarea cea produsă

Pentru inimă românesci? —

Cum cânta-vom desvoltarea
Celor fapte, — geniu rar?

Pe Michai și 'mbărbătarea

Față óstea cû adversar?

L' ale Țerei lungi confine,

Óstea pusă pe picior

De resbelu, părea că i vine

Toți Archangelî ajutor. —

Sunetû agerû de victorii

Pe tot bravu 'nflăcăra,

Și în **Domnul** luptătorii

Țera, drepturi apăra!...

NOTE LA CÂNTUL AL PATRULEA.

1) „ Nu și va cugeta ore fiă cine, că ostiri nenumerate caută să trămită în contra unui inamică care cu puteri atât de mici repurta învingeri atât de nesuferite asupra puterilor Padisiachului și Imperatului Imperaților ?”

Baltasar Valter. Tesaură de mon. ist. P. ILAR.

V.

Michaï Vodă ș' a sa dómna,
 Purtând titluri strămoșesci,
 Se umbrescū subț uă corónă
 A puterei românesci.

Ochî în ochî priviri senine
 Străluciții soți avea;
 Domnul liniștit se ține,
 Stanca Dómna îi vorbea.

Dómna Stanca ș' a sa fică
 Flórea, voevodii fii, —
 Întruniau virtutē antică
 Frumuseței celei vii.

— „Grele gônduri te muncesco
 „Soțul meū, stăpânul meū!
 „Dise ea, nădējduesce,
 „Este mare Dumneșe!

—Aşa, sânta datorie
„D' a lucra pêne 'nsfârșit
„Este, a ȕis la soție
Michaî Domnul cel mărit.

—Dară suferi ! cunoscă bine ,
„După cele ce mi ai spus ;
„O durere simțu în mine ,
»Orî și cât te afli sus.

—Ce fel nu ? Michaî apasă
Vorba ; este 'ntre creștini
„Vîndători. — de care 'ți pasă, —
„Între ai tei ca și 'n străini...

»Turcul este leu și fêră,
»Mahomet înfuriat,
»Ca să stêrg' a noastră țeră
„Din ființă s' a jurat.

„I a ȕis **Domnul** : Staî pagâne !
„Biciu voința-mi te a ales ;
„Către vetrele române,
»Staî ! opresce al tei mersu ! —

»Espiend așa păcate
„Ce strămoși au sevêrșit,
„Vetrele nê a fost călcate ,
„Essistența o am cerșit. —

„Dar trecut-a anatemul! —
„Prin Angelici arătări,
„Desfăcutu-s-a blestemul
„De barbari și de călcări. —

„De la mórte la viață
„Téra mea a rădica,
„Să 'ncăldescă inimă de ghiată,
„Suflet, gloriă îi voiă da.

„Toți Români una ține,
„Brațul lor e brațul meu:
„Ei dau sânge pentru mine
„Să scăpăm din tot ce ă reu.

„La nevoi de ajutóre
„Am tractat și cū aliați:
„Legături mēntuitóre
„Pentru cei amenințați. —

„Am jurat ca Crestinismul
„Să opréscă féra 'n loc; —
„Să nu 'mparțe Islamismul
„Mórte, sabie și foc...

„Dar rușine ce vėdurămă !
„Gōndu lor era spurcat. —
„Când mai mare foc avurămă,
„Jurămīntulă s'a călcat;

„Batori în legătură
„Ascundea un mârşav scopu,
„Ca să 'mî facă 'neurcătură,
„Să m' arunce într'un hopu.

„Şi Rudolfo împăratul
„Ca şi Ungur' una e ;
„El respect' atunci tractatul
„Când câştigă vre un ce...

„Ca să'si facă dresuri gata
„Vorba î e de galantomu ;
„Nu mă 'ncređu şi chiar în tata,
„E vicleană vulpea omu !

„Ca lumina mî este Téra
„Scumpă, scie Dumneđeū ;
„A vîndării crudă féra
„O urescū ş' o blestem rău !...

„La acei ce îmi făcură
„Reū şi curse mi aū întins,
„Le plăti-voiū c' uă măsură,
„Pênă unde m' aū împins.

„Dar în **Domnul** am credinţă,
„Şi mă rédem pe Români ;
„În a patriei fiinţă
„De a 'nvinge pe păgâni.

„În vitezii Banî, Spătariî,
„Căpitaniî, boiări frunți,
„Vinătoriî și călariî
„Ôste, steagurile 'n luptă !..

„Acum dulcea mea soție
„Și pericoli se 'nmulțesc,
„Mii de lupte grozăvie
„Timpii grei ne grămădesc.

„Așa dar mi te gătesce
„Cu domnița a pleca ;
„Din pericoli te feresce ,
„Tu în luptă a nu sta.

„În Ardeal e uă cetate,
„Al Creștinilor domniat,
„Mergi acolo, cât se pôte
„E Sibiiul apărat ;

„Până lupta terminată
„Scopul meu va 'ncununa,
„Și atunci pré lăudată
„Sôția mea t'eî înturna.

— Oh ! că cugetul îmi dice,
„Soțîul meu ! Măria ta !
„Un minut pré neferice
„Pentru când tē oiū asculta ; --

„Al meu cuget ȋdice 'n mine
„Lucruri ce mă 'nfiore   ;
„Să te las , să plec ! nu 'mă vine,
„Mă tem Dómne că te per   !...

— „Nu, so ia mea, ia seamă ,
„Inemicul este aci !
„Trompa luptei a i m  chiamă,
„Spada 'n s nge voi  ro i.

„Destinata-m  este mare,
„Tot a a este  ' a ta ; —
„Oh ! iubito ! 'n lăcrimare,
„ n resbeluri nu po i sta,

„Ci în str mo esc  palate,
„L' al Maila ilor cămin,
„Sufletu- i de pietate
„ i de pace va fi plin.

„R g  S nta N sc t re
„Cu c ldur' a n  ajuta ;
„Ea, ne e m ntuit re
„Or   i c nd o vom  ruga...

— Cerule ! c  au   ? Părinte !
„Cum lasa-voi  soțiul meu ?
„Mă coprinde j lea, S nte !
„ ndurate Dumne   !

— Dulcea mea scumpă soție !
Cu blândețe el a dis,
„Timp pré lungă nu o să ție ,
„Astădî vitezii mî e scrisă. —

„Adă-mî spada și-mî o 'ncinge
„Că a ta mână, 'n cătărămi
„Pune-mî zaoa, și nu plînge !
„Sóția mea, cel paloșu dămî !

„Adă-mî scumpă bărbăție
„Și 'nfocate sărutări !
„Dumne-deu să mi te ție
„Prin tot locu 'n depărtări !. —

Două raze de lumină
Strălucesc în ochii lor,
Bate 'n sînul lor divină
O scînteie de amor.

Ochii lor dăresc pe dată
Voievođi' ai lor copii ;
La domnița Flórea cată
Ochii mamei de pe fi.

Ca uă rosă suridëndă
Și Florica lăcrima,
Stanca Dómna tremurândă
Către soțu-î se ruga.

Dară soțu-î, omul mare,
 Cu un ochi înflăcărat,
 Privea cerul cu 'nnorare,
 D' a sa țără preocupată...

VI.

Ha! baiete 'n bătălie!
 Haideti frați! haideți Români!
 Voi copii cu viteză
 Să dăm peptul cu păgânii!..

Că sunt dulci aste minute
 Care sufletul măresc;
 Santa Cruce să ajute
 La tot neamul creștinesc!!

Totă oștea 'n Românie,
 Cu un foc așa cantând,
 Pune multă bărbăție
 Malul țerei apărând.

Cu boiări și mică și mare
 Datoria ș'au făcut,
 Scutul lui Michai e tare,
 Oștei peptu neștrăbătut. —

Michaï face să opréscă
Lupta în Giurgiu, că n'a învins
Năvălirea cea turciască
Malul stângă ce a coprins. 1)

Un mai sigură locă el cată,
Să se lupte pe câmpii,
D'a învinge cea armată
De atâtea sute miî...

Dar vecinî. puterî aliate,
Ce mai dică? ce socotescă?
Nu şi elă ameninţate
Ca Românii se gădescă?...

Ungurî, Nemţii de departe
Cam pe mânic' o-a băgat:
La vecină când casa arde
Focul trece peste sată. —

La Ūngaria se uită 2)
Toţi, Germani a tremurat;
Soleiman... 3) ca cine 'l uită
Când Viena 'ncongiurat?..

Că ş'ast-dată 'nversunare
Luând Turci acest avântă,
În tot locul subjugare
Vor aduce pe pământă.

Haide dar ! se hotărîră
 Pe tractatū oștiri a da :
 Ca să scape , se gîndiră ,
 Fie care vatra sa .

Pen' atunci dar că o să fie ?
 E periclu mare , gre  !
 Ajutor  c nd o să vie
  l mai scie Dumne   .

„Rom n  !  ise Mich i Unsul ,
 „Cin  asteaptă la străin
 „Ajutor  , e vai de d nsul ,
 „N'are via   , nici cămin !..

„Mult mai bine e d' a ' i face
 „Fie care lucru lui ;
 „Las l pe străin în pace ,
 „Chip  i mijloc  altul nu-  !

 in  consiliŭ c pit nii
 Pentru luptă cum vor sta ,
 Sf tuitu-s'a  i B nii ,
  i pe Domnul asculta .

Ma  minto i Michalcea Banul
  i cu Manta chipzuia ,
 Preda Spatar , F rc  anul
 Popa , Buzesc  se unia ;

Sêrbul , Gheorga, mulți la număr
Capitanî, ș' Albert Chiral
Cu a atilă d'a umăr
De 'ntrecea un general ;

Iară Radul , cel mai june
Dintre frați , Calomfirescu, --
Pumnând spada la toți spune
Focul seû cel românescû ;

Radul căruî nume 'l scie
Praga și 'mpêratû German :
Salută 'n casătorie
Pe princîpelê Ardelean. —

„Bine dar, copî, pe bine !..
Michaî Domnul lă a vorbit ,
„Să veniți acum cu mine ,
„Acel locû ă nemerit ! —

„Mai pe Neajlof la strêmtóre ,
„Între codri și 'ntre mal ,
„E bun locû de vînătóre
„Pentru turcii lui Sinan.

„Aședênd peste colnică
„Ôstea, la podû și 'n câmpî ,
„Precum nuerul s'aridică ,
„Vonû da grósneei bătălii !.

Dă uă păreră, uă cugetare,
Toți ascultă pe Michai,
Ș'a mugit în depărtare
Câmpul d' ôste și de cai.

Precât timpul dar îi eartă
Ei pe Neazlof se 'ntăresc. —
Ôstea tabără, — cu artă
Șanțuri, tabii pregătesc.

De și brațe sânt puține
Lângă Turcii ce sosiaș,
Ș'ajutóarele vecine
Tocm' atunci întârșiaș,

Trompa falnică resună
Că momentul a sosit,
Bate inima română
De un focă neobosit.

Pe stindarde strălucesc
Crucea ș' acuila în sborș; —
Sórele d'August isbesce
Armă un câmp scînteitorș.

Podul gôrlei ocupară
Cătănime, vinători,
Și la spate se 'ngrupară
Verșisori și Roșiori; —

Căți pe jos și călărime
De județe dorobanți,
Caii mici dar cu agerime,
La bătaie ca turbați.

Cursierii rodă zăbala,
Bată pământul și nincheșu;
Surla ostășească chimvala
Cântecă aspru repeteshu.

Când tempesta se arată
Într'ua clipă schimbă tot,
Vintu 'ncepe ca să bată,
Dese fulgeri nuorii scotă,

Codri vijie de spaime,
Pasări, fearele alergu,
Riurile mai cu seamă
Unda turbură când mergu.

Coci conflictul este tare,
Supuși morții adversari;
Precum e nisipu 'n mare,
Turci vinu, ca valuri mari. —

Călărimea otomană
Renumită pe atunci,
Își prindea giretu 'n goană,
Ca uă pasere pe stânci.

Lângă luptă și deprinsă
Cu mulțimi de prădi purtând,
Pên' la Neazlof fu întinsă,
Grupă enorme rând la rând.

Otomana avangardă
De mai multe decă de mi,
În poziție de gardă,
Stă pe maluri și 'n câmpii;

Ca locustele când vine,
Rele, fomete aducând,
Tóte locurile sânt pline
De turbane furnicând.

Michai Vodă îi privesce
Tăbăriți unde era;
Numai apa 'i despărțesce,
Dar nu 'i póte număra. —

Adversarii față 'n față
Se gădescă și se mësoră
Cu despreț, dar în speranță
Aștept lupta, scopu lor. —

Iar Români de cea parte
Guri de focuri ascundea,
Gata sânt s'aducă mórte
Oră și unde vor cădea.

Și 'ncărcate topchanele
Turcii nu le aveaŭ mai josŭ,
Purtând cară cu ghiulele
De calibru monstruosŭ.

Și așa păduri d'armate
Lungul apei țermuiaŭ,
Una Turcii peste sate
Către Neajlof tot roiaŭ.

Aripă ține călărașii
Moldovenii d'ajutorŭ;
Chiar sosiră și cazacii 4)
Când a fost mai mare zorŭ. —

Până 'n ziua, cum se spune,
D'ambe părți lupt' a 'nceput;
Ș'ua piósă rugăciune
Michaî Domnul a făcut...

Până sêra ziua 'ntreagă
Michaî óstea 'mbărbătă;
Pe spumat cursier aleargă,
Focul barbar înfruntă.

Când doi nuori purtați de vânturi
De uă-dată se 'ntîlnescŭ,
Se ajung în multe rînduri,
Se isbescŭ și se ciocnescŭ;

Români astfel năvăliră
Atacând pe inemică;
Dintr'ua apă și voiră
Ca să 'l facă de nimică.

Feru 'nerucișând Românul
Cu al celui musulmană,
Și 'ncruntând pe armă pumnul,
Risă făcea de iatagană.

Inemicului respunde
Trimițându-i plumbu 'n peptă,
Și cu junghiul îl pătrunde
Să 'i dea partea lui pe dreptă.

Mii de arme se redică
Care mórte trimiteau,
Mii de trăsnete despică
Nuorul ce le înveliau.

Urlă aerul, detună,
Dealuri, codru tremura,
Pun vitează cu toți mână
Patria a ușura. —

Cine însă hotărasce
Lupta bravilor cu Turci?
Cine gloria renasce
Pe românul câmp atunci?

Cine, cină opri roirea
 Musulmanului ferosă ?
 Cine îi sdrobi pornirea
 Și îi dete planul josă ?..

Când fu ziua mai trecută
 Cu 'n succesă necunoscută,
 Gemea podul d' oste multă,
 Subt al focurilor scută.

Călăreți roiaă pe punte
 Să resbune sântă ogeacă ;
 Ianicerul Pașă 'n frunte,
 Purtând verdele singeacă ; —

Că al seă feră tăiosă ca focul
 Al seă fulgeră scăpăra,
 Lasând mórte pre tot locul
 Și stindardul apăra...

„Bateți pe neamici în cósste !
 „Dați pe ei ! îi dumicați !
 A dis Michai către oste .
 „Acum , copii , mă urmați ! !

Și așa pe tot oșteanul
 Inimându cât dură ,
 Trase spada căpitanul,
 Lovi calul și sbură.

Când se surpă vre uă stâncă
Dintr'un munte detunându,
Plouă petre 'n valeă adêncă
Ș'o preface în mormîntu,

Astfel Michaș, în mișcare,
Purtând trăsnetul în sboru,
Mi-ți ficsa ăi Pași călare
Cu un ochiū hotărîtoru. —

Cu un brațū a smuls eroul,
Ianicerului drapel,
Și cu stîngul sparse nuorul
Ce da focuri către el.

Aman! strigă dând pe spate,
Lovit d' arma lui Michal;
Caraiman Pașa se bate
Pênă 'n baltă de pe calū.

Și un negru sânge curge
P'a sa urmă un șioiū,
Barba nesimțînd el smulge,
Mușcând balta de noroiū.

Prinde spaimă cei de fațiă;
Caii sārū, se 'ncurcū, lovescū,
Nici de friū nu iaū povață,
Cóma 'n fruntele sburlescū.

Capitanul înainte
Trăsnetul seî repeta,
Şi în lupta cea ferbinte
Pe Vizirul căuta.

Pe Vizirul ți-'l zăresce:
Spătosu, crudul renegat,
Care pe podu se silesc
A da ordinî desperat.

Dară Turcii nu 'l ascultă. —
Michai şi lui îi gătea
Môrte ce 'ngrozi pe multă
Seamă d' ômenî mai coale.

Astfel termin puse 'ndată
Pe năamicu descuragênd,
La uă luptă 'nversunată,
Michai victime semănând.

Dar Sinan, Sinan ce fuse
Comandant nenorocit,
Dinţi 'n gură şi 'i perduse
Că în Neazlof s'asvêrlit.

Când ai mo rţi fură pradă
Uă mulţime luptători,
Ca şi umbre pere 'ndată
Planul celor trădători.

Lepădatul de credință ,
De un Pașă strêns legat
Têrêtor cu umilință
La Turcû, Michnea renegat ;

Trece cu — aripă turciască
Malu 'n jos, — stejari bătrênî,
Cântând ca să lovêscă
De la spate pe Românî. —

Dar rêmaseră 'n rușine
Prin păduri, ca și Sinan ; —
Ca dichoru 'n mărăcine ,
S'ascundû Michnea și Hasan..

Două tunuri p'ua colnică ,
Comandate de Chiral ,
Varsă trăsnet, mare frică ,
Și Tartarû aprins pe mal.

Estasiată e turcimea
D'ast crater fulgerător ;
Prinde inimî Românimea,
Subt cel scut triumfător.

Ș'orî ce inimă vitează ,
Ș'orî ce suflet cu avênt ,
Concură atunci să vêdă
Pe nêamicul țeri 'nfrânt.

Turcii fugă mâncând pământul ,
 Azrael îi spaimânta ;
 Mulți delii ș'aflau mormintul ,
 Care 'n frunte se lupta.

După cruntă bătălie
 Ce țină numai uă di ,
 Lâng' a morților făclie
 Bucurie s'auđi ;

Surle resună famfara
 De victorii la Români ,
 Resunat-a totă Țera
 Că învinse pre păgâni !

A Crestinilor salvare,
 Prin aceasta aclama,
 A Românilor purtare
 Timpî eroici rechema.

Pe Michai îl incunună
 De succesă nemărginit,
 Fama, gloria străbună
 Pe eroi l' acoperit.

Nóptea însă pré gelósă
 Vélă atěrnă 'ntre oșteni ;
 Bătălia sângerósă
 Încetă 'n Călugăreni...⁵⁾

NOTE LA CÂNTUL AL SÉSELEA.

1) Pe când Michai se lupta cu ai sei la Giurgiu, d'a opri trecerea Turcilor, află că un corp dintre ei trecuse pe la Călărași, ce căuta să ia pe Români de la spate; prin această stratagemă Michai fu silit să lase marginea Dunării.

2) Ungaria a fost mult timp sub dominarea Otomanilor; Buda reședința regilor ei, fu ocupată de Turci la 1530 și o ținură pînă la 1686, când atunci intră sub dependența Austriei.

3) La 1529 Soliman II. conchistând Ungaria, prin nefericitul reșbel pentru Crestini la Mochaci (1526) merse cu 120,000 de oștire și impresură Viena.

4) Nisce escadróne de cazaci Români au sosit în ajutorul armatei lui Michai, tocmai la timp când ea, stănută din luptă, avea nevoie de ajutor, pentru ca apoi să pótă face a se decide victoria pentru dînsa.

5) Acésta fu renumita bătălie a lui Michai cu Turcii, la 13 August 1595, la Călugăreni, în drumu Giurgiului.

VII.

Uă tempestă cum se trage
De la câmpu pe culmî înalți,
Prin consiliu, se retrage
Tótă óstea la Carpați.

Acolo și Ardelenii !
Ajutóre aũ sositũ,
Osebit de Moldovenii,
Frați Români cẽ aũ mai venitũ.

Între Rucărũ, pe frumoase
Dealuri cu păduri și stânci
Și pe văile umbróse
Sunt Creștini aliații strânsi.

Curtea d' Argeși, capitală
A lui Negru din'ceputũ,
Tresări ca 'n ȕi de fală
Pe Tătari când a bătutũ;

Câmpu-Lungu de uă parte
Și Têrgovistea p'aci,
Munți și riuri ce îi desparte
Cu mirare îi privi.

Curgă stindarde care aduce
Ajutoru pentru Crestini,
Cavaleri de Sânta Cruce
Bată în pintenî, de feru plini.

Chiar ducatul de Toscană
P' Archiduce a trimis, —
Și din liga cea germană
Contingentele ș' a 'nscris.

Unguri, Nemți, Românime,
Popul, nobili armați, —
Concurea cu cătătime
Căpitaniî cei cercați. —

Un corpă mare desvolară
Peste munte coboriți,
Văi și dealuri ocupară,
În colone tăbăriți.

Michai Vodă ia de mână
Căpitaniî și oșteni;
Fruntea ôstei cea română
Salută pē Italiani.

Aliații vin în frunte
 Că amicale detunări,
 Iar Români le răspunde
 Cu ferbinți îmbrățișări.

Într'ua zi de dimineață
 Tot oșteanul se gătia,
 Căpitanii plini de viață
 Planul luptei pregătia.

Cavalerii la sorți trage
 Ei voind a concura,
 În Tîrgoviste să bage
 Iasc' aprinsă ș' a ă mina.

Recunoscere să facă
 Peste Turcii Ianiceri,
 Înainte ca să trecă
 Vre ună corpă de cavaleri.

Turcii mult înaintase
 Cu oștire de ajuns,
 Central țerei ocupase
 De Tîrgoviste mai sus.

Bucurescii îl făcură
 Magasini de zacherea,
 Monastirile umplură
 Cu muniții de gema.

Iar Tîrgoviștea 'ntăriră
Cu mari șanțuri și cu muri ;
Parapeturi construiră,
Și cu tabii p' împrejură.

Dese ei făcînd eșire
Pênă 'n munți înaintău,
Cu Creștini întîlnire
Dese lovituri aveau.

Cavalerii s' aprind tare
Și se dispută la sorți,
Scóte sorțiul fie care
Pentru glorie și forți.

Ese țin june blond ca crinul,
Svelt și ageră întocată,
Cu desprețu privind scrutinul,
De locu sorțiul n'a luat.

El pășesce cu mândrie,
Trage spada 'nfiorîndu :
— „Cavaleri, vă 'ncredeți mie !“
A vorbit la toți de rîndu.

„Cine viața își iubesc
„Póte aici a remânea,
„Cine nu, și dar voesc
„Vie! — Jură pe spada mea

„Că în frunte și la mórte,
„Cavaleri, eă gata sânt; —
„Am un sânge nobil fórte
„Din al Crișului pământü,

„Buni, străbuni mei uă-dată
„Tăie calea la Tătari,
„Fără cară Europa tótă
„Era 'nvinsă de barbari;

„Radul, Dragoși, nobil sânge,
„Din străbuni mei aă fostü;
„De viață nu m' oiă plânge,
„Ca ostașü voiă fi la postü;

„Vitezia caut parte
„În tot locul s'o gădescü,
„Setea luptei peptu 'mă arde
„Pentr' un nume strămoșescü !

„Cavaleri, cu mină acuma !..
„D' al de sorți eă nu viseăü ;
„Să dămü Turcilor de urmă,
„Să 'i învingemü asta creăü !

Acest june se avintă
Pênă 'n cortul lui Michaiü.
Palosul în jos implântă
La piciorul unui plaiü.

— „Domnul meu ! acesta ȕise ,
 „Basarabe mare Domnũ!
 „Gădescũ porȕile deschise
 „La onóre pentru omũ !

„La bătaia ce re'ncepe
 „Cu Sinan, teribil Turcũ ,
 „Dě astă dată voiũ începe
 „Eũ. — în frunte să mă ducũ ;

„Viũ a 'ȕi cere învoire
 „Și oștenĩ mai inimoși
 „A sfida cu hotărĩre
 „Prin tot locul Turcĩ feroși ,

„Apoi óstea numerosă
 „În campanie va intra,
 „Mare luptă sângerósă
 „Cavaleriĩ vor afla. —

— „Daca vrei cu stăruinȕă
 „Recunósceri și cercări
 „Și învingeri cu putinȕă
 „De a face, ia cālări

„Din catane; mergĩ cu **Domnul!**
 Cestuĩ june Vod' a ȕis ;
 „Nici un picũ să te ia somnul,
 „Fiĩ prudentũ, viteaz deschisũ !“..

Cavalerii 'nmărmuriră
De ast june, un omă nouă,
De curagiu-î amuțiră;
Toți țină ochii pe flăcău...

Disputele cavalerie
De la sorți a contenit;
Fără locu de 'ntârziere
Mulți cu junelă a pornit.

Dar câți-va Maghiari se ceartă
Că onórea s'a călcatu,
Pentru ce în avangardă
Să comande un băiatu?

Acest lucru nu le place,
Sunt atinși la suflet chiar:
Bortitură 'n ceru se face,
Ca cum Zefs' ar fi Maghiar!

Cine însă ă acest june
Care mințilă a ocupat?
Despre el mai mulți ne spune
Ca de fétu frumosu în satu.

Îl cunósceți camarade?
Vărul Transilvăneanu?
Ia ne spune și tu frate
De pe Putna Moldoveanu?

Acest june, ne răspunde
Mai de colo un oștașu,
Se amestecă ori unde
Varsă sânge cinevași.

E ființă pré ciudată :
Nu e Némțu, nu e Maghiar,
E un june ca uă fată,
Îl scimă noi de la Chiuar.

Ș' ori și cum el se numesce,
E d'un sânge cu Bogdan ;
Jicmont pe el îl iubesc
Ca pe cel dântiū Crișan,

Auțiți acu ori cine !
Un copil, ia ! cavaleri ;
V'a făcut coala rușine,
Comandând alibarder ?

Deci onórea astei lupte
Numai dēnsul va lua,
C'a sciut a merge 'n frunte
Cu nēamicū a se lupta.

Dar tātāni-seū ce face ?
Unde e ? cum n'a venit ?
El cu Jicmont făcu pace
După sfădī neconținut.

Jicmont bietu fusese mire,
Coci abia s'a însurat, —
C'ua regeasca încuscrire,
Luând fată de 'mpărat. —

El bietu, de! alene vine,
Nu 'i pré arde de răsboiū,
Pe Bogdan cu el îl ține
Vrënd să vie amêndoî.

Dară Batori s'așteptă,
Jicmont, principu Ardeleanu;
El sosesc pentru faptă
De resbelul musulmanu...

Ast-fel mi-'ți vorbea oșteni
La piciorul unui plaiu,
La un loc Transilvăneni
Cu Români lui Michai.

Trompele s'audu famfară,
Pomposu, falnice resunū;
Aliații se mișcară,
Căpitani se adunū;

Pe principiul saluteață
Sigismundul Ardelean;
L' Archiduce 'nainteață
Renumit Massimilian. —

Și Michai și Sigismundul,
De nevoe înfrățiți,
La un locu 'i adună vîntul,
De restriște ocoliți.

Di de gloriî! de 'nfrățire
Pentru Creștinî aliați!
A Europei strălucire
Reunită sub Carpați!

— „Te gădescu acu cu bine!
„Mare Dómnue Basarab!
„Eû am spus-o pentru mine
„Că voiû fi aici îngrab...

Pe Michai strîngea Crișanul
Bogdan, căruî 'i a respuns
Michai Domnul: „este anul
„De la noi de când tē ai dus!..

După multă curtenire
Luî Michai că Turci a 'nvins,
Pregătit-aû la oștire
Un ospetû de drumû întins.—

Falnic cupa curonată
Marē ospetû ocolea,
Pên' la rege înfocată
Uă urare toți scotea.

Dar pré lung' ospěțul ține
 Cu danțu, mese și urări;
 Diua trece, nóptea vine,
 Arděnd focuri pe cărări.

Luna splendidă ocolesce
 Firmamentul seninosu,
 Și pe trupe răspandesce
 Focul ei gălbeniciosu.

Inimi june și 'nfocate
 Bucuria desvălea;
 Mai târđiũ, târđiũ în nópte
 Michai cupa 'n mână ia :

— „Căpitani cu voe bună!
 El a ȑis, Românul bravu.,
 „În victoriĩ viața ẽ bună,
 „Dar amară pentru sclavũ!

„Să fimũ bravi! Creștini una
 „Ce dorimũ să apărămũ ;.
 „Pe neospii, tot d'auna,
 „Țereĩ nóstre, s'alungămũ !.

„Vedeți tirguri, cetăți, sate
 „Ce-fel suferũ, cu ce jugũ, —
 „Plângeți creștinesce state,
 „Ce masacre li s'aducũ !

„Să nu stăm în nelucrare,
 „Pentru crucea ce uă mărimă,
 „S'alergăm cu mică cu mare
 „În păgân ca să lovimă...

— „Ura ! ura ! ôspi Țerii ,
 Dis-aă falnică ăi vecini, —
 „Măine resbelă , cavalerii !
 „Măine gloriă la Creștini !..

Și resunetul se duce
 Prin tot locul de meseni,
 Veseliă era pe buse
 Zugrăvită la oșteni.

Steaoa ăilei nu 'ntârzie
 Orizontele roșind ,
 Munții iaă culore vie ,
 Groșii aburi risipind.

Iară acuila , simbolul
 De putere pentru sfădă ,
 De pe culmină își ia sborul ,
 Să se avînte după prădă.

Un străin ôspe pe dată
 A sosit parlamentar ;
 Domnului Român s'arată
 Un Turcă mare , saă Tătară. —

P'împregiurū c'ua furişare
De ochiū tôte vrea a sci;
Ochiul lui prepusurī are
De spion de pe aci.

— „Cine esci? şi cum te chiamă?
„D'unde vii? vrē uă carte ai?
„Poţi vorbi fără de teamă. —
L'a 'ntrebat Vodă Michai.

— „Sunt trimis de Sarascherul,
„Al meu nume Abdalachū. —
„Cele bune să dea cerul
„La raiele, la beiū Vlachū!

Şi c'ua lungă reverinţă,
Mâna ducēnd pe turbanū,
Salută cu umilinţă,
Ca credinciosū musulmanū.

Uă pădure de armată,
Lancele în sus lucind,
Împregiuru-ī înşirată
Ôstea de creştini privind,

Şi Români şi ajutóre
Volontariī cavaleri,
Trupe încă fumătóre
D'acel sânge vărsat erī; --

Voia totul ca să vedă
Ast străin cu ochi lui,
Despre lóte să se 'ncrédě,
Și sătul părea că nuî.

Dar și óștea cea creștină
C'ochi de Argos îl privea,
Căutătura lui străină
Îndoială că dedea.

Și 'ntr'acest chip musulmanul,
Când mesagiul seü a ȑis,
De trei orî ș'atins turbanul,
În satanicu-î surisü.

— „Padișachul dă ertare,
El vorbi, la cě — a trecut; —
„Padișachul plânge tare
„Pe acei ce aü căđut;

„Padișachul ȑice pace
„La raielî supuși seî;
„Pe Michal Domnu îl face
„Cel potint al Țerei beî;

„Dar oștirile străine
„Să se 'ntórne înapoi, —
„Numai astfel nodul ține
„De tractate între voi...

— „Padişachul daca eartă
 „Nu putemă şi noi erta,
 „Padişachul daca ceartă,
 „Noi cu armele scimă da!..

Scurtă răspunsă îi dete Domnul,
 Fórte scurtă dar sănătosă.
 Mesagerul luând tonul
 Unui omă necăjiciosă :

— „Póte-se să nu vreă pace
 „Cu Sultanu 'ndurătoră ?
 „Tributar vei a te face
 „Cerşind străin ajutoră ?..

„Află dar ş'această parte :
 „Oştile ce aă pornit
 „Spre Văleni, şi nu departe
 Musulmanii lă a 'ntêlnit.

„Fórte puţin se ţinură
 „Acei frumoşi cavaleri;
 „Morţi ca muscele cădură,
 „Cei mai mulţi sânt prisioneri.

Bogdan tresări îndată :

— „Fiica mea !.. vai ! prisioneră ?..“
 Dise cū inima 'ntristată
 Acest nobil cavaleră.

„Oh! amorul! ce durere
„Despre fiica-mi mi-a lăsat!
Adăogă după tăcere
Bătrân omă essasperat.

Și Bogdan și Sigismundul,
Amici buni ca nisce frați,
P'amendoî 'i ocupă gôndul,
D' Augusta preocupăți.

La nuvela nășteptată
Bietă bătrânul se jelea,
Se bocea plângend ca tată
Pentru fiica ce perdea.

Sigismundu 'l îndulcesce
Promițendu-î ajutoră,
Că la Turci el pregătesce
Focă și trăsnet ardătoră. --

Și Bogdan lipsit de pace
Dusu-s'a la primi Ducă,
Domnul țerei de a 'i face
Uă dreptate chiar atunci,

D'a constrânge cu tortură
Omul care a venit,
Întemplantărea cū a lui gură
Ca să spue deslușit.

Dar în astă 'mpregiurare
Mesagerû a dispărut,
Și 'ntr'un nuorû fugind călare
Se făcuse nevățut.

După dînsul se luară
Cavaleri vre uă câțî-va ;
Pe Christosû ei se jurară
De a 'l prinde ș' al lega.

Ca vîrtegiul se tot duse,
De gonaci urmat mereû,
Blestemat de trei ori fuse
Și bătut de Dumneđeû...

Într' uă clipă toți sciură,
Dar atuncia pré târđiû, —
Bine uni 'l cunoscură
Cinē a fost acel beșliû

Care Domnului vorbise,
Ca trimis de l' adversari,
Și în tabără venise ,
Ținēnd capu-î gōnduri mari...

O ! ai nostri tot-d'auna,
Instrumente la străini,
Și cu Iadul ș'aû dat mâna
Să 'mpileđe pe Creștinî.

Mihnea ! Mihnea renegatul !
Iar un aspirantŭ la tronŭ,
Era Mihnea lepădatul
Ce venise ca spionŭ.

Dar atuncia și mai tare,
Cu un suflet amăritŭ, —
A părintelui 'ntristare
Pasŭ armatŭ a hotăritŭ.

Resbunare mai ardândă
Cap și inimă n' atins,
Precum ura înferbîntă
Capul junilor aprins ;

Ascultând pe acest tată
Care cere ajutorŭ,
Pentr' eroica sa fată
S'a atins onórea lorŭ. —

Precum tigru mugind fôrte,
Vedënd puii sângerând,
Se aruncă pên' la mórte,
Însăși carnea lui rupënd,

Pe năamicul seŭ îl cată
Ca să 'l pótă sfișia,
Turburat, furiosŭ d'unădată
După urma lui se ia.

Astfel arme-le resună,
 Óstea din munți spre câmpii,
 Coborându-se 'mpreună,
 Peste șese-deci de miî.

Turcii dar cât iaă de scire
 De retragere se 'ncercă,
 Și Creștini în unire,
 Să 'i atace, spre ei mergă...

NOTE LA CÂNTUL AL ȘEPTELEA

1) „Ostași Creștini care era mai mult adunătură, ne-
 „obicinuiți cu resboiul și având temere de vitezia și
 „numărul Turcilor, începură cu încetul a se deprinde
 „a-i vedea mai fără frică și a lua curagiū. În toate
 „dilele se întâlneau cu Turcii etc.

Magasinul ist. Bălcescu,
 Camp. Românilor de la 1595.

VIII.

În Septembre cu recóre
 Florile mai rîdă pe plaiu,
 Viile se cocă de sóre
 Cu al doilea timpă Mai.

Munții înveliți de ceață
 Redică fruntea pên la nuoră;
 Văile de dimineată
 Scotă un sunet mugitoră.

Subt a óstei grea călcare
 Orî ce sgomotă amuțescă,
 Chiar ș'a aculei strigare
 Dintre negurî care crescă.

Principii uniți sub steagurî,
 Oștile le a împărțit
 În colóne de atacurî,
 Subt un capă mai renumit.

Sub Michaï români lăncerii,
Călărimea și pușcași,
Să atace Ianicerii
Facă uă frunte de óstași;

Bocceai cu Secuime
Ceï cu cóse înarmați; —
Sigismundul, nobilime
Lângă dînsul adunați;

Maï era Picolomini
Comandând Italiani;
Răsvan Vodă cu vecinii
Cu călării Orcheieni.

Trecă colónele 'nainte
Ca troieni nenumărați,
Oștile mergînd putinte
P'între șiruri de Carpați.

Rîurile făcînd sunet
Peste prunturi șerpuesc
Celă armate cu resunet
Vr' un obstaclu nu găsesc.

Unul lasă după altul
Dealurile înapoi,
Înainte aliatul
Trece lunci, colnice, vâi.

Spre Stănesci și Dragoslave,
Pe la Rucăr trupe urcū ;
Și putinte și mai brave,
Spre Tîrgovisce se ducū.

Iatăi ajuns-î pe câmpiei!
Luncî, păduri ostași umplënd ;
Pentru Turci uă vijelie
Vîntul despre munți suflândū.

Iar Sinan făcëndu-și prânsul
De pē uă culme îi privea ;
Michnea era lêngă dînsul
Și consiliuri îi dedea.

Michnea cel ce 'n viclenie
Pe Creștini a spionat,
Cu movilă Ieremie
Un complot a conlucrat.

Coci el Domnū ca să se facē
Cu Satanū era ajunsū :
Nu era turcit de clacă,
Nici d' un simțimēt pătrunsū...

Pe Creștini vędënd cum vine,
Turcul este în estasū ;
Sub pretecest că nu 'i convine
Locul, oștile ș'a trasū.

La Tirgoviste el lasă
Pe Ali din Trapesunt
Cu puteri, cu bani în casă
Arme, provisiuni; pe punct

Promițându-i ranfortare,
Îi ordon' a se lupta;
Ș'a lupta cu forță mare,
Patru mii Turci l'asculta...

Astfel Sinan se retrage
Către Bucuresci în jos,
În speranță de a trage
De la locuri un folos.

La Brăila sta putere
Trupe Turci că o ocupa,
La nevoie le va cere
De năamică a 'l descurca.

Promitea l'ai săi de scusă,
Sigur un măreț succes,
Că va trage într'ua cursă
Pe Creștinii mai la șes.

Bogdan merge chiar în frunte
Cu 'n avânt și cu 'n foc rău,
Ține una de pe munte
Câtând c'ochiu-i p'adversar.

Puși în linie de luptă
Și 'n colone așezați,
Vocea trâmbiți o-ascultă
Ceî ostași îmbărbătați.

Precum cadă de lei uă turmă
Pe uă pradă însfârșit,
Cu putere de pe urmă
Pe năamică s'au repezit.

Dar minune, întâmplare!
Ei în lagărul osmană
Nici un omă pe jos, călare
Nu găsiră după plană.

Rămân prinși d'estasiere,
Câmpă acesta 'i mărmuri;
Ei se temă cu prevedere
Vre uă curs' a nu găsi.

Dă uă camdată hotărîră
A sta locului cum sta,
Peste câmpă tăbărîră
Cară al Turcilor era.

Aă rămasă uă zi ș' uă năpte
Ș' iar uă zi mereă lucrând,
Aă veghiat precăt se pôte,
Ș' iar uă năpte de pe rând.

Uă colónă Turci sosesce
În amurgū pe înnoptat,
Nici prin gônd nu le plesnesc
Despre câte s'a urmat.

Ei făcând diversiune,
De la prădi se întorceaū;
Prădi aducū ei de minune, —
Către frații lor trăgeaū.

Când în castre ei intrară,
Pe un timp neașteptat,
Târdiū seama își luară
Că în cursă aū intrat.

Răsplătirea ș' o avură
Prin al faptelor decret;
Lêngă prade se perdură
C' ochi 'n cer pe Machomet. —

Debutară dar Creștinii
Prindend două miī de Turci;
Și Bogdan și toți străinii
I a trimis la Huriī: (furci)!. —

Apoi planul și 'l trasară
Ducī armatei plănuind,
Uă colónă o lăsară
La Têrgovisce suind;

Michai ia pe Turci în gónă,
Bate feru pênă e caldă.
Și îndată se întórnă
L' al Têrgoviscei asaltă.

Sigismundul chiar comandă
Al Têrgoviscei acediū,
Și începă uă canonadă
Turnând focuri peste rediū.

Tótă óstea se 'ndreptează
Cu asalt a năvăli
Pe Têrgovisce s' o rață,
Garnisóna a 'i strivi.

După vorbe înspirată
Garnisóna de Sinan,
Aștepta ranfort d' armată,
Ca să ție lupta țin an.

De la 'ntiia îmbrâncesce
Al Creștinilor asaltă,
Forța ei o re'noesce
Și 'n atacul celălaltă.

Și mai multe Sigismundu
Încercări essecuta
Ca să intre înlăuntru, —
Ilustrarea 'și căuta...

Șanțuri cu apă p' orașu, — pline, —
Murî de lemne 'l încingeau;
Și cadavre nu puține
În totu locul se lungeau.

Se țină Turcii cât se póte,
Ocoliți de adversari,
Și l' atacuri, după tóte,
Ei răspunde tarî și mari.

Campu-ducele 'ntreiesce
Artileria lucrând, —
Și oștire grămădesce
Ca să termine 'n curând.

Însă vede cu mâhnire
Că 'ndeșertu e lupta sa,
A Têrgovisci 'ntărire
Nu pré lesne póte lăa.

D'a o ține 'ncongiurată
E părerea tuturilor,
C' uă lucrare regulată
A constrânge o Ducî vor.

Dile multe ocolită
Ei Têrgoviscă a ținut,
Sórtea ei nefericită
Îi gătea un tristu minutu.

Focurile și facă stare
D'a ploua în încrucișu ;
Óstea de încongiurare
Stă campată pe costișu. —

Bogdan tras cu Sigismundul
Subt un arbure umbrind,
Își alină puțin gôndul
La Têrgovisce privind.

Maî êntîi și 'ntîi de tôte
Bogdan nobilû Român Crișû,
Către principe el pôte
Vorbi multe și fățișu.

Sigismundul, ginerelul,
Liniștit când se găsia,
Dese orî privind inelul
La Soția lui gôndia.

După ce d' acediere
Aû vorbitû ei de ajuns,
Bogdan scapără 'n durere
Focul ce 'l ardea ascunsû.

— „Spune dar, Bogdane!“ dise
Principele jos trântit,
Unde ochiu-î aromise
Jumătate adormit.

— „Da, să spui, Bogdan răspunde,
„Despre fica-mă să vorbesc,
„Și mai mult ce mă pătrunde
„De tot neamul românesc.

Sigismundu nu 'l pré-ascultă; —
El visa Samosă castelă,
Tinerică sôția-î, cultă
Flóre, — Angel pentru elă;

Care fuse refugită,
Precum Stanca 'n Făgărașă, —
A lui Michai Domnu, scutită
De resbelul uriaș.

„De Români voescă a spune,
A dis nobilul Crișan,
„Prin bordece, prin cătune
„Fii marelui Traian. —

„Numă uă fică îmi rămase,
„Augusta fica mea,
„Pentru Român se armase,
„Pentru omul ce iubia.

„Eă și fica-mă uă suflare
„Și uă inimă avemă,
„Și pătrunși de întristare
„Privimă cele ce vedemă.

„Dacia țeră strălucita,
„Roma! Roma, Sórtea ei!..
„E imaginea 'ndeită
„Și Români fii mei!

„Că uă mare nedreptate,
„De la nobilă isvorând,
„În Ardeal atâtea sate
„De Români împovărând..

„Sciî, o! Principe! pré bine,
„Sunt Român de sânge eû; —
„Crișu Ardealul una ține
„Cunoscut de Dumnedeû.

„Și să 'ncepemû mai departe
„De la Ungurul Arpatû;
„Bătăliile în parte
„Cu Român Menomoratû; —

„Peste Crișu se retrăsese
„Tot bătënduse pe pasû,
„Ducele Român fusese
„Neînvins și pré viteazû. —

„Bine, el avusë uă fie; —
„Zolta, fiul lui Arpatû,
„A cerut-o de soție,
„Ș'ast-fel lupta s'a curmat; —

„Cum Augusta, flica-mă, cere
„Cu 'n Român a se 'nsoți,
„Ca să fie mângâiere
„Unui mire că o 'mpeți.

„Dar acea împregiurare
„Transilvania făcu
„Subt a Zoltei dominare,
„Sub Maghiari c'atunci trecu...

„Deci Români protestară
„Sub Geloū și sub Claudiu;
„Timișaniū repurtară
„Vigurosū al armei studiū ;..

„Pênă ce, fatalitate !
„Al seū, — Optumu, — nepotū,
„După Claud se mai bate
„Și subt arme cădu mortū...

„Sântul Stefan, prin credință,
„Pe Români cât i a supus,
„Pipăi uă influință
„A bisericeī d' Apus.

„Ceī Români ce se 'nchinară
„Misionarului Stăpânū,
„La noblețe se 'nălțară,
„Ceī-l'alți ca servi rămânū...

„Dar acéastă preferință
„A credinței de Apus,
„Pe popóre 'n neputință
„Și în certuri le-a adusă...

„Nisce óspī apoi veniră. —
„Transilvania 'i priimi
„Ca pe óspī. — Eī se lipiră
„Cū indigenii a trăi. —

„Acordatu-li-s'a dreptul,
„De la regiī ce 'i scutia;
„Eī puindu-se cu peptul
„Cetăți, tîrguri, pămênt ia.

„Lângă dînși indigenii
„Aū rămas ca suferiți; —
„Românimea și sătenii
„Cu durere sînt striviți! —

„De atuncia tot într'una
„Pămîntenī aū protestatū,
„Și 'n revolte tot-d'auna
„Frățescu sânge s'a vărsatū.

„Ungurī, Sassiī se acórdă
„Pe săteanū a fereca;
„Facū eī legī și punū pe rôtă
„Pe cei capī ce protesta.

„Anton Magnu și consoții 1),
„Capî Românilor sculați,
„Si cu Dozsa, s'aũ dat morții,
„Cum mai barbarũ torturați...

Sigismundul ochii face
Ca și cum s'ar deștepta
Dintr'un visũ teribilũ ; tace, —
El conclusiã aștepta.

Fruntea-ĩ e posomorită,
Ca un omũ nemulțiamit,
Aspru la Bogdan se uitã
Puțin ș' iarășĩ 'adormit.

Dar înfipt Bogdan îi spuse
Suferințele, torturi,
Ce Românilor se puse :
Țeapa, ștreangul, roți, săcuri...

„Din acea împregiurare
„Românimea s' a răsnit,
„Aũ trecut peste hotare,
„Subt alți Domni s'aũ reunit...

„State noi constituirã
„Asti viteđi, viteđi Români, —
„Ei cu peptu lor oprirã
„Roiul barbarũ de pagâni...

„Al Ungarii Huniade,
„Acel rege lăudat,
„Consângean fu cum se cade
„Din tulpina ce 'l a dat...

„Într'ună luptă desperată,
„Ca și ađi cu Turci, cum veđi,
„Creștinimea fu scăpată
„Prin Români cei viteđi...

„Când a ăis și Matia cređul,
„Bătând Turcii prin Română,
„Ca sêlbatecă Paul Chinezul 2)
„Mânca carne de păgână...

„Fără Români Semiluna
„Locul Crucii ar fi ținut,
„Fără Români tot-d'auna
„Populi mari ar' fi căđut.

„Dar un pică de simpatie
„Pentru Români să aveți!
„Pentru multa-i bărbăție,
„Pentru fapte ce vedeți!

Sigismundul se deșteaptă,
Îi păruse că visa,
Că Têrgovișcea l'așteaptă
Pentru lauri ce 'i da.

Pe Bogdan ți 'l mai întreabă :
— „Hei! îmi spune de femeî!
„Fiica ta că atâta grabă
„S'a bătut cu Turcii lei?

— „Fiica mea e ca și mine,
Bogdan țise; noi avem
„Uă voință pentru bine,
„Viitoru la populi vremă!..

„Și apoi că ea trăiesce
„Pentr' un june, cum spuseî;
„Radu junelă o iubesc,
„E-a lui viață, viața ei! —

„Michai Vodă îl trimise
„L' al Germanii împărat,
„Acest june împlinise
Câte sarcine i s'a dat.

„Chiar l' a vóastră însoțire
„El cu frate-său veni,
„Salutări de fericire
„Pentru Domnul seî vorbi. —

„Toți Româniî, toți îl scie
„E un Angel de om bun;
„A cerut pe a mea fiie,
„Dupre lege să 'i cunună, —

„Multă pedică ne fuse
„Ast resbel mahometan,
„La dorința ce avuse
„Junele, d'acum un an.

„El pe Domnul seǔ si Țeara
„O servesce de atunci,
„Tótă iarna, tótă véra
„S'a luptat mereǔ cu Turci.

„Panica ce ș' altă dată,
„De barbare năvăliri,
„A coprins pe lumea tótă,
„Ș' a dat grósnicǐ sguoirǐ,

„A chemat pe toți la arme,
„Pêně chiar și pe femeǐ,
„Ca să 'nsufe, să într'arme
„Creștinescile idei.

„Toți Creștini 'n Cruciată
„S'aǔ armat pentru păgâni,
„Și uă fiică și un tată
„Să ajute pe Români. —

„Iată dar ca ce iubire
„P' Augusta a 'nflăcărat !..
Sigismundul nesimțire
L'aste vorbe arătat.

Maî pe urmă ce îi vine
Omuleţul răsufând :
— „Vomă vedea, ei bine ! bine !..
„Vomă vedea la toate 'n rând !

Bogdan însă îl cunósce,
L'înţelege, şi des :
— „Ia aminte şi încóce ;
„Fă dreptate mai ales !..

Sigismundu colea şise :
- - „Destinate de popor
„De la cer fiind prescrise ,
„Populi pórtă crucea lor. —

— „Prescript gintele nu are!..
A răspuns Bogdan d'a dreptu,
„Dreptu este al celui tare
„Ce şi 'l apără cu peptu !..

Astfel ei din căutătură
Aprinseser' un vulcan ,
Şi 'ntr'ună dispută cădură ,
Cu tot păsul lui Bogdan.

Detunări atunci de armă
Ce 'mpregiurū s'a auđit ,
Da în tabără alarmă
La Têrgovisce sub zidū.

Sigismundu e 'n picióre ;
Michai Vodă mai deșteptă ,
Între óste veghetóre
Stă marțial cu focu 'n peptă...

Bogdan însă se pătrunde
Din cătrău a resunat
Detunări care răspunde
Lungind echo 'n depărtat. —

Se întinde uă pădure
Pe un locă monastiresc ,
Ea protege loviture
De năamici când se 'ntêlnesc.

Doi neóspî ca să se bată
Locă mai bun nu convenia. —
Fruntea unui e legată
Pentru uă plagă ce avea. —

Pré aprinși și multă ură
P'adversarii călăreți: —
Unul Turc , cu gré-armătură ,
Altul Creștin din băieți.

Celui Creștin sângereață
Fruntea-î , Turcul e turbat; —
Amêndoî se 'mbrățișeață
Cu isbiri de spaîmântat.

Lancea Turcul ș'o repede
D'a'l străpunge ca pe câini,
Junele minut nu perde
Și i o apucă cu tarî mâini.

Încleștați ei tot se bate ,
Se împingă și se lovesc ;
A lor arme descărcate
La nimic nu folosesc.

În curând era să cadă
Cel mai slab la un asalt ;
În curând era să vedă
Unul mórtea celui-laltă. —

Bogdan pinten' atunci calul
D'ai ajunge mai curândă.
Sigismundul urcă malul
Dâmboviței cū ai sei rândă. —

Ce uimire? ce mirare
Pe Bogdan și luptători?
Cunosc pe fie care
P'amândoi gladiatori.

Renegatul Michnea fuse
Turcul care se lupta;
Pe Creștin îl cunoscuse,
Tocmai Radu ce 'l căuta.

„Blestemat spion ș'aicia ?..

„Staî acum că te gădescû !

Strigă Bogdan , pên' aicia

„Ți a fost vacul teû drăcescû !

Atuncî Michnea când se vede

De mai mulți amenințatû ,

Când cunósce că va perde

Orî ce chip de câștigatû ,

D'adversarû se degageadă

Ce la luptă îl ținea ;

Nici pe Diavolu să'l vedě

Și nici cruce a'și făcea.

Peri Michnea ca nălucă. —

Radul nici c'ar fi pututû

Cu năamicul seû s'o ducă ,

De durerî fiind bătutû.

Bogdan : „fiule ! îi ȑice ,

„O minune ! Dumneȑeû !

„D'unde viî pêně aice ?

„Ești rănit și fôrte reû.

„Fiica-mî , spune unde este ?

„Prin tot locû ô am căutat ?

„Poți să dai o bună veste

„Unuî tată întristatû ?

— „Oh! da, da! răspunde Radul,
„La un schit de maică pe plaiu,
„De cât prinsă la 'mpăratul
„Necreştin, sclavă 'n seraiu. —

— „Cine ôre îmi cuteadă
„Că acest gându? Bogdan strigă.
— „Michnea! Radu repeteadă,
„Cel ce patria 'şi trădă.

„Dacă eu nu lăam de scire,
„Prisoneră acum era. —
— „Fiica mi? o! nefericire!
Bogdan tatăl murmură.

Şi atunci cu 'mbrăţişare
Părintesce l'a priimit,
Îi dă dulce sărutare
Că de bine 'l a găsit.

— „Care? cară a mănăstire
„Unde fiica-mi se umbri?
„Radule, de fericire
„Nu sciū cum a 'ţi mulţiămi,

Întrebă Bogdan pe june
Care sta ca ametitū. —
Câte una una spune
Radul tôte că a pătitū.

Bogdan plin de nerăbdare
L' ascultă, se bucura;
Și 'ncurînd ei de plecare
Pe doi cai încălica.

Diua, nóptea tot suiră
Drumu 'n sus p' un plaiu vecinū. —
P' Augusta o găsiră
Bravă, sântă 'n loc creștin...

Pentru tată și cu fică
Și cu Radu ai lui fii,
Monastirea se rădică
Pên' la ceru de bucurii.

Ș' Augusta ca uă flóre,
Eroină de princip,
Ca un crin învult la sóre,
Rumenéla p' al ei chip, —

Pré senină, inimósă,
La ea Radul cât privi,
O găsesce mai frumósă,
Mai frumósă d'a-o iubi...

— „Dumneđeū ne ție seamă!
A ȕis Ducele Crișan;
„Plecămū fii mei, ne chiamă
„Mare luptă cu dușmanū.

Iar de luptă când îi spune,
Ochiî ficeî s' aprindea,
Ca să pótă să 'şi resbune,
Să şi resbune tot gôndea...

— „Vră uă trădare, fică bună,
„Îmî dici tu vi s'a 'ntêmplat?
Pe cât merseră 'mpreună,
Bogdan iarăşi a 'ntrebat.

— „Vistierul Dan, răspunde
Radul, intrigî a ursit,
„Dan şi Michnea orî si unde
„Banî la ôste a 'mpărţit.

„Dievolîi ba multe bagë
„Acestî ômenî în Creştinî;
„Michnea Domn ca să se facë,
„Dan ia banî cu pumnîi plinî; —

„Pe Michai pe Domnu 'n curse
„Să 'l încurce cû aliaţi, —
„Şi p' Augusta o vînduse
„De peşcheşu la împëraţi. —

— „Bine dar, a dis bătrênul,
„P' acest Dan l'oiu învăţa;
„Şi pe Michnea, pe păgânul,
„Limba 'n grinđi i-oî acăţa.

Că așa fică eroină
 Bogdan mândru se ținea;
 Și la tabăra creștină
 Ca și vîntu 'n jos venia....

NOTE LA CĂNTUL AL OPTULEA.

1) Scene dureroase, scene tragice s'a petrecut în numărâte rânduri între Români din Transilvania cu gintele conlocuitoare aci, și mai ales cu noblețea maghiară.

Anton Magnu, uă căpetenie al Românilor resculați, ce cereau drepturi în această țără, după drept cuvînt patria lor; — fu prins și tăiat în bucățele de Unguri, și consoți sei torturați și essecutați pe dealul de lîngă Turda. —

Dar după toate concordaturile și tractatele legate între Secui, Sassi și Unguri, d'a apăsa pe săteni Români, revoltele se suceseră mereu pînă mai în anii din urmă... Un Dozsa fu conductorul țerenilor la Temișóra. El s'a luptat cu Ioan Zapolia, pe lîngă care luă parte și Românimea din Mara-Mureșu. Cădînd el prins, fu essecutat puiudu-i-se uă corónă de fer ars pe capu etctr.

Nici nu sîntemú apostolul discordii ș'al vărsărilor de sânge uman, nici nu putemú privi fără a cerca uă profundă durere de cîte ori istoria ne represinte atâtea calamități petrecute între populi unui statú... Dorimú însă din tot sufletul ca prin uă măsură a drepteî împărțeli: măsura dreptului ș'a înțelegerii între ginte, — să se stabiléscă armonia, frăția, buna petrecere ce sunt atât de necesare pentru fericirea populilor și libertatea lor. —

2) Paul Chinesu, contimporan cu Matias Corvin, e. roú celebru Român, nimici la anul 1479 óstea lui Machomet II. de uă-sută de mii Turci ce intrase în Banat. Descendinți ai acestui faimos Român se află încă Chinesi de la Craiova.

IX.

Ne oprimă acilea fică
 Lângă Creștină a lupta !
 Ia ! cum sórele s' ardică
 Pe cerū, negurī a 'nfrunta,

Crucea splendidă s' avântă
 Între fulger și oțelū ; —
 Trompa inima 'nferbîntă
 La oștirī pentru resbelū !..

În ilustra capitală
 Să vedemū pe Mircea, Vladū ;
 Memoriāmū uă ȝi de fală ,
 Cu concursul nostru caldū. —

De Osmani ș' a lor cruđime,
 Nedreptate și martirī,
 Ușurāmū altarī creștine
 Delăsate 'n pustiirī. —

Iată-î dar la peptu Creștinii
Cu Osmani 'ncăirați !
Pe Têrgovisce Români
Se aruncă 'nfuriați...

Principii se ducă 'nainte,
Credă momentul favorit. ---
Pregătiri de foc s' aprinde
Peste șanțuri asvêrlit.

Michaï Domnul, despre uă parte
Fortereța 'n sus bătea,
D' adversari unde 'l desparte
Un rîu iute ce curgea. —

De la vale Ardelenii
Ca să intre se silea, —
Și Săcu cu Moldovenii
Tôte forțele și puneau.

Capitala 'ncongiurată
Un lagună avênd secret,
Uă speluncă 'ntunecată
Din orașu în munți da drept,

Monăstiri la capet leagă
Prin profunde reșiri ; —
La speluncă Turci aleargă
Să s' ajute la eșiri.

Dar d' afară se observă
A le Turcilor mișcări,
Și oștirea de rezervă
Îr ia 'n gónă d' a călări...

Focū orașu 'ntregū încinge,
Arde, fumegă plesnind;
Turcii se luptū de a 'l stinge
Cu grămeșile venind.

Desperați pe parapete
Neamiculū ținū peptū;
Ca din cer plouând rachete
Peste dînși veniaū dreptū.

Murī uă flacără lătiță,
Case cu 'nvelișū cădea,
Canonada pré iuțită
Din afară le-aprindea.

De asaltū, — vulcan, creștine
Pregătiri irumpū mărețū,
Cu scări, bîrne și machine
Alergū oștile 'ndrăsnețū.

Daū asaltū Creștini tare
Peste șanțū, pe murī s'a 'ntins;
A desordinei suflare
Garnisóna a coprins...

Crucea falnică ia locul
Semilunei pe orași,
N'o atinge pe ea focul,
Nici o surpă cinevași...

Comandanții d' apărare
Și cu Pașa lor Ali,
Chiamă, strigă 'n desperare
Pe spăriații Osmanli.

Cu Profetul să 'i ridice,
Îi congiură d' ajutoru,
Paradisul le preșice
Ca să ție rându loru.

Însă nu; nici stă chemării
Garnisóna a lupta ; —
Ca și valurile mării
La asaltu Creștini urca. —

Cea din urmă desperare
Cu măcelul ce dedea,
Cea din urmă detunare
Fu castelul ce cădea.

Sute guri de focuri bate
De uădată 'n parapetū
Unde ascunși sta în cetate
Ali, Hasan și Mehmet...

Tremură din temelie
Edificiu acel grosu,
Cade părți din zidărie
Cu un urlat fioros.

Esplosiune face mare
Magasinele ardând,
Lasă totu 'n sfarâmare,
Stânci pe 'ncongiurați cădând.

Și așa totă silința
Garnisónei e 'n deșertu,
Plini de gróză, și credința
Musulmani atunci perdū. —

Bătuți, striviți cu durere,
Pe pământ, prin focu tērêți,
Grație la creștinu cere
A nu fi măcelăriți...

Iar Têrgoviscea ruinată, ¹⁾

Porțile și le-a deschis,

Sângerândă, incendiată

Cât nu este de descris.

Sus creștinele drapele

A le celor națiuni !

Predau Turcii zacherele,

Arme, tunuri, munițiuni...

Sus stindardele române !
 Pe cetăți , pe dome 'n sus !
 În sus fama ce rămâne
 A lui Michai mai presus !!.

NOTE LA CÂNTUL AL NOULEA.

1) Fortereța Târgoviscei, cu fortificații de lemne , ce Turcii construiseră , spre a se putea apăra în contra Creștinilor, fu luată de Michai și puterile ce veniseră în ajutoru-i , la 18 Octombrie 1595.

X.

De Creștini cetatea lăută,
 În lăuntru răspândea
 Buciumările d'armată,
 Și desordinea cădea.

Musulmanii se închină
 Prisonerii la Creștină:
 Ei sorbeau din cupa plină
 Cu amar și cu venin.

Principii ș'alegă cartierul, —
 Ali Pașa, fiind prins,
 Aruncă din mână ferul
 Ca un om ce este 'nvins.

Perdând Turc a sa trufie,
 Lângă Creștini se tîra;
 Din creștina datorie
 Ajutor clement spera.

Cel puţin compătimire
La uă Sörtë aşa de plâns;
Principi într'ua unire
Mâna lui Âli aŭ strâns.

Ducă cŭ aşa mărinimie
Michaï, Batori, Răsvan,
Chiar Bogdan cu a sa fie
L' întrebară de Sinan;

De campania aceasta
Şi de orî ce plan făcut.
Ali tristŭ, în starea asta,
Spuse totul cŭ a sciut.

Că 'n Moldova un Movilă
Cu Poloniŭ a intrat,
S'a urcat pe tron în silă,
Şi cu Turci e aliatŭ.¹⁾

De la dînsul ajutóre
La Térgovişce spera,
Pentru lupta fiitóre
Când Creştiniŭ o 'ncongiura.

Răsvan faţă, mai cu seamă
Tronul seŭ că 'i s'a răpit,
Pe Movilă îl blesteamă
Ca p'un trădătorŭ cumplit.

Batori veninu 'i sterge
Promitându-i ajutoru ,
În Moldova că va merge
Să dea jos pe usurpatoru.

Ali spuse câtă aflate ;
Că și Mihnea cum lucra
Cu boiării , — complotase
Pe Michai a răsturna. —

Radu căruî sângereață
Plaga sa mai de curênd ,
Atunci părea că turbeață ,
De la Michnea suferind.

Răilor pe Michnea 'l dase,
L' al Satanei Negru fiu ,
Și Bogdan dar se jurase
Să 'l jupóie chiar de viu.

Augustei , pré iubită
Fiica nobiluî Crișan ,
Ș'a lui Radu împețită ,
Bătu peptu-i de oșteană ; —

Lângă principî, generósă,
Ea c'un ochiú de vulturelú,
Privea starea sângerósă
Unei cetăți în măcelú.

În măceluri și 'n durere
Eroismu-î s'a născut,
Pentru ginta sa plăcere
Ca să pórte arme, scutū ;

C'ua tunică d'alba lână,
Românescū alesul portū,
Purtând spadă și pe mână
Cu muscheta se 'n acordū.

Călăria așa de bine
Ca cel mai bun cavalerū ;
Sângele î curgea prin vine
Iute ca un focū pe cerū.

Ochii fulgere revarsă,
Mintea ei purtând cununī,
Vanitatea 'n ea nu varsă
Vinovate pasiuni.

Geniul Daciei creștine
S'ar fi ȕis că este ea,
Cu armatele străine
Care 'n luptă le 'nsoția.

Pentru patrie, credință,
Și feciórele aū luptat,
De româna essistință
Brațul, sufletul ș'aū dat.

O ! Michai ! ca ce bravură !
Unde astă-dî timpî acei ?
De virtute ce căldură
Pe Românele femeî ?

Un asemenea esemplu
A dat mama lui Stefan ,
Care a 'nsuflat din templu
Viteziî la Moldoveanu...

Augusta 'n cugetare,
Pentru vitezi cavaleri ,
Spera a da liberare
La creştiniî prisoneri ;

Cei ce cû armele în mână
Într'ună cursă aû cădut ,
Şi în patria română
Suferiinţa aû vëdut.

Cugeta Augusta fôrte
Iaraşi armelë a lua ,
Saû pe viaţă , saû pe môrte
Pe cei prinşi a libera.

— „Radule ? tu suferi tare ?
„Sângele cum curge , ia ,
„De la frunte ? căutare
„E nevoie d'a avea ?

A ȕis Bogdan către Radul ;
Plaga 'i cu 'n ștergar legând ;
Alt-fel voinicū ca și bradul,
Spătosū , brațe tari avēnd.

El răspunde : „picū de sânge
„Pēnē când în vine-mī simțū.
„De atâta nu voiū plânge,
„Nici copil sūnt ca să mințū.

„Înainte, frați, cu bine !
„E de lucru 'n Bucuresci,
„Și la Giurgiu aȕi orī mâine,
„Și pe malurīle turcesci !.

„O ! pe Michnea adă-mī Sante !
Dise ăl Calomfirescū,
„Saū mă 'nghite tu pămēnte
„Neputēnd să 'l mai găsescū !

„Cōci al Michnea multe rele
„Tot-d'auna nē a făcut,
„Să 'i plătescū dar pentru ele
„Cătē avemū de desfăcut...

Principi, în astă stare
Reuniți pentru lucrări,
Luī Ali dă ascultare
L' a le luī solicitări.

Chiar și 'l plânge despre Sôrte,
Însă captiv ei îl țină ;
Îi promite pên' la môrte
Tratament blând și creștină.

Cât ostașii răsufară
În Têrgoviscă aș seșut ,
Prinșii Turci se rēdicară,
Peste hotar i aș trecut.

Monastirile primiră
Pe răniți și pe bolnavi,
Ajutôre oferiră
Pentru ômeni cei slabi. —

Pentru morți, după credință,
Dat-aș tribut pe pământă,
Ș'a temiei preferință
Arse la toți pe mormîntă.

Precum sufletul împinge
Gîndurile pên' la ceră;
Precum inima în sânge
Bate 'n pepturi care speră;

Precum fulgerul străbate
Spațiul nemărginită,
De speranță adevărate
E Românul ocolită.

Aşa dar în frunte merge
 La victorie semeţu;
 El, Românul care sterge
 Doliu patrii, 'ndrăsneţu.

Michaï Domnul e în frunte,
 Cu armatele plecând
 Din Têrgovisce, să 'nfrunte
 Cursele, pe Turci călcând,

El ce cugetă a Têră
 Limpeđit' a o vedea,
 Să alunge acea feară
 Ce ne'nvinsă se credea;

Chiăr şi nume să n'auđă
 De acel năamicu espert,
 Ca şi urma să şi ascunđă
 În al Asiei desertu;

Face a suna trompete,
 Ca şi vântul resunând,
 Bucurescii să 'l aştepte
 Iarăşi liberu remânênd.

Curseră cum curgă şiróie
 De pe munţi către câmpii,
 Şi cădură oşti ca plóie
 Pe spăriaţii Osmanlii.

Dar Sinan ce Bucureșcii
Ținea, Giurgiu 'n ghiara sa;
Monastirea Văcărescii,
Radu Vodă îl mina;

Și la vale multe sate
Cu oștiri a ocupat;
Prin a Giurgiului cetate,
Dă uă flotilă ranfortată; —

Bucureșcii părăsesce
Cum Târgoviscea cădu;
Friguri, friguri îl găsesce
Pentru câte le vedu..

Trupele Creștine dară
Lângă București opresc;
Înlăuntru nu intrară,
De vre uă cursă se feresc.

Radu Vodă prin minare
Arse 'n focu, se risipi;
Esplosiunea efectū n'are
Coci Creștini o ocoli.

S' audit atunci departe
Mare urletu tunătoru;
S'a vedut de ceea parte
Sburând casele în nuorū. —

Fraților! și mai 'nainte
Pe Sinan să năvălimă!..
Diceau trupele ferbinte,
Liberi, oravi să ne fălimă.

Oștile se ducă la vale;
În falange se desfacă
Cu energie pe cale
Și 'n colóne de atacă;

Și cū asemenea iuțială
Cât n'ar crede cine-va;
Ca un leu fără 'ndoială
Care prada își căuta.

Către Giurgiu o! minune!
Un convoi venia turcescū,
Cară cu provisiune
De ascheri se însoțescū.

Maî aveaū un deal să urce,
Apoi văi de scoborît
Până când era s'apuce
Unde óste - a tăbărit.

Dorobanții s'aventară
Să atace ast convoi,
Iute ei se 'ncăirară
Și luară cară, boi...

Maî în centru peptul pune , —
Se repedû din cavaleri ;
Tot în rând cu provisiune
Mergeaû creștini prisioneri.

„Aci, Radule, pe dînși !“
Augusta a strigat. —
Ca uă acuilă întrinși,
De Turci rânduri ei străbatû.

Augusta înainte ,
Ca și fulgerul pe mări;
După dînsa mai ardinte
Bogdan, Radu d' a călări,

Apucar' uă furiósă
Luptă peptû cu ianiceri,
C' uă călcare viforósă
D'a opri pe prisioneri.

Lovescû ei, se batû, împumnă,
Sparge-un rând numai de cât,
Mi-ți răstórnă și sugrumă
Neamicul strâns de gôtû. —

Sînt acestia cei de frunte
Și viteđi dintre Creștini,
Ce plecaseră din munte
Cu avêntû, cu curajû plini ,

Săcuî, Nemţi şi Româtime,
Lângă junele eroû ;
Radul a condus mulţime,
Comandaţi de omul nuoû ; —

Strecuratu-s'a cu dinşi
Atunci chiar Vistiăru Danû,
Care 'i duse ca pe dinşi
Drept în cursă pentru banû. —

Ce de lacrimi — bucurie
Pentru bieţii întristaţi !
Când scăpară din sclavie, 2)
Prin Augusta ajutaţi !

Lovitura fuse iute ;
Cavalerii se grăbiau ; —
Fraţi pe frate ca s'ajute,
Prisonerii inimă iaû.

Pun ei mâna p' a le arme
A le Turcilor căduţi ;
Pun ei peptul să într-arme
Pe cei prisioneri făcuţi ;

Ca uă undă, peste unde
Peste victime rădicaţi,
Prisonerii le răspunde
Când se vedû prin ei scăpaţi.

Angel Serafin s' arată
Eroina cum 'ajunsu :
Prin ea sórele îndată
Și în temnițe-a pătruns.

Contingentul, Turcii care
La Têrgovisce s'aũ prinsu,
Aũ fost cei ce prin trădare
Cursa la Creștini a 'ntins. —

Dar această hărtuială,
Între dealuri spre Frătesci,
E 'nceput fără 'ndoială
Celor fapte uriășesci.

Óstea creștinéscă vine
Scoborâtă de pe dealu ;
Musulmanii peptu 'i ține
Lângă Giurgiu și pe mală...

NOTE LA CĂNTUL AL DECELEA.

1) În timp când Răsvan se afla în campanie în Țera-Românescă, se formase uă partită în Moldova. Zamoischi, cancelerul regelui Poloniei, ocupă țera cu Poloni. Trupele ce Răsvan lă a fost lăsat de observație în diferite puncturi a le țerei, se retrăseseră. Boiări aleseră Domn pe Ieremia Movilă. Zamoischi și scrisese lui Sinan despre nuoul Domn în Moldova...

2) Armatele Creștine prinseră, lângă Giurgiu, uă sumă de prizoneri căduți la Turci dintr' ai lor, pe cari îi luă înapoi, precum și uă mulțime de bagage.

XI

Aurora focu aprinde
 Arătând măreții pași ;
 Ea suride mai 'nainte
 Bravilor în câmp ostași.

Pe un braț al apei care
 Curge 'n valuri rîu spumând,
 Peste Giurgiu ea apare :
 Giurgiu de oștiri gemênd.

Intrepidul Sinan scie
 Pe Michai în fața sa ,
 El cunósce ș'ua fășie
 Din bravura ce purta.

Iute-ua puncte construesce
 Care țermii légă 'n loc ,
 Peste punctul ce domnesce
 Fortereța din miđloc .

Se asigură din spate ,
Prin al Dunărei recursă ,
Când năamicul va străbate
Peste óstea cea din susă.

Ager Michai împresóră
Giurgiul cu tot că a găsit ,
 i cu Turcii se m sóră
 n tot locul nelipsit.

Turcii  i opună resistin a
La al focului semnal ;
A Vizirului fiin a
Trecu puntea peste mal . —

Capul puntei baricade
 i cu trupe îl păzia ,
Car   ir  cu lan u legate,
 n trei r nduri se 'n tesea.

Citadela acea tare ,
Fortu 'n insulă, roman ; —
Veniau vase despre mare
Proteg nd pe Musulman. —

Fortere a  narmat  ,
Puntea , insule leg nd ,
Bra u puternic pentru armată
De la Dunăre f c nd.

Pênă Batori să vie
Ce 'ndărăt s'a fost luptat,
Michai dete uă bătălie,
Pênă 'n Giurgiu 'naintat;

Și aprópe ca trei ȕile
Generală lupt' a 'ntins;
Prăđi de arme și cămile
Ai lui Michai au coprins.

Lêngă Giurgiu 'n sus pe malurî,
Prindă un locă Români crunți:
Ei domină peste valurî
Fortul, insula și punți. —

Că Aurora pênă 'n ȕiuă
Musulmanii podă umpleaă,
Repeđiți ca dintr'ua piuaă,
Peste Dunăre treceaă. —

Desperarea cea amară
Se desémná 'n ei ca morți; —
Când orașul deșertară
Într'ua nópte s'au dus toți...

Michai dară isbutesce,
Când și Batori a sosit, —
Predomină și lovesce
Osman pasul de dosit...

Chiar și vasele armate,
Pentru Turci de ajutoră,
Sunt ajunse, sfărâmate
De un foc sfâșiitor.

Astfel Michai de pe maluri
Fortereța domina;
El cufundă puntea 'n valuri
Și pre insulă detuna.

Bate puntea drept în două
Pe când Turci 'n jos trecea;
Desvălind uă lună nouă
La mormînt îi și ducea.

Cu un țipet și uă strigare
A acelor înecați,
Cât e Dunărea de mare,
Sunt în valuri aruncați.

Reu lui Sigismundu 'i pare
Pentru timpul cel perdut,
Că Sinan cu oște mare
Peste Dunăre-a trecut.

Căci și gloria faimăsoasă
Sigismundul o perdea,
Prin a fugă rușinosă
Unde Sinan s'ascundea.

Giurgiul devastat de multe
Lovituri ce a suferit,
De bătăile trecute,
Sta ruine grămădit...

Dar oștirile creștine
Nu 'l putură ocupa,
Căci cetatea focuri ține,
Bateriile ploua.

Turcii insula cea mare
De la Giurgiu au umplut;
Facu cu muget aclamare,
Strigă: Alah! Alah! pe prunt...

Citadela construită
De Romani cei vitezi,
Mai târziu reconstruită
De măestrii Genovezi:

Posițiune, turnuri, — trage
Muri de pétră, — baterii; —
În al Dunării curs face
Mare-obsacul 'n bătălii. —

Garnisóna-î de opt-sute
Ianiceri și bine armați,
Sunt în stare să se lupte,
Pên' la unul devotați. —

Dar Michai o tot lovesce
Cu granate peste tot ;
Pe Sinan Vizir silesce
De a trece apa 'n notu.

Sinan lasă 'n citadela
Pe un Agă comandantū;
Trece 'n insulă pe schela
Puntei — capul celă-laltū.

Batori se pune 'n faţă,
Ūmple câmpul marțialū;
Cu putere, cu viaţă
Bate Dunărea din malū.

Fortereţa de departe
Într'un focū o-a bombardat,
Chiar cu tunurilē o arde
Din Têrgovisce cē a luat...

La cetate se vĕduse
O spărtură cam în peptū,
D' a le bombe ce căduse
Ca uă grindină şi dreptū.

Unguriī fără răbdare
Se grăbescū a da asaltū;
Ei s' aruncă cu 'nfocare
Peste fortul acel 'naltū. —

Renumiți virtoși cătane,
Spre asalt un pas ducând,
Lângă cete-italiane,
Își bată pintenii călcând. —

Puntea rând de vase prinse,
Brațul Dunării unind,
Ajuta colóne strânse
La spărtură năvălind.

Sub lovirile pré multe
Ce cetatea repeșia,
Ei atacă făcând frunte
Și curagiul i 'ncălșia.

Ca uă apă turburată
Furiósă s'arunca,
Ei strigând cu toți uă-dată
Începă muri a scalada.

Dară furia musulmană,
Desperarea l' așa locă,
Dă puteri la garnisónă
Ș' o aprinde mai de focă.

Încăirați cu 'n ferbîntare,
Dup' uă luptă, Maghiari sînt
Îmbrânciți, bătuți pré tare,
Morți în sînge frați lăsându.

Garnisóna îi silește
Spatele că aŭ întorsu,
Și Maghiarii părăsesce
Locul luptei sângerosu...

Generosu Picolomini,
Când vedu ce s'a 'ntemplată,
Pentru luptători Creștini
E atins, e revoltat.

Cu artilerie sub mână,
Spre cetate o 'ndreptă;
Cu ajutor la îndemână
Pentru Maghiari alergă. —

Iar concursul este mare
Ce Români l'aŭ adus;
Cu mai multă 'nversunare
Bombarda fortul de sus.

Și din insula vecină
Lovescă Turcii p' adversari;
Tótă tabăra creștină
Pune pept pentru Maghiari.

Încurând dar citadela
Munițiune a sleit, —
Încurând în timpă acela
Focurile ș'a rărit.

Și cu petre începură
Musulmanii a arunca,
Precât timp ei se vedură
Că neamicul îi călca.

De la insulă într'ua noapte
Munițiune a primit,
Citadela iarăși pôte
Să se lupte din granit.

Dar Maghiarii să se spele
De rușină, — afrontu loră,
Înc' uădată de pe schele
Spre cetate-a merge voră.

Iar Săcuii frați de sânge
Cu Maghiarii, se opună,
Ei cetatea vor a strânge:
Pentru 'n nouă asalt s' adună.

Drept, spărtura se mărise
Dup' atâtea bombardări;
Adversarii ș'otelise
Furia de răsbunări.

Și Săcuii iaă avântul
Înarmați pene la dinți,
La cetate mergă ca vântul,
Sângeroși și pré ferbinți.

Când ajuns-au la spărtura
Fortereței sânt opriți ;
Șovăescă sub lovitura
Garnisónei ca uîmiți.

Mórtea caută să 'nfrunte ,
De cadavre ne-avênd locă ,
Înlăuntru a pătrunde
Se lupt , se lupt plini de focă.

Grămădiți în loc îi ține
Fórte Turcii viguroși ,
Vedă atunci Sécuii bine
Cine sânt victorioși.

Rându 'ntîi cadă jumătate ; —
Creeri de frați stropea
Pe acei de pe la spate
Cari fruntea își stergea.

Asudară de turbare ,
Înainte grămădiți ;
Dar curînd, în astă stare,
Înapoi se 'ntornă siliți.

Tragă atunci Picolomini
Spada sa. Pě Italiani
Îi avêntă , ca Creștini
Să ajute p'Ardeleni.

Se aruncă și cei cu sânge
Ai Italie soldați;
Daū asalt spre a înfrânge
Forța celor asaltați.

Sumețu umărū pun ca frații ,
Peste cei cađuți pășescū :
Strigū, amenință soldații
Și 'ntregi rândurī se sfērșescū.

Însă chiar ș' Italianii
Cu Sēcui staū pe locū ,
Le răspunde Musulmanii
Fulgerându-ī într'un focū.

Acum cei din suferință
Gari fost-aū prisioneri ,
Își arătū recunoscință
Către creștinii cavaleri.

Rându lor venia acuma
La al fortului asaltū ;
Înspirați sūnt tot-d'auna
De un simțimēt înaltū !

Lângă acūla măreață
Vedū un Angel luptătorū ,
Simtū uă aripă 'ndrāsneată
Care dă la gloriī sborū;

Lângă Michai Domnul mare
Cel ce fam' a 'nsuflețit,
Prin a căruî combinare
Succesū falnicū a 'nsoțit,

Ascultând d'a sa voință,
Și de ordinī ascultând, —
Patria din suferință
Fruntea prin el rēdicând; —

A lui Radu soră, frate,
Angel, logodita sa,
Cu ochi dulci, cu sîn ce bate,
Jos Românul nu lăsa:

— „Înainte !..“ acum vorbesce
Celor de ea animați, —
Înainte ea pornesce
Cu Români înflăcărați;

Înainte ! dintr'ua undă
Năamicul a sdrobi! —
Fără unul să răspundă
Toți cu inima vorbi. —

Arma duce fie care
Transilvan în mîna sa. —
Augusta c'ua chemare
Locul luptei lē arăta.

Toți atuncia și grăbiră
Să alerge la spărturi ;
Fii Italiei 'l simțiră ,
Ajutoră cerënd sub muri. —

Priviți însă 'n luptă tare
Pe Michai cu spada 'n mână !
Cu a aculei cătare
Către bravi sei Români!

Strigând : „Copii ! colo iată !
„Singur loc sub leu stăpênă !..
„Vedeți, copii ! astă dată
„Curăți-l-veți de păgân !

„Pe ȕidă copii ! c'ua voință,
„Cu al vostru braț virtos !
„Sus copii într'ua credință,
„Resturnați cetatea josă !!.

A lui Michai voce sună
Astfel către-ai sei oștași ;
Ea atinge voea bună
A voinicilor fustași.

Și l' această năvălire
De străini și de român ,
S'a vădut uă înfrățire
Pentru Creștini în comun.

Căci Unirea e putere
Pentru populi împilați,
La un pasă, la uă durere,
Când se află 'mbrățișați. —

Precum pasările trece
Păduri, riuri, mări și munți,
La așa asalt se 'ntrece
Animați Creștinii frunți.

Iar Mehmet Aga se luptă
Cu Creștinii ce-asalta;
Vitezie ne 'nteruptă
Din tot Turcul resalta.

Și d' uă parte și de altă
Verșunatul adversară
Respândi de sânge baltă,
De cadavră un crud altar. —

Înlăuntru în cetate
E 'ncăirare, foc, ruini;
Turcii sunt coprinsi din spate
Și din fațiă de Creștini.

Îndeșert Sinan privesce
Și cu inima turba,
Din ostrovă orî cât voesce
Ajutoră cetăți a da;

Căci Chirale căpitanul,
Că artileria din dealu,
Îți constrânge Musulmanul
A păzi pe dreapta 'n malu.

Mehmet Aga îmbrâncesc
Precât pôte un asaltu;
După ce puteri sleiesce,
Se închide 'n turnu 'naltu.

Cu ai seî ce încă ține
Lupta cu 'n chip desperat,
Singurū lucru ce î convine,
Ierbăria 'mpresurat...

Formidabil detunarea
Esplosiuneî când săltă,
Mehmet plăti rēsbunarea
Fraților ce 'l ascultă. —

Bogdan atunci plin de sânge,
Paloșul seū fumegându, —
Lângă fiica-î care 'nfrânge
Mórtea și l' asalt mergându;

El și Radu împreună,
Aculi cu mâini bărbătesci
Pe cetate 'nfigū, și sună
Triumfu ôstei românesci!..

Maî nenorocit ca Agă
Mehmet, Sinan lăcrimând,
Inima în el își seacă,
Capul sub satîră vedënd. —

Trece Dunărea în cósste,
D' a le lui dureri gonit;
Din cea sute mii de óste
Diumătate s'a topit. —

Dar și ceea ce 'i rămase
Pentru luptă nici visa,
De Michai se spăimântase,
De Creștini, de óstea sa.

Ast-fel Sinan și colosul
Ce Europ' amenință,
Termină și luă dosul,
Și rușina 'i trômbiță. —

Fortereța Sântul-Georgiu,
Turcii cât ă apărat,
La Creștini de la Giurgiu
Fruntea ei ș'a închinat. ¹⁾

1) La 27 octobře 1595 armatele Creștine luară cu asalt fortereța Sântul George de la Giurgiu.

XII.

Michai Vodă, unsul mire
Pentru némul creștinesc,
Repurta cu strălucire
Triumf mare românesc.

Mare triumf, mare famă
Pretutindenî răsuna ;
Toți Româniî îl aclamă,
Cu urări 'l încununa. —

Dară marea sərbătore
Uă lătesce ăl poporū,
Bucuria domnitore
În trei țeri luase sborū. —

Năvălirea musulmană
Care margine n' avea,
Prin uă flacăra romană,
În rōrunchii uă lovea. —

Și cu 'nvingerea măreață,
Prin acei aliați veniți,
El pe frați sei învață
Cum se cade a fi uniți...

Din Bucegî pênă la baltă
Peste munți, peste hotarū,
Toți Români una saltă
Și se rógă la altarū.

Da, se rógă pentru aceia
Cari 'n luptă aū căduți ;
Tótă sora și femeia
La uă jertfă parte-avut.

Sigismundul chiar ia parte
La serbarea 'ntregei țeri ;
Și famfara de departe
A sunat la cavaleri.

La Gherghița ei s' adună. —
Capii se salut mărețu :
Români, străini voe bună
Ș' împărțescū la un ospețu.

Archiduci Germani d'a rîndu,
Maghiari, Săcu, Italiani,
Și cu Batori Sigismundu,
Se întornū cu Ardeleni. —

Mulțămiți cu bucurie
Toți sânt. ¹⁾ — Între ei Răsvan
Simte 'n inimă mânie,
Turburat ca un Titan...

El la toți solicează
Un ajutor legiuit. —
De necaz măi lăcrimează
Pentru tronul său răpit;

Cel Movilă Ieremie,
Carne suflet ca Polonă,
A Moldaviei domnie
Usurpatu-i-a și tronă.

Sigismundul joca rolă
De suprem ce i a plăcut,
Pentru tron îi dă parolă
Să 'l restaure ca 'n trecut. —

Michai Domnul însoțesc
Cualiații. — Dónna sa,
Dulce palpită, doresce,
În Făgărași l' aștepta.

Din Sibiiu că ea pornise
Către Făgărași acum;
Unde soțu-i îi promise
Să o 'ntêmpine pe drum.

Apoi Bogdan vru s'o face
Mai presus în Făgărași,
Nuntă mare ca să placă
La toți óspi și nuntași;

Michaï Vodă, Stanca Dómna,
Să 'ncunune p' ai lui fiî,
Ca să ție tótă tómna
Serbători și bucuriî.

Că de Turci nici uă nevoe
Numaî e, sciea Bogdan;
El, bătrên ca și un Noe,
Vêdu multe într'un an.

Cu trompete, cu famtare
Creștinî oștile pleca,
Bucuria 'n fie care
Pentru țera lui mișca.

Lui Răsvan, precum 'i e gôndul,
Ajutor de călăreți
I se dă de Sigismundul
Oști Sécuii îndrăsneți,

Și c'uaă inimă moldavă
Devotați el căți găsi,
Vrea a merge la Suceavă,
Pe Movil' a pedepsi...

A lui Radu însoțire
Cu Augusta 'n Făgărași
Fu asistată cu mărire
De principii și de ostași.

Pe un șesă ce el domnesce
De Carpați alăturat,
Făgărașu 'ntinerește
Basarabilor domniat..

Scaunul la care vine
Toți Români a asculta,
La un stupă precum albine
Nu se pôte a 'l uita.

Ast-fel șesul se 'nvelesce,
Dintre Brașov și Sibii,
De serbarea care cresce
D'ai lui Traian voioși fii.

Mare nuntă românescă
Cu urări, cu colăceri,
Și cu pompă 'mpărătescă
Făceau falnicii boiări.

„Te iubesc! îi dice Radul
Sóței sale cu ochi dulci,
Și de nunt' aduse bradul
C'un resunet de haiduci.

„Te iubesc! ș'amea simțire
„Fără mörte îmi gălescü;
„Te iubescü ca fericire;
„Ca p'un dar dumneđeescü!

„Îți iubesc ș'a ta virtute,
„Tineretea-un lucru sânt,
„Ca să-mi dai dila plăcute
„Dulce sóția pe pământ. —

„Ia 'mî veđi cerul diminéța,
„Ia 'mî veđi tóte pe pământ,
„În iubire stă viața,
„Fără dînsa e mormînt..

Precum focuri se 'mpreună
Când s'ating două făcli,
Radu ș' ea mirésă jună,
E un suflet în doi fi. —

L'a cetății catedrală
S'aū unit iubiții soți
Cetăteni în gâteală
Lui Bogdan ură cu toți...

Ar ū dis atunci ori cine
Gintele că se mărit
Pentru pace, pentru bine,
Pentru 'n viitoru mărit.

Ș'a lui Michai scumpă sóțiă ,
Mama sa , cuconă , batrêni , —
Casa lui era uă viațiă
De speranțe la Români ,

Fericirea astă dată
Mai bun locașu nu găsi
Pentru a fi încununată ,
Să însemne uă mare di.

Chipul Dómnei de blândețe
Al ei Suflet descria ,
Suriðênd cu tinerețe
Pietate respândea.

Căutătura-î rază lină ,
Buza ei dedea profum ,
Ca uă rosă în grădină ,
Ș'avea d' Angel suflet bun ;

Falnică , mărinimósă ,
Respectată de Români ,
Uă matrónă pré virtósă ,
La tot binele da mâini —

Domna lui Michai iubită ; —
Când pe soțu-î a vădut ,
Pên' la cer fu fericită ,
Peptul têner î a bătut.

Ce devotament simțire
 Pentru soțul ei purta!
 O ia 'n brațe cu iubire
 El și fii săruta...

Mult vorbiră. — Între alte
 Pe Români d'a ușura;
 Țera din nevoi să salte,
 Străin jugă a scutura; —

Monastirile fundate
 D'ai seî fericiți străbuni,
 Ca asil de piatate,
 De lumină, 'nchinăciuni;

Altar, patrie, credință
 Însuflând aste zidiri,
 Din lumină, din sciință
 Află sufletu 'ntăriri; —

Și 'nstitutele creștine
 Sub blesteme a lega,
 D'a nu cuteza ori cine
 După timpî a le strică.

— „Oh! părintele meu! dise
 Dómna, scumpe soțiul meu!
 „Anî să aibî, să aibî ferice
 Să-ți ajute Dumnezeu!

— „Viața, o! a noastră viață!
Domnul dise cu 'nsurisë,
„Faptă să avem mareață
„Coci altminteri e un visă.

— „Dar în lumea peritoare
„Viața-e dulce, soțiul meă,
„Ș'ună idee 'ngrozitoare
„Mă pre-ocupă des și greă.—

— „Care e? Și ce prevede
„Sufletu-ți? Domnu 'ntrebă.
— Am uă gróză că tē oiă perde, —
„Minut trist ce Sórtea dă.

O! destul să se 'mpliněscă
„Întru bine scopul meă,
„Nici de cum să te 'ngroziască
„Ce e scris de Dumneđeă!...

Și din ochi căprui de Țină
Gingași lacrimă curgea,
Când ușora alba mână
A soției i atingea,

Și un aeră de iubire,
Cu 'n chip, Dómna, simțitoră,
Respândia cu strălucire
Pentru soțu-i domnitoră.

Într' acestea serbătórea
 Memorabili 'nsoțiri,
 Făgărașul și splendórea
 Generalei înfrățiri

Termină, și fie care
 Óspe, conmesean, nuntașu,
 Se gătea pentru plecare
 La ai seî, l' al seû lócașu.

Dar c'ua datină străbună
 Din cei timpî mai depărtați,
 Toți Româniî împreună,
 Și în nouă îmbrăcați,

În triumfú cereaú să pórte,
 Ca pe Consulî la Români,
 Cu urări, cu sunet fórte,
 Pe Michai. — Acei țereani

Ca să 'l ducă se gătiră. —
 Aú adus un carú; — Români
 Cei voinici se rînduiră
 De a 'l trage ei cu mâini. —

Tótă Țéra dá buchete
 De flori și cu spicú de griú;
 Întorcú hora junî și fete
 Cu cosițe pên' la briú.

De la vie lucrătorii
Törnă mustu 'n cane nouă,
Și la rînd laboratorii
Tragă cu plugul prins cu boi;

Păstorelul de la munte
Și cu cel de la câmpii,
Facă cu fluierul uă frunte
În al turmei căpătii.

Tóte rîdă, tóte adoră
În căminul strămoșesc;
România, uă fecióră,
În triumfă le rînduesc.

Pe eroul ei aclamă
Că pe Turci a alungat,
Cu cuconi și cu Dómnă,
Într'un cară pomposă purtat...

De la dînsul viitorul
Toți Români aștepta,
El e sórele ce nuorul
De tirani va depărta;

Rane din trecut să lege,
Suferințele a slăbi,
Subt uă acuilă, uă lege,
Pe Români a re'ntregi...

Cu triumfă Michai se pörtă,
 Prin tot locul cu urări,
 Și l'a României pörtă
 Reîncepă din nouă serbări.

Cu përu albă bătrênă se ține
 Lângă caru-i triumfală,
 Jună sătenii mereu vine
 De pe văi și de pe deală;

Fiicele cele frumoșe
 Cu un portă serbătoreșcă,
 Cu cunună pe capă, voióse,
 Împresoră carul domnescă. —

Se umbrescă și 'nsurăței
 De mărirea lui Michai;
 Lângă Dómna, tinerei
 Urcă la munți, scoboră la plai. —

Atunci, ochiu-i cât privesce
 Popul mult ce se 'ndesa,
 Michai gloriosă vorbesce
 Către Stanca Dómna sa :

„E de lucru mult și bine
 „Pe Români a re'ntregi,
 „Se astéptă de la mine
 „Stéoa patrii a luci !..

NOTE LA CÂNTUL AL DOISPREDECELEA.

Sigismundul, pus în mirare de vitezia și înțelep-
ta lui Michai, încetă de a face pretențiuni nebunesci
împăratul Românesc și se întorse în Transilvania.

Peste păduri noi d'aurie
Cu răsunet de tunet;
Peste fluviu se arde
Peste Troiană învinsă;

Pe la Bacău, a oșare
Pe la Roman trece în sus,
Iar Movila în de seară
La Suciava, unde e dus.

Căci Răsvan cădea de război
Cu puterea cu aducea,
Și Movila nu o singură
Cu aliați se înghea.

Îngra dădea românesc
El avea Poloni lui,
Ca să poată să goniască
Pe Răsvan și pe Ștefan...

XIII.

Peste patru mii d'armată
 Cu Răsvan Vodă mergea;
 Peste Uituz se arată,
 Peste Trotușu încurgea;

Pe la Bacău, a oștire
 Pe la Roman trece 'n sus,
 Iar Movilă ia de scire
 La Suciava unde ă dus. —

Cât Răsvan călca de sigură
 Cu puterea că aducea,
 Și Movilă nu e singură,
 Că aliați se înfigea. —

Lângă óstea românească
 El avea Poloni lui,
 Ca să pótă să goniască
 Pe Răsvan și pe Săcuî...

Iată ce se și întemplă
 La Suciava pe câmpii,
 Unde ochiul îți contemplă
 Al cetății căpătii;

Între Siret și Moldova,
 Riuri care se 'mpreună,
 Cu oștire de Moldova
 Stă Movilă 'ntr'un cötună; —

C'a Moldovei capitală
 Se 'mpresoră către munți
 De păduri și munți cu fală,
 Spre Siret și Rădăuți.

Și Poloniă cee adăstară
 Prada, drumurile 'nchidă,
 Și pădurile din țeară
 Și potecile coprindă. —

Cum Răsvan se 'ncumeteadă,
 Num' atâta și voia
 P'adversaru-î ca să vedă
 Tras în țeapă ce-î gătia.

Dar d'asemenea minune
 Mai adesea s'a 'ntemplat
 Că nu ese cum propune
 Când e omul supărat. —

De Suciav' aproape este
 Lungă vale și un riū;
 Răsvan cată fără veste
 S'o coprindă pên la brâu.

Dar cetatea din Suciava,
 Întărită binișorū,
 Orî și când putea gôlciava
 A o sparge pré ușorū.

La Movilă unde 'n pază
 Și în pândă se ținea,
 Un dervișū c'ua veche rasă
 Să 'i vorbească îi venia.

Îi înșir' acesta multe,
 Cu temeî, fără temeî,
 Capul principelui umple,
 Bun limbut precât îl vrea.

Dar Răsvan ce îl vëduse
 La Movilă când mergea,
 După chip îl cunoscuse
 Cine e și ce făcea.

De Michai mereu vorbiră...
 Turcul aspru 'l înfera;
 Pete 'n sôre îi găsiră,
 Înfocați cum ei era.

Că Michai cu ungurime
Precât este aliat,
Țerile vor fi victime,
Vai de lume și de stat. —

Îi găsisese atunci focul
Pentru țeri, pentru Români,
Precum își găsea norocul
Têritori pe la păgâni...

Michnea dar adăogase,
(În dervişu Michnea schimbat),
Despre Batori c' aflase
Că cu Turcii s'aliat; —

Pe Michai în curs' a 'l duce,
Va fi lesne-atunci de totu',
De la ușă să 'l apuce,
Să răstôrne pe despotu. —

Michai singur, numai pôte
Cu Sultanul a lupta;
De Poloni urît e fôrte,
N'are cină a 'l ajuta; —

Tronă atunci s' asigureadă
Pentru frații Movilescî,
Ceî ce gata sînt să cadă
Cu armate 'n Bucurescî. —

Și 'n acestea Ieremia
Cu cel Michnea Domn gonit, —
Partea bună 'n România
Dupe placă ș'au împărțit.

Michnea la picior o pleacă
Și ia drumul spre Buceagă,
Ca cu Chanul să 'nțeleagă,
Cu Tătari mai pe largă.

Răsvan înfocat privesce
Pe năamicu 'n fața sa,
Cel ce óstea rînduesce, —
Câmp de luptă îi lăsa.

Cu un corp Răsvan d' oștire,
Nu e lucru de colea:
A speranței măgulire
Suriđendă 'l ocolea.

Cavaler ca să s' arate,
Ieremia l'a somat,
Să desfacă acestă armate
Ce 'n Moldova a intrat ;

Daca nu, Movilă 'i ȑice,
Se jură pre legea lui,
Că 'n frigare îl va frige,
Cum ar trage nisce puî.

Dar la solu-î nici răspunde
Răsvan foarte furiosu :
- - Vomă vedea !.. cu crețu 'n frunte
El își dișe mâniosu.

Și ordonă la opreală
De a ține pe trimis,
Lui Movilă socoteală
Să îi ceară î a promis.

Dar Movilă timp nu perde
Cât nu vină al seă oștean, —
Cavaleria repede
Să încurce pe Răsvan...

Semnul luptei se începe. —
Cele oști s'aă și miscat,
Cu Tătarul de la stepe,
Prin Poloni amestecat.

Se încairă de luptă
P'al Suciavei câmp întins ;
Ca și trăsnetul se 'ncruntă
Fața lui Răsvan aprins.

Tragă Săcuii lunge spade
Mănuindule de focu,
Moldovenii, frați cu frate
Se ucide la un locu...

Și Movilă Ieremie
Și cu 'n frate Simion,
S' opintescū prin bătălie
Să se-asigure de tron. —

De Răsvan ca să se scape,
Hatman, căpitani sei,
Par' că câmpū abea i 'ncape,
Se repedū ca nisce lei. —

Tremură orașul, popul
Ce 'n Suciava locuia,
Ieremia 'și vede scopul
Jumătate că 'i rîdea.

Zamoischi, Hatman Duce,
Dând Polonī spre ajutorū,
De la luptă ce le-o aduce
Speră mult și 'n viitorū...

De la Batori de 'ndată
Ce și 'l are de patron,
Cū a Sécuilor armată,
Răsvan speră réđem — tronū.

La străinī cu cât aleargă
Pré 'nfocații patrioți,
Vai de țeră cum o 'ncarcă,
Vai de fiī și strănepoți!..

Tunurile dar detună,
Lănci în aer sgomotesc; —
Uree pământul, sună
De călări ce se isbesc.

Dar cu tot avântul mare
Ce avu de căpitan,
De a Sôrtei încruntare
Nu scăpă Stefan Răsvan.

În conflict de bătaie,
Prin cadavre, sfărături,
Da Răsvan, cu 'n pept mânie, —
Da cu spada lovituri;

Și bătându-se 'mpinge
În mulțimea ce venia; —
Tot lovind spada-i se frânge
Și năamicu 'l ocolea...

Stefan cere-uă spadă, chiamă
Pe ai seî a 'l ajuta,
Cine însă 'i ia de seamă?
El striga, el asculta.

Vai! amară desperare!
Chiar Movilă 'l desarmă;
Și lovindu-l fôrte tare
Feru 'n mâini i 'l sfărămă...

Și ne-având el ce se face,
Răsvan ori și cât d'aprins,
Frântă arma puse 'n teacă
Și silit se dete prins...

Dumnezeule Pré Sânte!
Ce durere? chin ș'amaru?
Cum i ai destinat pămînte
Un așa cumplit pacharu?

Pentru Răsvan omul care
Ca un ostașu s'a luptat,
Un orașu, Suciava mare
Că a vădut s'a spăimîntat.

Stefan Răsvan a pățit-o
Cum și 'n vis nu i a trecut;
Bătălia a perdut-o
Cu torturi de necredut.

Într'ua țeapă lungă fórte,
Ca 'n frigare a fost tras,
De-ua teribil' așa mórte,
Fu și populu 'n estas...

Iarna aspră și receală,
În amari dureri coprins,
Îi svênta fără 'n doială
Focul vieții de tot stins.

Negru, vînēt fără față,
Ochi eșiți ș'un cap turtit,
Plin de sânge, rece ghiață,
Trăia 'n mórte chinuită.

Venind ómeni să 'l védě,
Cruce orî care își făcea,
De tortură și de gróză,
Curênd ochi ș'întorcea.

Ceata lui cea numărósă
Munți Dorni a umplut;
Desfăcută, rușinósă,
Neamțul, Peatra o-a védut. —

Și bagage cě adusese
Cu transportul ce 'i servia,
Moldoveniî le prinsese,
Prăđi pe tóte le avea. —

O ! Arone ! tristă Sórte
A avut rivalul teű. —
A plătit cu a sa mórte
Fapta sa ! — trecutul reű !.

XIV.

În Têrgovisce s'așează
 Domnul cu consórtea sa;
 Tóte nuoă se repareadă,
 Din ruini se realța.

Vede ochiu-î de părinte
 Câte Tear' a suferit,
 Căuta Michai ferbinte
 A' i da binele dorit.

Ca uă țerină călcată,
 Smulse, rupte plante tot,
 Țera-era despopulată,
 Câmpî pustii și plugul mort.

Populația la munte
 Satele s'aă transportat;
 Ș' orî ce casă mai de frunte
 Averî, stare ș'a 'ngropat...

Totă era în doliu mare,
Vii păragini și grădini,
Fontăni, arburî în ruinare,
Pălămidă 'n ogoră, spinî. —

Casele, bordei, cătune
Nici măcar se cunoscea;
Arii, grădini și pătule
Nici de semn nu se sciea...

A resbelului lovire
Tot preface, multe peră,
Supus totul la 'noire
Unde trece focă și feră.

Calcă glótele armate
Țérinile, orzurî, păini;
Prin focă trece téguri, sate,
Surpă tóte jos cu mâini.

Michai Vodă cu durere
Vede starea tristei țeri,
Se silește din putere
A 'i da balsam — mângăeri.

Pentru popul êntii vede,
D' al poporului bun traiă,
Totu 'ntêmpină, prevede
Înțeleptul Domn Michai.

Proclamat erou 'n luptă,
Un minut el nu a stat; —
Cel ce 'ntreamă, cel ce ajută
Este capul la un stat...

De la Domn decurge toate
Reu sau bine unei țeri;
El e medicul ce poate
Să o scape din dureri...

El o caută, 'ngrijesce, —
De produse umplă ambari;
Sărăcimea înlesnesce
Dând semințe la plugari...

Casele să se repare,
Têrguri restatornicind,
Prin concursul său cel mare
Revin toate strălucind.

Însă cugetă la-uă lege:
Să nu pôtă deserta, —
De pământ pe omă să 'l lege,
Prin îndatoriri ce 'i da...

Stergând lacrimi, suveranul,
Patrii face bine mult; —
O asigură 'n tot anul
Cu mărirea de demult.

Și Michai cu tôte, șcie
Arma jos a nu lăsa ;
Renumita-î vitezie
A fost, este fama sa...

Dar discordia n'amână
Timp să pôtě 'nriuri,
Chiar din ceata cea română
Instrumente 'și făuri.

Cele intrigă cu resbelul
Într'un timp s'armoniedă ; —
Instrument e tot mișelul
Pentr' argint și interesă...

În acel timp cât se scie
Statele subt arme sta ;
În tot locul pe câmpie
Roșind sânge abura. —

De principiu adversarul
Ce Europa ne-odihnea,
Era Turcul și Tătarul
Ce 'n creștine țeri domnia. —

Pênă la Ocean Creștinii
Tremuraă, ligă făceaă ;
Dară Ungurii, Românii
Avangardă se băteaă...

Se însémn' aiciă însă
Ce Poloniă rol jucă ,
Pe Creștini, gelós', aprinsă,
Să domniască căuta...

Machomet ce și duse faimă
P' al Ungariei pământ,
Și apoi simțise spaimă,
De Michai fiind înfrânt, —

Alergă să-și verse focul
În Moldova năvălind...
Au întors Polonii jocul
Lângă principe fiind. —

Iat' acum că și Movilă,
Pe când Nemții îl uită,
Saū de voe, saū de silă
Cu Machomet mâna dă.

Turcul scopu ce 'și propune
Este scurt și lămurit,
Pe Michai să nu 'și răsbune
El mai bină ar fi murit...

Așa dar de ceea parte
E Movilă, Leși, Tătari, —
Cearcă dar și d'altă parte
Să 'i creede adversari.

Luî Rudolfo dându-î gónă
Cu resbelu 'nfuriat,
Cel ce 'şi apără corónă
Ce Zapolîa î a 'nchinat;

Când mai mare focu s' aprinde
Turci cu Nemţiî l'Agria 'n pept, —
Negotiaţie deschide
Cu Rudolfo Machomet.

Pe un paşă să tractede
De la Buda 'nsărcină,
Avantage să 'i cedeđe
Pentru pace destină.

Se 'nţelege cum vrea pace
Ce o cere Machomet,
Pentru Michal buba cóce.
Dar Rudolfo înţelept

Îi respingă uă-aşa tractare,
D' a jertfi eroû creştinû.
Machomet făcu 'n cercare
Pên' la buse cu veninû;

Apoi ochiî şi 'î rădică
Către Batori l' Ardeal,
Ca să 'l tragă la uă clică
C' un fanaticû ideal. —

Orî şi cum, cât îl găsesce
Furtunatecu, schimbătoru,
Batori se cam sfiesce
De Rudolfo-imperatoru.

Alte cugete apucă
Pe ast principe 'ntr'uaă di,
La chinoviū vré să ducă,
Lumea de a părăsi. —

Machomet în nodū nu leagă
Şi cū acesta iar nimicū ;
Se gîndesce ce să facă
Cu Românul inemicū...

Ha ! îi vine 'n minte una,
Sare 'n sus dupe sofa ;
Cum se face tot-d'auna,
Prin Români de a lucra. —

Prin Români, prin bani, — aceste
Arme sigure cređu ;
Padişachul vesel este
Câte 'n calcul le vëdu. —

Pe un Agă padişachul
Chiamă dar pentru a 'i vorbi. —
Cu bani, iute ca olacul
A 'l trimite se grăbi.

Bani seî ş' acea purtare
Pre omū lacom ce-aţîta,
Pasiuni orî cât de tare
Să aprindē 'l învăţa;

Să deştepte nebunia,
D' ai nemulţămîţi găsind,
Uă revoltă 'n România
Contra Domnului ursind; —

Pênē când ea se va cóce,
Să şi facē pregătiri,
Peste Dunnăre dincóce
Ca să intre cu oştiri; —

Din Moldova Domnul póte,
Cu Poloni şi cu Tătari,
Să 'l ajute întru tóte
Călcând Turcii la fruntari.

Ast-fel cugetă Sultanul
Şi în lucru planū a pus.
Dete ordine la Chanul
Ca să iasă pe din sus. —

Ş'a lui Constr--in cetate
În mişcare tót' era, —
Cadilicurile din spate
Înainte le tēra;

Pregătirea óstei cresce
Cu entusiasmu 'n pept :
Lupta sântă o numesce
Temerariul Machomet.

Din oştirea cea bătută,
A lui Sinan rămăşiţi,
La Ungaria permută :
Chiar pe ianiceri înfipti.

Aşa dar el recrutează
Pên' la'l Africeî ocean,
Şi ridică şi 'narmeaţă
Popolul din Turchistan.

Două cetăţi care ţine
Lângă Dunăre 'ncă tari,
Le fortifică pré bine
D'a respinge p' adversari.

Din Nicopolî ochiu-î cată,
Şi din fortereta Diî,
La Michai, — l' a sa armată,
În tot largul Româniî.

Iarăşi timpul se 'nnorează
Cu 'ntunerică de 'ntristat,
Iarăşi intrige lucrează,
Şi îi turbură un Stat...

Cursă la lucruri însă merge
 Subt un mare domnitor ; —
 Michai lacrimile sterge
 Precât póte la poporũ....

XV.

Uă familie românească
Se găsia reunită 'n sfat,
Într'ua cameră domniască,
L' al Tîrgovişcei palat.

Bolţi, pilastri şi sculptura,
Grădinî, fântâni, marmuri — lei,
Se d' auresc sub caîntătura
Pré frumóselor femeî. —

Iaú femeile cunune
Lêngă cămin strămoşesc :
Calitătî sublime pune
În aî lor ce le iubesc.

Ast-fel svelt' Augusta jună
Fericirî părea roûrind,
Cú al eî Radu împreună,
Măritată de curênd.

Ea ținea uă cruciuliță
În mâini, sacrul ei odor, —
Prin a căreia credință
Mult aflase ajutor.

Radul de la uă parte cată,
Cu pept tînăr și voios,
Spre soția-î adorată
Ochi 'n tórce amoros.

Pe un jețu Bogdan, — e'n stare
Cu perî albî, orî cât de bătrîn,
A da viață, a da stare
Pentru nume de Român.

— „Radule, copile, óre ?
Dise fiului iubit,
„Fruntea, spune, te mai dóre
„Unde tu ai fost lovit ?

— „Ia, nimic ! uă lovitură —
„Din greșală ce luai, —
Iar cu ochiî Radul fură
Un suris de flori de Mai.

— „Ba nu, nu, Bogdan urmeadă
P' al seú fiú a întreba,
„Voiú să sciú ce se lucreadă
„Pe aici și 'n cătréu-va ?

„Nu mi ai spus cu deamănuntul
 „Ca să știu ce s'a urmat,
 „Batel crucea și mormîntul
 „Pe acel ce va trădat !

Și Bogdan ce tată 'i dice
 Tinerei 'nsurăței,
 Pré iubitei sale fiice
 Întrebări făcu și ei.

— „Ce să mai vorbimū o! tată !
 „De acele cē a trecut ?
 „Să veđi astă-đi ce ne-așteaptă
 „Lucru trist și neplăcut !..

Radu lui Bogdan răspunde,
 Crețuri fruntea lui făcēnd.
 — „Ce fel, fiule? și unde?
 Întrebă Bogdan curēnd.

— „Tótă nóptea, Radul spune,
 „Vodă 'n gōnduri se preîmbla,
 „N'a 'nchis ochii ca minune,
 „Pēnē 'n ăiuă 'ntērgū umbla.

Augusta: „Ce e? ce e?“
 Mai curiōsă a 'ntrebat.
 — „Nu cum-va se cearc'ună chiăe
 „Dievolească pentru Stat?..“

Bogdan dice : „se clocește
„Complot , răsmiriță , jeafă ?
„Iarăși ce-va uneltesce
„Al dușmanului tarafă ?..

— „Tocm' așa , Radul urmădea ,
„Vodă însă le-a aflat.
„N'a vrut vorbelor să creadă
„Să nu fie înșelat.

„Domnul să se 'ncredințede
„Cerceteadă s'afle totă;
„Pune ómenī să veghe
„Urmărind acest complotă.

— „Hei ! băiete , asta sună
„Ca complotul cu Chorvat ,
„Cu boiării împreună
„Cari vodă 'i a ertat. —

— „Tocm' așa : ș'acuma este
„Cu aceia înțeleși , —
„Să răsufle fără veste ,
„Cu plătiți — cu ómenī dreși...

— „Drace ! Drace ! Bogdan grință
Necăzit , infuriat ,
„Mergă la Vodă încredință
„Să trag óstea la palat .

— „Lasă, lasă, fôrte bine
„Vodă scie lucru lui,
„Cu boiărul Manta ține.
„Un consiliu, eă îți spuî.

Radu stă lêngă soție;
Bogdan lasă p' ai sei fii:
Batrênă arde 'n bărbăție
Și te sôrbe cu ochi vii.

Merge la palat să scie,
Chiar pe Vodăa 'ntreba,
Ce complot, ce nebunie
Țera iarăși perturba? —

Într'ua largă curte, trasă
La uă margine 'n orașu,
Se afla uă veche casă
Unui mazilit armașu.—

Ruină, grămeđi se vêd încă,
Învêlișul arsă, pustiî,
Cu uă pivniță adêncă,
Crescu pe dênsa bălării.

Dosnică locă, ș'ua curte mare;
Porți de stejar vechi, — un lacă
Fația din ploî și ninsoare; —
Și 'nfundat ca într'un sacă.

Umbră, întunerec, ghiață
Mucigaiu pe muri sta,
Nu s' arată nici uă viață,
Uși, ferestre nu-essista.

Pasărea pe vîrf, în nópte,
S'auđia de pe ruini,
De a cobe nimeni póte
Să mai dórmă din vecini.

Astfel era armășasca
Locuință, după foc, —
De la curtea cea domniască
Mai la vale cu 'nehis loc.

Dan vistiărul intră, vine,
Și pe cer se tot uita;
Stelele privesce bine
Precăt nóptea 'nainta.

Cu uă lampă înfundată,
În jos treptele pâșia. —
L' aștepta în beciu uă ceată,
Când intra și când eșia. —

De tot chipul, de tot felul
Ómeni fără căpătii
Însoțise pe boiăru,
Turci cu portul capanlii.

Adunați erău cu armă,
Și un semn num' aștepta
Ca să dea afar' alarmă,
Tot orașu a revolta.

Acolo ursiaă complotul
Contra Domnului Michai,
La 'ntunericu încreau totul;
Bani desagi s' aducū pe cai; —

Îi descarcă și 'i împarte,
Ochiū mari la bani făcēd; —
Capū lūau mai mare parte
La dulapuri întorcēd.

Argint, aurū, Deū la care
Clicărași se închin,
Ceī ce strigă 'n gura mare
Patria cu pumnul plin. —

Coci se scie, trădătorii
Cu mari vorbe se servescū,
Tot-d'auna vîndătorii
Ca și Sănți 'n cer vorbescū..)

Scopul lor acesta este
Spaīma 'n țēr' a da de Tuncī,
La palat fără de veste
A intra mai mulți atunci,

Pe Michai să ți 'l coprindă
De la ușă, de la pată,
Cursă mare să 'i întindă,
Cum și altor s'a 'ntâmpat. —

Iată totă fapta lungă
Patrioții ce lucra,
Și cu aceasta bună la pungă
Mii de galbeni a băga.

Michai Domnul totă aflase,
Avea liste scrise rând,
Conspirarea ce lucrase,
Ș'ai năamici ce aveau în gând. —

Tăcu ; — fația-era senină ; —
Era liniște 'ntru totu ;
Vrea să iasă la lumină
Toți părtașii din complotu.

Nesmintit, fără greșială
Tocm' așa se și 'ntemplă.
Ómenî, larmă, amețială
Nóptea, tîrgul resculă...

Bogdan, plin de somn, s'aruncă
Jos din pat numai de cătu,
Se îmbracă și ș'aruncă
Spada cu 'n cordon de gôtă.

Și luase Radul șcire
Că revolta-a eclatată. —
Domnul Michai cu oștire
Era viu și deșteptat.

Pune 'ntii de încongióră,
Nimeni a mișca din loc,
Piața, strade, ulicióră
Cu oștirea sa de foc.

Perturbarea 'n sus și 'n vale
Prin Têrgoviscă alerga,
Cu făcli, cu masalale :
— »Turcii vin !.. Turcii striga...

În a nopții grea putere
Cetățeni s'aũ spăriat,
Unii murind de durere,
Alții câmpii aũ apucat.

Și 'n asemenea alarmă
Și urlări, strigări cu foc,
Jucă ferul, ștreangul, arma,
Cu ucideri la un loc.

Adevăr' ast' ametise
Pe orî care cetățian,
Și pe cei care simțise
De complot ursit de Dan. —

Luî Michai veni în minte
Țepeși, Lăpușneni români,
Când făcuse piramide
De culpabili căpățini.

Dar pe când perturbatorii:
Turci vin, Turci sbera,
Nu lipsi, cum vine nuorii,
Turcii la fruntari era. —

Unii boiări, din oștire,
Cât sciea, cât nu sciea,
Spre palat vinea 'n grăbire
Și tumultul i 'nbulzia.

Vodă dar măsuri luase,
Brațe-având ce 'l ajuta,
Pe rebeli îi sub-minase,
Și p'acasă i aresta.

Lacrimi de femei șirioie
La picioare curg la Domnă,
A sa inimă înmóie
Jélea, plângerea la tronă.

Dómne ! Grație ! ertare !..
Mame sóțele plâneau,
Își smulgă përu 'n desperare ;
Pên' la Domn se tot duceau..

Ducele pe Radu apucă :

— „Vino, fiule ! „ Î-a dis. —

Vrea Bogdan ca să se ducă

A 'și vedea cu ochi un vis.

„Nu mă 'nșel, tot Turcul care

„A venit ca sol în plai

„Ș'a ținut parlamentare

„Cu mărirea sa Michai,

„L'am vădut cu ochi, Satana !...

— „O fi Michnea cel turcit ?

Își arată Radul rana,

Ș'apoi disă: „afurisit !... „

— Hei !... se vede că 'nvêrtesce

„Lucru Dracului ș'acum !

Ochi mei nu m'amăgesce,

L'am vădut umblând pe drum.

— „N'ai strigat și n'ai pus mâna ?

Luî Bogdan Radul vorbi.

— „Batel totă septemâna,

„Ca și Diavolul peri !

— „Haide ! că 'l găsim de sigur ,

„În vre uă casă stă ascuns.

— „A ! de loiă afla , e singur ,

„Uite-mi spada !.. e de ajuns. —

Prin tumult și prin oștire
Tot orașu aū traversat,
Căuta ori ce eșire,
Stradă, case n'aū lăsat.

L'a armașului cea curte
Grămadită cu ruini,
Unde arse luminī multe
P'împregiur pe la vecinī,

Bogdan stă, cu deștiū arată:
— Acolo ? să 'l căutămū !..
— Acolo, ce spuī, o tatā !
El să fie ?.. să intrămū. —

Și tumultul, masalale,
Luminī arde 'n stradē atunci,
Lefegii mergū la vale
Aducēnd pe prinși la munci. —

Bogdan, Radul căutară
Beciuri, cave, surpături;
Alt nimica nu aflară —
De cât mucigaiu pe muri.

Când eșiră, ce să vêdē ?
În vecinī la-uā cas' ardea;
Masalaó luminédă,
Lumea tot se grămădea. —

Și într'una : „Dan Vistiărul ! „
Verșunații strigă ostași.
Își împumnă Bogdan ferul
Că 'i promise ș' el sevași. —

Își făcură locū îndată,
La Vistiărul a intra,
Prin mulțimea adunată
Care furie purta.

Ce să vedă când intrară ?
Un spetaclu fiorosū. —
Pe feréstră sară afară
Un omū în grădină din dosū;

Pe divan un altul zace
Vînētū, mort de sine-ucis. —
Îndērēt Bogdan se trage
De uă mare spaimă prins...

Strigă ómenilor tare
În grădin' a căuta. —
Rupe garduri, intră, sare
Ómenii ce 'l asculta.

Se 'ngrozescū și cei d'afară :
Dan ?.. óri Dan s'a omorît ?..
Să nu bea din cup' amară,
Cum și alții aū sorbit ?..

Intră unul câte unul
Spectatori a 'l privi ;
Bogdan dise că păgânul
Michnea pe ferestă sări.

Se părea că îl cunósce,
Fie care murmura :
Tot Românul recunósce
Fapta lui și o ura...

Un spectaclu d'asa sânge,
P'ntre flacări și tumultu,
Spaîma gróza ce se strângé,
I-adunase și mai mult...

Michai Vodă sta de față
Când teribilul semnal
Care inima înghiață
S'auđi de peste mală.

Capetele jos s'asvêrlă
A le celor vinovați ;
Sângele curgea uă gôrlă,
Tremuraū cei revoltați...

Și pe Dan îl aduseră
Pe mâini mort precum era,
Și p' un Turcū ce îl prinseră
Legat cobză îl têra.

Capetele jos trunchiate ,
 Adunate la un loc ,
 De la umere se bate ,
 Ochi 's ghiață fără foc .

Dan lungit , përlit tăciune ,
 Desformat , îngrozitor ,
 Lângă capete se pune
 De uă sórtă cu a lor .

Chiar în nópte cum se dice ,
 Pe când torțe-o lumina ,
 Timpu 'ncepe să se strice ,
 Fulgerul a fulmina .

Tunet , nuor și vijelie
 Turbura seninul cer ,
 La-orisont era mânie ,
 Stelele s'ascund și per .

Elementele 'ncruntate
 De aceasta s'arătat ,
 Cu năamicul că un frate
 Contra altui a lucrat .

Numai slaba dar lucire
 De la fulger mai cădea
 Pe figură cu îngrozire
 La pământ ce se vedea .

Turcul prinsă a dat pe față,
La 'ntrebări, orî cē a sciut;
Că 'î promise Domnul viață,
În Ardeal l'a și trecut.

El a spus că Michnea fuse
Cu 'n ciaușă împărătesc
Ce rebelia făcuse
Pe pământul românesc.

Iar acei cari cădură
Amăgiți mai mulți era,
Pentru bani ei se vindură
Și la mórte se tēra.

Göci în ast-fel de lucrare
Numai cei mici pătimesc,
Nu se prinde lesne-ăl mare,
Cu tot gôndul dievolesc...

Bogdan, Radu mâini își frânge
Că iar Michnea lē a scăpat;
Pe vistiărul Dan îl plânge; —
Cu cei morți s'aū achitat...

XVI.

Când avemă cu ore cine
 Vre uă ceartă, ca să stămă,
 Mai êntii ne batemă bine
 Și pe urmă ne 'mpăcămă.

Și cu Țurcii astfel fuse,
 Cu Tătari de Perecop,
 Ce Michai iar îi bătuse
 Cald și iute într'un crop.

Coci Michai spărgând complotul,
 De clicai se desfăcu;
 Strânsele oștiri cu totul
 La fruntarii le trecu.

Laurii Michai nu lasă
 Num' așa a se 'ngropa;
 Cu uă spadă pré tăiosă
 Geniul se se 'n aripa. —

Bătut Chanul cât se pôte
Și mai reu de cât ori când,
Sfêrși lupta după tôte
El la pace alergând.

Să 'l împace cu Sultanul
Chanul făcu jurămîntu,
Să 'i aducă cu firmanul
Drepturi s' amicii, — pămîntu ;

Titlu suveran s' aducă,
Făcînd Domnă ereditar ; —
Și tributul să reducă
De pe Têră cû ori ce dar ; —

Chanul ast-fel îi promite
Și Michai a consimțit:
Ii s'ajungu, facu legăminte
Prin un jurămînt sântit...

Uă condiție-e dictată,
Cam la care Domnul sta,
Să reducă din armată
Pe străini care 'l costa, —

Și p' aceasta o primesce. —
Michai un motiv avea
Care pré mult îl silește
Cu Turci pace a 'ncheia.

Sigismundul fără seamă
Egoistă cu pėru 'n două,
Neîncredere înseamnă
L' al creștinilor eroi ;

Coci ori când gema pământul
Că barbari năvălia;
Îi venia și Sigismundul, —
La pretenții se măria;

Când afla că 'n bătălie
E Michai învingătoră,
Amuția acea mândrie
Principelui schimbătoră.

Vai de lume ! vai de țeară
Când își ară așa stăpână !
Tot Ardealul arde-uă pară
De un principe nebună...

Apafi și Galfi care
Domnitor că 'l au ales,
Puteau simți remuscare
Patrii lor cum lucră a mers.

Chendi, nobilul bătrânul,
Chiar d'atunci de loc lă a dis :
Veți vedea cine ă stăpânul
Pentru care a ți scris !..

Iojica că 'l linguşesce
Pentr' un post de canţeleru, ')
Chiar cu capul se plătesce,
Şi s'a dus martir în ceru...

Din Ardeal magnaţi vedându-l
Nestatornicu, schimbătoru,
La grei timpî şi cunoscându-l,
A 'l da jos din tron ei voru.

Batori, cum i se spune
Că la Turda s' aduna
Contra-î nemeşi, el şi pune
Jurământ d'a 'şi răsbuna.

Maî êntu bolnav se face,
Apoi plécă spre Chioar ;
Varsă sânge când se 'ntoarce
Al lui vërul Baltazar...

Cădu nobilî uă mulţime
Furiósei răsbunări,
Îi lovi cu uă cruđime
Pe la publicî adunări. —

După ce vărsă la sânge,
Prin un partit susţinut,
Pe guvernu-î mâna 'nfige
Să domine cum a vrut; —

Pe Române Principate
 Puse ochi de suveran ; —
 După ce cu Turci se bate ;
 Lui Aron a fost tiran ; —

După ce și în cuscrie
 Fu cu casa d' Ausburgü ;
 De l' a Spanii cumetrie
 Decorații i s' aducü ; 2)

Se însoră a la fine,
 Arde fraget ginerel,
 Și de-uă-dată ce îi vine
 De soție fuge el ;

Din amor cu tinerețe
 De uă-dată s' a recit,
 Simțimentele-i mărețe
 I s' aș șters, s' aș nimicî ;

De soția-i despărțire
 A cerut-o el formalü ;
 Face Papei curtenire
 Ca să 'l ungă Cardinalü ;

Iat' acum de pietate
 Este Batori aprins !
 Să se spele de păcate
 Conștiința 'l a coprins ;

Dar ȃntîi și 'ntîi îi vine
Turcilor a se 'nchina,
Cu Ardealul, cu cît ține
Statele ce guverna ;

Îl opresce de l' aceasta
Ôre care 'mpregiurări ;
Să sacrifice cu asta
Nu îi pasă d' alte țeri !..

Cu Germania s'ajunge,
Cu Rudolfo 'mperator, —
Cată Nemții să apuce
Transilvania c' a lor ; —

Sigismundul negoțiață
Să abdice, și în schimbă
Alte state i se cedează
Șuă subvenție lung timpă !.. 3)

Însă vrea și România
De Germani a atêrna ;
Să 'și împace nebunia
Cării el se închina ;

Leng' acêsta fără seamă
Batori se pomenia
Pe Michai că îl tot chiamă,
Giurămênt nuou îi cerea ;

Tóte-acestea pe Domn face
Ca să fie îngrijit,
Cöcî vedea că are-afacë
Cu un principe smintit ; —

Cöcî Michai nu vrea stăpânul,
Precum sclavul a schimba ;
Drepturi își cerea Românul,
Pentru care se lupta...

Mâna dar, după bătaie,
Chanului Michai a 'ntins,
Rëu vre-uădată să nu 'i paie,
La tractare s'a întins. —

Cele 'n giurămînt legate,
Orî la care națiunii,
Un bărbat cu demnitate
Împlinesce condițiuni.

Michai dar reduce-armata,
Precum Chanul a dictat ;
Cu Turcia este gata
Să și 'ncheiă un tractatü.

Dar ce grea nefericire !
Lucrurile s'aü întors :
Cu Movilă în unire,
Chanul pune masca josü.

Cursă Domnului e întinsă ! —
Chanul sigur a creșut
Pe Michai că o să 'l prindă
Desarmat, în lațu căduț...

Ca să ținem socoteală
Despre faptă ș' adevăr,
Tătaru pradă în iuțeală
Tótă țera penă 'n pėrű. —

Cuțit, mórte, agonie,
Amar, stingere cădu
Pe 'ntristata Romănie,
Și fii mulți captivi vėdu...

Dar precum Cartagenesi
Contra Romei s'aũ armat,
Michai chiamă pe vitezii
Cu un sunet desperat;

Sună, buciumă prin țeară,
Ștrig' a patrii peiri;
Și 'n aceasta s'adunară
Sumă mare de oștiri...

Pentru a cincia oră bate
Pe Tătarı Michai cumplit;
Trupele înferbîntate
Pe spergiuri aũ umilit. —

Lui Movilă turta cóce
Michaï Domnu 'ntărîtat,
Răsbunarea sa îl face
Mai aprins și încruntat.

Cu Movilă dar în urmă
Socotelî va descurca,
Căci resbelul nu se curmă
Si mai reu se încurca.

Agria bătea ardinte
Machomet fulgerătoru;
Sta aprópe a conchide
Luptă, — el învingătoru;

Și Ardealul despre-uă parte
Se găsia amenințat;
Între focuri Michaï arde,
Dar s'arată mai bărbat. —

După ce că îmbrêncesce
Pe Tătarii înapoi,
Îi desface, îi strivesce
Și 'i înjunghe ca pe boi;

Și 'n ce cursă, cursă mare,
Gherai-Chanul s'a fost prins,
El cădu 'n disgrăfiare
La Sultanu pe el aprins

Că la Agria n' aduse
Un energic ajutor ;
În pedépsă Chanul fuse
Și tacsat de trădător...

Își arunc' a sale-armate
Michai, vultur românesci,
Peste Dunăre iar bate
Câte-va cetăți turcesci. —

La Nicopoli risipesce
Pe toți Turcii ce 'i găsi,
Și cetatea o silește,
Ș'o coprinde într'ua di. —

Re 'ncepă din nouă să sune
Fama óstei românesci ;
În teróre iarăși pune
Cadilicurile turcesci...

După ce Nicopoli lasă
Ca p'un arbure uscat,
Furia în sus ș'o varsă,
Orî pe unde a călcat.

A trecut ca vijelie
Cu oștirea sa spre Diî ;
Dete-acol' uă bătălie
Concentratelor ordii...

Aci Deu al ôstei , Marte !
 Ce mânie te-a coprins ?
 Uă săgiată de departe
 Sînu lui Michai 'atins

La pămînt cutedătorul
 În Michai care-a ficsat !
 La pămînt săgetătorul ,
 Cât de ager și 'nvățat !

Pe un sclav Buzesci zăriră
 Că arcu 'ntins , un African ;
 Ei cu spada — și 'i plătiră
 Zelul seû cel musulman...

Sparge lagöre , ceadîre ,
 Face - uă sumă prisioneri ,
 Caravane prinde ; — dire
 Vărsă sânge d' Ianiceri ; —

Bate , calcă , nimicesce
 Tot avîntul musulman. —
 Cât de tare se numesce ,
 Diiul cade la aman ; —

Ștrâns ca 'n cercuri , strivit tare ,
 Diiul fôrte strêmtorat ,
 Nicî ranforturi numai are , —
 Prin tot locu 'ncongiurat

Halil Pașa ce comandă
La osū simte viū cuțit ; —
El sciea și d'altă dată
De la Români ce-a pățit...

Hotări să cruce-orașul
De pré mari calamități ,
Să nu sufere ostașul
Întemplari ca d' alte dăți :

Adică pênă la unul
Toți sub paloșu a cădea,
Că sciea, acum Românul,
Spada mórte, focu dedea...

Mai altminterea cu bine
Pașa lucru a luat ;
Că vrea Diul să închine,
În consiliu a declarat. —

Cere însuși să vorbească
Căpitanului Michai. —
La un locū să se 'ntêlniască,
Ese Pașa cu alaiū. —

Ca de nuntă, cumetrie
Turcul era investit ;
După el veniaū uă mie
Musulmani ce 'l a 'nsoțit ;

Arabî caî şi preţioşe
 Daruri cu el aducea,
 Şi cu vorbe graţioşe,
 Către Michai se ducea.

Şi ce fuse să 'mpliniască
 Chanul, renumit Gherai,
 Promitând să învoiască
 Cu Sultanul pe Michai, —

Acest Paşă giură, face
 Promisiuni pe Machomet,
 Pe Michal pe Domn sa 'mpace
 Cu pré 'naltul său Devlet; —

Numa 'n schimb de la deliul
 Michal, Turcul îi cerea
 Să desblóce de oşti Diul
 Care pré mult suferea.

Domnul daruri ia uă sumă
 Banî şi caî ş'argintării; —
 Prin supunere 'l îmbună
 Umiliţii Osmanlii. —

Numai bine Michai are
 Ocaşune d' a 'nceta,
 Ca să curme lupta mare
 Care Pórtelui trompeta...

Maî ales sciea pré bine
Că Sultanul victorios
Cu oștire multă vine
Din Ungaria în jos. 4)

Dunărea dar, (se 'nțelege
Nici că timp maî amână,)
Că a le sale forțe trece
Și în țără se 'nturnă...

Întâmplarea 'i scôte 'n cale
Cete 'n Țără de tâlhari:
La cincî sute Turci că agale
Făcând morți și jeafuri mari...

La un loc oștirea 'i pune,
La un loc 'i a 'ncongiurat,
Le citi uă rugăciune
Și pe toți 'i a spândurat...

Domnă a mers apoi cu sunet
Spre Târgovisce în sus;
Al victorii răsunset
Peste Carpați a răspuns. —

Ș' astă dată Țăra-aleargă
Către Domnă a se 'nchina:
În maî bine ca să meargă,
Sórele se lumina; —

Sórele dar României
Plin de viitorû aprins,
Sórele mărînimiei
Ş'al speranţei a suris ;

Sórele acesta 'mbună
Jélea, inimile 'n dorû ;
Împrejurul seû s'adună
Țera 'ntrégă de poporû ; -

Era Domnul Michaî care
De pe tronul strămoşescû,
A dat famă, nume mare
L' acest popul românescû!

Cum uă mamă 'mbrăţişare
Dă ferbinte l' ai seî fil,
La a Țeri 'nfăţişare
Domnul cércă mişcări vil.

Templuri falnici sînt deschise,
Luminate, şi cântări
Pretutindenî s' auđise
De angelici lăudări;

În miresme şi tēmêie
Lacrimile se 'nmulţescû,
Lacrimi de bucurie
Într'un sbor serbătorescû.—

Cine dar Român nu vine
Lui Michai a mulțiami?
Chiar contrarilor rușine
Despre fapte le veni. —

Neamicii perdeau suma
Banilor ce au vërsat;
Iar năamicul seü acuma
Să 'l respecte a 'nvețat...

În a tutulor mirare
La Têrgovișce veni
Un ceaușu turcescû; cu mare
Pompă Téra îl primi...

Pașa de la Diiu ținuse
Jurămîntul ce a dat,
Pentru Domnul tot făcuse
La stăpănu-i Împërat.

Între Michai și Sultanul
Pacea încheiat' a dus;
Cu steag roșu, Musulmanul,
La palat întins s'a dus. —

A Românilor splendóre
Lêngă Domnû se reunia,
De boiări a ôstei flóre,
Ochiî solului uîmia. —

Bani, Spătari și Comiși cari
Luceau pepturi argintând,
Jos în curte-erau Serdari
Și cu oștile în rînd;

Și mulțimi de jupănese
Cu cuconî au fost venit,
Care pînz' acasă țese,
Avînd portu pré cuvenit;

Capii clerului, Pré sântul
Archereul Metropolu, —
Și episcopi iaă cuvîntul,
Al bisericeî simbolu. —

Tót' această pompă mare
La palat se grămădea,
Și chiar Turci 'n adunare
Cu Româniî se vedea...

Trîmbițele scotă afară
Sunete eroicescî,
De a dîorilor famfară,
Ca la mesele domnescî. —

Dar în splendida serbare
Memorabilă sunând,
În această 'mpregiurare,
Toți Româniî fațiă stînd,

Uă minune ce nu intră
Nimului în cap, pică ;
La palat un boiăr intră,
Ochi 'n sus nu 'i rēdică;—

Pe când lumea treburī 'nalte
D'a le Țerei confera ,
Omū acesta de departe
Pe genunchiī se tēra.

Către tron înainteadă ; —
La el ochi toți privi. —
Nimenī însă nu cuteadă
Să 'l întrebe ș'ai vorbi.

De pe ochī ca cum îi lūase
Atunci pēnza , ca un gnomū ,
Fația astuia atrase
Spaīmă , tremur in tot omū.

Lui Bogdan din toți, ce-aprópe
Lēngă tronū se respecta, —
Îi păru eșind din grópe
Morțiī care 'n fația 'i sta.

— „Nu cum-va și ție-ți pare,
„Radule ? Bogdan a dis ,
„Un strigoii să fie óre
„Omū acesta c' ochiul stins ?..

„Ce Satana nu vedu bine?
„Ochi mei s'aũ păinginit?
„Nu cum-va acel ce vine
„Este Dan care-a murit?..

În jos Radul se apleacă
La străin a se uita, —
De pumnî fruntea el își freacă
Și cu mari ochi căuta.

Pe Crișan îl ia d'uă parte
Să 'i desvăluie-un misteru. —
Strig' acesta d' altă parte:
„Dan !.. ucisul vistier?..“

— „Nu fu Dan, (își dă cuvinte
„Radul) omu ce-am găsit !
„Vistiărul , ți ad' aminte,
„Pe feréstră a sărit ; —

„Ci un omũ din închisóre ,
„Prin armașu lucru dresũ ,
„Semăna leit sub sóre, —
„Ce muri când 'l au ales

„Și 'l depuseră pré uite,
„Spre-a se crede că e Dan. —
„Dan trăiesce , însă , iute
„Cât perdut fu pentru ban !..

Între sulite, sub pază,
Omă acesta că venia
Și 'n genunche vrea să cadă
Fața lă August d'a vedea...

Uă murmură 'n larga sală,
Facend cruci cei mulți mișcă ;
Și 'n mirarea generală
Stinsă vocea-î rădică :

— „Fost-am óia rătăcită,
„Milostivul meu stăpân !
„Și mī e inima sdrobotă ;
„Sufer chinū unui Român...

„Astăđi cugetul mă bate
„Pentru cele ce-am făcut,
„Nelegiuri și păcate
„Greū pe suflet mī aū căđut.

„Nu întorce de la mine
„Mărimósă fața ta !
„Este sânt și se cuvine
„Pe cel căit a erta !

„Nu alungă un părinte
„Fiul seū cel desfrēnat ;
„Iar prin lacrimi ferbinte
„Pecătósa s'a ertat...

„Dómnne ! îmi cunoscû greşală !
 „Eû plângênd mărturisescû ;
 „Omû uă-dată se înşală
 „Din îndemnul dievolescû !

„Cel mai credinciosû eû fi-voiû
 „De acum în viitorû,
 „Dator viaţa-mi socoti-voiû
 „Unû creştin domnitorû.

„Fapta-mi iartă-o, stăpâne!,
 „Tótă rătăcirea mea!
 „Şi în inimă-mi remâne
 „Lacrimi crima a 'mi spăla !.

Ast-fel Dan, ca un miraclu,
 Rugător se auşia ,
 Domnului, într'un spectaclu
 Care pe mulţi îngrozia. —

„Fraţilor ! adaos omul
 Ducênd ochii spre poporû
 Şi la cei de lêngă. Domnul,
 „Precum sînt un muritorû,

„Care din voi fie care,
 „De păcat a-ţi fost păşit ?
 „Daţi-mi şi voi, daţi iertare
 „Unû om care-a greşit !

„Pănă astă-đi necredință, —
„Prepus viața mea era,
„Dar d' acum a mea ființă
„Pentru Țera mî-o voiŭ da.

„Jur ! de astă-đi înainte
„Că voiŭ fi și eŭ cu voi,
„Român credinciosŭ, ferbinte
„Și în lupte și 'n nevoi!..

„Ah ! Măria Ta ! credință !..
Spre Michai se îndrepta ,
„Voiŭ avea recunoscință, —
„Pên la mórte sluga Ta !..

„Și în lumea ceilaltă
„Eŭ de bine să îți rogŭ ; —
„Fapta mea aci o értă ,
„Cu Româniŭ la un locŭ ;

„Și în ceilaltă lume,
Dan mai đise lăcrimênd,
„Veŭ purta cerescŭ cunune
„Cu Archangelii de rînd...

Dan vîstiăru 'n astă stare
Ticăită și de plâns,
A mișcat de intristare
Un palat de popul strêns. —

Cursul ȃilei covêrșesce
 Lucruri d'un grad secundarŭ; —
 Domnul scopu 'și împlinesce
 Primind pacea și cu darŭ.,

Că a Pôrteî amicie
 Îi era mai de folosŭ
 Atunci de cât vrăjmășie: —
 Tôte geniul sêu le-a scos!

Despre Dan eși vorbire
 Domnul că l' a fost ertat, —
 Dar s'a dus la monastire
 Să se spele de păcat.

NOTE LA CÂNTUL AL ȘESE-SPRE-DECILE.

1) Ceî de mai de sus, nemeși Maghiari, aũ participatũ la alegerea și suirea la tronul Transilvanii, a lui Sigismund Batori. Stefan Ioșica, Român maghiarisat, fu în tôte împrejurările un instrument al acestuia; el fu și guvernator în locul lui Batori cãnd acesta lipsi din țera. — Austria avẽdu-l de acẽsta în urã, îl ucise prin agenți sei.

2) Filip II, regele Ispanii, a dãruit lui Sigismund Batori mielul de aurũ, prin mijlocirea imperatului Rudolfo, și i 'l acãțat pe pept cu mare pompã la Praga.

3) Șigismundu învoindu-se cu Imperatoarele Rudolfo, se lasã de guvernarea Transilvanii pentru a i se da în schimb ducatele Opol și Ratibor din Silesia, precum și uã subvenție de cãte-va sute de miã galbeni.

4) Mahomet coprindeãd Agria, uã cetate din Ungaria, cu prețũ de mult sãnge vãrsat, se 'nturna victoriosũ la Constantinopole, trecẽd pe la Sofia cu forțe mari militare.

XVII.

Pe la luna lui Decembre,

Domnul cu boiări pornia

În Ardeal ca să întrebe

Suveranu-î ce mai vrea,

Și în capă ce 'î mai intrase

De a face? cum mai stă?..

L' Alba Iulia el trase

Unde Batori 'l adăstă...

Batori ce tot într'una

Îi cerea nouu jurământ,

Îl primi ca tot-d'auna

Cu ospete, cu chip blënd. —

El atuncia îi și spune,

Téra Nemților c' a dat,

Și 'l îndemn' a se supune

Lui Rudolfo Împerat...

Michai stă și se gîndesce: —
(Între Scila și Gharibd, 1) —
Sigismundu ce 'î vorbesce
El ascultă,-ascultă 'nfîpt. —

„Bine dar, Michai își dîce,
Și cu inima turba; —
„Vrea tractatul ca să strice
„Batori?... ei! fie așa!..“

Cu ai sei Michai se 'ntorce
La Têrgovisce 'napoi;
Însă mintea-î un plan cîce:
Plan de inimi de eroi. —

Cu Movilă despre-uă parte,
Implacabil inemicu,
Batori de altă parte,
Iarași un om de nimicū; —

Timpu dar acum îi vine
Un scop mare a 'mplini,
Avînd ochii toți la sine,
Din trei state unū a fi...

Nemți iar nu întîrzie,
Cum cu Batori tracta,
Uă comisie să vie
Statu 'n seamă a 'l lua, —

Ținându' locul provisoriu
Lă Archiduxă Maximilian,
Ce 'l numise-împeratoriu
Domn pe tronul Ardelean. —

Si 'n Têrgovișce pe dată
Se arată-un comisară;
Cumetrie Némțul cată
P'al Românilor hotară. —

Multe 'i cântă și 'i descântă
Comisară austriacă
Luî Michai, dar nu 'l încântă,
Vorbe grase nu 'l împacă. —

Câte rațe sânt în sóre,
Cât nisip e pe pământ
Vorbele lingușitoare
Cald nu 'i ține, peră în vânt. —

Michai ochi mari îi cască,
Cel ce 'n trebă s'a cunoscut,
De politica nemțiască
E sătul, — era cernut!..

Lacom acu și Sultanul
Pe Michai în prețu l' avea;
Nu 'mplinise bine anul
Ș' iar cu daruri 'l îmbiea. —

Iarăși un Turc se arată
La Têrgovișce sosit,
Cu Germani de uă-dată
Într'ua cale s'a găsit.

Dară ei s'avea în ură,
Pentr'un resbel sângeros;
Nu-și prindea căutătură
Fără aeru mânios. —

Nemții de Michai se ține
Promitend oștiri și bani,
D'a 'l atrage ei la sine
Într'ua ligă cu Germani; —

Turcul iarăși îl cultivă,
Prin un titlu suveran,
Și de pacea respectivă
Îi dă spadă, busdugan. —

Între Angel și Satana
Michai pedestal ținea;
Primind pacea musulmană
Pe Germani nu respingea. —

Prin atâta curtenire
Ce 'i făcu acei străini,
A palanței cumpănire
Atërna către Creștini...

Dar mai vine una mare
Pe Michai ce l'a surprins,
Sinonimă cu trădare
De la omul rău deprins.

Batori își luă de seamă
Din Ardeal pe când pleca;
Cardinalu Andrei el chiamă,
Vêru-seu d'a governa.²⁾

Coci cu Nemții se stricase
Și cu Turcii s'aliat,
Lucru Dracului lucrase
Cu Poloni într'un sfat.

Iar uă nouă încurcătură
Pentru Domnu cel Român!
Iar uă cauză de ură
Între frați pentru păgân!

Din Polonia și vine
Noul princip Batorian;
Comisari goni — ia frêne
Peste statul Transilvan...

Vrea ș' acesta se referă
La tractatu legămîntu;
Lui Michai din nou îi cere
De credință jurămînt.

Omul brav tace și face,
Nici un răspuns el nu da;
De ăi ómenī ce nu 'i place,
P'al seǔ suflet peatră 'i sta...

Mulți din capī il și 'ntrebară :
— „Domnul nostru, ei aǔ ȑis,
„Ce gătire de afară
„Câmp de óste ne-a deschis?

„Cum ? de ce, și pentrn cine!
„Tóte-aceste pregătiri ?..
— „Aǔ n' eți fi și voi cu mine
„Căpitanī lêngă oștiri ?..

Num' atâta Domnul spune. —
La Ploesci ș'a ordonat
Tóte oștile s' adune,
Pên' la ora de plecat. —

Dar și Dómna astă-datǎ
Întrebare a făcut.
Dómna fuse ascultată
Cu chip dulce și plăcut.

Michai spuse la soție
Despre lucruri ce gătia.
— „Cu Creștinii ? ah ! să fie!..
Vorbi ea și 'n gônd stătea ; —

„Să se verse creștină sânge?..
„Oh ! Pré Sânte Dumneșeu !
„Câte mame vor mai plânge ?
„Câte văduve ? ce greu !..

— „De Români să fie bine !
„Mult lui Batori am vorbit
„Pentru gintele creștine,
„Dară Jicmont sta-adormit...

Adăogă Bogdan cu nume ,
Pré fidelul căpitan ;
„Las să plângă femeii mume !
„Eă Român, bătrên Crișan,

„Chiar pe fica-mi o jertfisem
„A muri pentru Români,
„Din Ardeal când noi venisemă
„Pentru luptă cu păgâni...

— „Pré iubite, dice Dómna
Stând alături cu Michai,
„Vine iarna, trece tómna,
„Maiceii tale ce gônd ai?..

— „Socotescă la monastire
„Cozia să stați a iarna,
„La loc sânt cu întărire,
„Din Ardeal pên' ne-om 'turna.

— „Ah ! m' ascultă și pe mine
„Astă dată ce gîndescî!
„Nu sciî, nu sciî reî sau bine ,
„D'a le ôstei nu vorbescî,

„Dar din sincer' amicie,
„Pentru Sîntul Dumneî ,
„Pentru soîiî nă pară vie
„Dogoresce peptul meî !

„Lasă dar buna creștină
„Maică ta la Cozi' a sta.
„Eî te urmeî cu dor plină
„Pretutindenî, sôîia ta !..

„Prin resbele și 'n durere.
„În triumf și chiar în jugî,
„Voiî învinge cu plăcere
„Orî ce greutăî ne-ajungî. —

„Așa dar mă ai pe mine
„Sôîia ta de ajutor ;
„Dumneî va fi cu tine,
„Cî al seî Angel protector !..

Un spectaclu de simțire
Care inim' atîngea,
Un minut de îndeire
Între ei se petrecea.

Michail află 'n a lui soată —
 Însuși al seî elementu ;
 Domnul voiosu o îmbrată
 Și o strânge l' al seî peptu.

Radu la sovranu-î vine
 Numai firu ș' argint pe el,
 Cu Augusta lêngă sine,
 Fericit însurățel. —

Și 'și prêsintă de onóre
 Bogdan însuși fiica sa
 Suveranei domnitóre,
 De companie a 'i lăsa.

S' atunci mama Domnă pleacă
 Cu cuconi, cu pregătiri ; —
 S'a 'nvestit apoi monacă
 Închinată monastiri...

Stanca pe Domn însoțesce,
 Precum fuse destinat,
 L' a sa Sörtë nici gôndesce,
 Orî la câte s'a 'ntemplat. —

Oștile sînt adunate
 Între Ploesci și Tîrșorî ;
 Acuila spre cer iar bate
 Aripî să s' avênte 'n sborî. —

Geniu Domnului planează
Pe d'asupra mult mărețu,
Cu prestigiu-î inimează
Pe tot bravul îndrăsnețu.

Într'un lagăr forte mare
Ostea forța-î desvolta;
La a Domnului chemare
Pré voiósă s'arăta. —

Cöci Michai avea în trupe
Străini mulți ca înrolați:
Poloni, Cazaci steaguri-grupe,
Unguri și Bulgari armați,

Óre ce precaūțiune
Luă el de căpeteni, —
Ca să jure el îi pune
Pe credință de oșteni.

— „Cum? de ce? și pentru cine
„Tóte-aceste pregătiri?..
Înc'ua-dată dicu străine
Capetenii de oștiri.

— „Nu întreabă nici uădată
„Un ostașu pe general;
„Când trompeta sună, cată
„A urma după semnal;

„Cel ce servă sub stindarde,
Domnul ȃise-imperiosă ,
„Sincer cată să ia parte
„În tot locul credinciosă...

Celor Buzesci, c' uă colónă
De oștiri — căpităni,
Oltă a trece, le ordonă ,
La Căineni către Sibii;

Și acolo să aștepte
Până ordin le va da. —
A sunat atunci trompete
În sus óstea a pleca.

Domnul Michai, c' uă suită
Strălucită de boiări,
Miscă óstea sa gătită,
Ca-un elit de cavaleri.

Bogdan Ducele răsbate
D'arme rînduri înfocată ,
Și pe Radu d' a se bate ,
Îl avea adiotantă.

Augusta însoțesce
Dómna Stanca lui Michai ,
Care multe îi vorbesce
De Români, suind pe plai.—

Ca un fulger Domnul trece
L' al Săcuilor pământ,
Ager și cu sânge rece
Óstea în Ardeal trecând.

La Săcuî chemare face;
Privilegi le garanta; —
Ca un corp Săcuî atrage
Sub stindardu-î a lupta.

Tot asemenea pășesce
Și în scaune săsesci,
Mai ardintă Michaî vorbesce
La popópe românesci...

Dar ca Pașă Cardinalul,
Jesuit, sperimentat,
Înțeles și cu Sultanul,
Plăceri gustă de 'mpărat;

L' Alba Iulia 'n cetate,
Pe Sigismund suplanta,
Că nici capul își mai bate
După rasa ce-arunca.

Chipă atuncia convocase
Uă adunare de magnați,
Și desbateri se urmase
De partituri verșunați.

Nici prin minte nu îi trece,
Pentru ce 'l ar supăra,
Că Michai cu óstea trece, —
N'are gônd de a 'i jura...

Pe Michai din România
De vasalu-î il avu ;
Cu Movilă Ieremia
De acord în tóte fu. —

Tocma că Michai simţise
Pactul ce ei şi 'l lega,
Cu oştirea sa venise,
De ast nodă a 'i deslega...

Cardinalul de mânia,
Sare 'n sus, e fórt-atins
Capu 'i e uă vijelic,
Creeri un foc aprins. —

Pune lagör a se strânge
La Sasebeşi de oştirî,
Măinele mereu îşi frânge
În confusie de gôndirî.

Sună ţera de alarmă; —
Tot partitul batorescū
Îşi ia platoşă şi armă
Pentru 'n guvern nemeşescū.

Fin cu vorba, și în tot chipul
 Popa caut' a lucra:
 Își cunósce el tipicul
 După care apuca.

Pe Isaac Ciaiti 'l mână
 Înaintea lui Michaiu,
 Îi dă cartea sa la mână
 Să tractede pên' la-în paiu.

Domnul Român înainte
 Cu oștirea sa trecu,
 Si cu sforța, cu cuvinte
 Cetăți sate le umplu.

La Brașov când se ivesce,
 Maghiștrați îi veni
 Înainte; îi vorbesce;
 Cu buchete îl primi. —

Satele le ia d'a rîndul,
 Sassi, Maghiari, Românul stat; —
 Le citește și chiar gîndul
 Pîntre dînși cât a stat.

Făgărașu îl proclamă
 Do mnul seŭ mărinimosŭ. —
 Populațiile el chiamă
 Sub stindardu-î gloriosŭ. —

Ca un lanțu se ține una
 Unde forția lui pășia ;
 Îl aclamă tot-d'auna
 Cei ce 'n cale îi eșia...

Către Făgărași cu grabă
 Cardinalului trimisă ,
 Îl întâmpină , îl întreabă
 De ce vine c' ôstea 'ntins ?

Spre răspuns, Michai îl ține,
 Si scrisorile-î le ia ,
 După tactică se ține ,
 Cum mai bine îi venia.

Când trecut-a Făgărașul ,
 Ordin la Căineni porni ,
 Cât mai iute la Tâlmaciul 3)
 Ostile a se 'ntr'uni ,

Si 'mpreună să s' avênte
 Cu putere spre Sibii ,
 Acuila mărețu sa 'mplânte
 P'a le-Ardealului câmpii. —

Tot-d'auna cel ce-atacă
 E mai tare ori cât vreî ;
 Mare frică Michai bagă
 Cardinalului Andrei.

Din amici puneau la cale
Cardinalul a grăbi,
Ca un fulgeru, cu a le sale
Oști, pe Michai a lovi;

Să nu 'l lase să 'ntăriască
Că atunci va fi mai greu;
Nepregătit să 'l găsiască
D'a 'l goni din statul seü.

Dar făcend cât póte face,
Cardinalu 'ntârđia;
Se încearcă pentru pace
Cú adversarü a negocia...

Și Michai, ca să câstige
Timpul, fórte-era voiosü,
Pêně ce picioru 'nfige
În lucrarea sa virtosü.

Se preface că voesce
În relații bune-a fi,
Eminența când vorbesce
Ca pe fiü că il iubi. —

Ba Michai chiar îi promite,
Spre bun semn ca nisce frați,
Doi boiări ca i va trimite
Ostatici delegați.

Și în contră-le asemeni
 Cardinalu a trimis
 Doi maghiari ca frații gemeni,
 Să se ție de promis. —

Ș'ua persoană clericală
 La Michai se presintă:
 Sântulețu la tocmeală
 Nu pré mult înaintă.

Că Michai uă condițiune
 De pretecestu 'i a fost dictat,
 Contra Turcilor d'a pune
 Peptul cū al neamțu împărat. —

Negreșit, încredințeadă
 Malaspina, 4) orî cât vrei,
 Tocm' aceasta și urmeadă
 Cardinalu Domnū Andrei.

Apoi Michai îi mai dice
 Să aducă-un document,
 Că Sântia sa ferică
 N'are un alt simțimânt.

Malaspina se re'ntorce
 Și nimica nu 'mplini. —
 Tonul și Michai întorce,
 Tunuri, ôstea când veni...

Atunci limpede pe claie
Face p' Andrei trădătoru ;

Mi ți 'l sfidă la bătaie
Ca spergiurū amăgitorū ,

Cel ce-Ardealul închinat-a

Turcilor și Pașă era ; —

Aibă dar și destinata

Pașilor ce 'i înfera. —

Cardinalū Andreiū permiută

Din Sasebeși óstea 'n josū,

Se fortifică de luptă

În Sibiiū — corp numerosū. —

Dar încercă înc'ua-dată

Nunțiul seū către Michaiū :

Malaspina iar s'arată

Vorbind în Christos din Raiu...

Polit Domnul îl primesce ,

Îl salută, 'i se 'nchină,

Dar la sine îl opresce

Pên' ce lupta termină.

Pe la doă-deci și șése

De octombre, — 'n timp uscat,

Michai óstea retransase

Lêngă Șelimberg', nn sat...

NOTE LA CÂNTUL AL ȘEPTE-SPRE-DECILE.

1) Gréoa pozițiune în care se găsea Michai, între atâți neamici vecini, se asemana cu aceea a navigatorilor ajunși între acele spăimântătoare și periculose stânci din mările Siciliei, cari nu puteau scăpa de Charybde fără a da peste Scylla...

2) Sigismund Batori cel ce aci lăsa guvernul Transilvaniei ș' aci iar îl lua, aședă în cele din urmă pe Cardinalul Andrei Batori, sub patronatul Turcilor, principe al Transilvaniei; care acesta nu voi să facă cauză comună cu Domnitori Creștini, și lui Michai cerând jurământ de supunere către dînsul... El se legase în relațiuni strânse cu Ieremia Movilă, și mai ales că căsătorise pe un frate al seü cu uă fiică a aceluia.

3) Têlmaciu este satü între Sibiiü și Turnu Roșu, și în ore care distanța se afla Șelimbergu, unde pênă astă-đi se cunoscü semnele de retransămentele oștirei lui Michai când se bātu cu Cardinalul...

4) Un personagiü clerical al Papei pe lêngă Cardina- Andrei Batori.

XVIII.

Cardinalul trupe forte
Lângă riū Sibiiū campa:
Saū pe viață, saū pe mórte,
Đece miī oșți comanda.

Pe uă 'ntindere pré bună,
Între Olt și 'ntre Sibił,
Óstea lui Michał s'adună
De trei orī atâtea miī.

Aci locu 'nfățișadă
Un șesū falnicū și mărețū ;
Pe orașū îl variađa
Malurī și un riulețū. —

Dominat este orașul
Despre Nord cu dealurī marī,
Despre Sud găsia ostașul
Văi și codri fórte tarī.

Cardinalul își împarte
La Sibii oștirea sa,
Ca să pôta mai departe
Forția ei a măsura :

Călărima-era 'nainte : —
Moiși Sécuiul cap ;
Pedestrimea având flinte
Și cu pene verđi la cap.

În această avangardă:
Ciomortani, Francisc Levaî,
Toma Bețu țin la gardă
Cu călării, spre Michai. —

Partea aripei spre dreapta,
Vinători : Turcu Franciscu,
Ranforțându-se prin ceata
De lanciturm de lêngă piscu.

Stânga aripă compune
Pedestrași de Brașovă ,
Ce s'au purtat de minune
Subt un némțu a nume Grofă.

Stefan Lazăr și Arade,
Capî acestor pedestrași,
Se credă descendinți cū Arpade
Cel de nume uriași.

În colóna de a doua
Nobili erau cãlarî,
Legiunea acea nouă
Tot de nemeşi proprietari.

Nu lipsimũ la datorie
Vre-uã cãţî-va a şi numi :
Husar Petru, cap p' uã mie,
Ciachi, Tachi, Zalaijdi ;

Melhior Bogati cel ce
Cu Sēcuiul fu zãlogũ
La Michai, cãnd vru sã 'ncerce
Pentru pace un norocũ. 1)

Iar reserva, comitate
Ce a dat dẽ ajutorũ,
Volontari, pe jumãtate
Din strãini, cu plata lorũ. —

Şi Poloni formãnd falange,
Cardinalul ce-a 'nsoţit, —
Înarmaţi cu cãte-uã lance
Cu oţelu 'n vîrf cãlit. —

Toldi Ştefan, nemeşũ frunte,
Cu Ravasdi facũ minunĩ ;
Ei aducũ cu carã multe
Muniţiune — provisiuni.

Senatori aleși din țără,
Cardinalul ce 'i avea,
Se juraseră să péră,
Orî românul-sânge-a bea...

Ifiu și cu Bodoni,
Și mulți nobili, cu Șenei,
Corniși, Șivric, Zemertoni,
Volfgang, Mintzent, Beșenei;

Genăralisim peste-armată,
Gașpar Corniși comanda; —
Uă artilerie-echipată
Fórte bine, la semn da. —

Dar orî cum Michaï aduce
Număr d' óste superîorû;
Cavaleria-î ajunge
S' aibă nume 'ngrozitorû. —

Desele loviri de mórte,
Vărsând sânge tătărescû,
Ageritu-î în lupti fórte
Și 'n cruđime i 'ntărescû...

Din boiări sei de frunte
Advinû pré bunî căpitanî,
Învățaseră să 'nfrunte
Mórtea, — luptă de Titanî.

Lâng' aceasta Michai are
Și pré multe simpatii. —
Din Oradia cé mare
Pêně 'n jos de la Sibii,

Trombițat-a al seũ nume
De eroũ în timpĩ acei ;
Iar Româniĩ, frați și mume
Rogũ de bine pentru ai sãi. —

Românimea ese 'ndată
Ca un corp de la mormint ,
Se ridică , spre cer cată ,
Rógă Sórtea-ĩ pe pământ , —

Pe pământ ca să se 'ndure
Pentru cel de jéle plin ,
Care-a dus în lacrimĩ dure
Străin jugũ , durerĩ și chin !.

Bucuria 'n el vibreađă
Pentru Sórte 'n viitor ;
Aurora lumineađă
Uă ȕi mare fără nuorũ;

Aurora Româniĩ ,
De la Nistru și Carpați ,
Se redică pentru fi
Luĩ Traian de Sórte-uitați...

Dar la Șelimberg oștirea
Retransată se ținea,
Către Roșu-Turnu eșirea
Transilvanii ținea. —

Lângă sat era uă móră
De vînt care-atunci lucra. —
De pe vîrfu-î ochiū mēsóră
Cât șesu óstea 'l tábăra.

Óstea turnū acest ocupă ; —
Telegraf putea 'î servi,
Către fie care trupă,
Prin un semnū de a vorbi.

Lanțū și cară ferecate
Facū al lagörului zidū ;
Tunurī mari, ca în cetate,
În redute se închidū.

Fie care cap d'armată
Își ținea pozițiunī, —
Veghetóre, desceptată
Cu sutași și capii buni.

Lupta a 'nceput cu ziua:
Două-đeci Brumarū și optū...
Resunat-aū tunul, piua
Pêne 'n munți de peste Oltū.

Moisi Săcuiu 'ncepe
Lupta dintre adversari;
Tunul varsă foc, conține
Mărte și ravage mari...

Maî  nt  se bată cu tunuri,
Apoi cu pusc  foc  in lungă; —
Colc ea mânia 'n  nguri,
Si 'n cur nd la m ini s' ajung . —

Ca u  grindină cad  focuri
Pe Români; — mor i, vulnerați,
Ca  i snop i zac  pe locuri,
Sumă mare de bărbați...

Artileria-adversar ,
Superior  detuna;
Ea 'ntindea u  cup' amar 
La victime ce răsturna.

A Maghiarilor i tit 
Furia, celor pu ca i,
 n cur nd a fost sim tit 
D'ai Românilor osta i.

 i a a  in nd năvală
Bătălia pe un  es ,
Eminen a cardinal 
Era vesel de succes ...

Baba Novac, cel cu nume
Între óstea cea dântiî,
Din 'nainte făcea spume
Strigând: „stați! să stați copii!..“

Căci colóna cea din frunte,
Uă durere! se trăgea;
Nu putea a mai răspunde
La ne-amicul ce-o stingea;

Că 'ntregi rînduri se topise,
D'arse bombe focu plouând,
Orî și cât le împlinise
Nuoî falange alergând.

Avangarda în derută
De ne-amicu în jos fugea,
Sfărâmată și bătută,
Către centru se ducea.

A confusiei mișcare
De oșteni o simte toți; —
Isbea centrul; — fie care
Înlemni d'atâția morți. —

Murgul atunci, căpitanul,
Din oștirea lui Michai,
Se aruncă cu iataganul
Pe un ager dintre cai

Și aleargă să 'mpreune
Pe acei descurageați. —
Banul Michai la Domn spune
Ce pățiser' ai seî frați...

Michai Domnul ca-în Achile ;
După el boiări mai mulți, —
Banul Manta vechiū de ȃile,
Au sosit la câmpu 'n lupti...

Mare-avânt pentru bătaie
Adversari aū fost luat :
Curgeaū trāsnete vāpaie,
Cāmpu 'n sānge-era muiat ;

Fumul în vĕrtegiu se 'nalță,
Se întinde valuri mari,
Nu se mai vedea prin ceață
Taberi, óstea, adversari; —

Tunetele repeteaȃ
Nuoī lovirī c' un urlet grosū,
Din când în când lumineaȃ
Fulgerul cel sāngerosū ;

Mācel, sānge, vāitătură,
Mórtea pentru adversari, —
Muge glonțu 'n lovitură,
Sparge pept de militari...

Într'acestea , ca 'n cetate,
Unde telegrafu era ,
Ocolit cu şanţu , cū armate ,
Lanţuri , cară 'l congiura ;

Acel locu de preţioşe
Lucruri pentru Domnul seū ; —
Însuşi Dómnă acolo scóse
Rugi cu ochi spre Dumnedeş ;

Rugătoare pré 'nfocată ,
Din preună cu doi fii ,
Şi cu curtea adunată :
Femei , boiări , visterii ; —

Acolo era ş' Ierarchul
Pré Sântit Metropolit
Ce venise cu essarchul
Credinciosul Ipolit ;

A le oştilor registre
Întru care se 'nsemna
Fapte şi numiri distinse , —
Di cu di ce se 'ntêmpla ;

Şi al statului consiliu ,
Portofoliu cel domnescu ;
Logofeţii cu sigiliu ,
Tóte-acolo se gădescu ; —

Acest punct voia Sécuiul
Să 'l ajungă și să 'l ia,
Să lovească drept în cuiul
Carul forței ce 'ncheia...

Și chiar Michai cu boiării
Spaîma n'o putea goni,
Când la fruntea 'ncăirării
Ca un trăsnet se opri.

— „Stați mișeilor !..“ el dise
Către cei descurăgeați,
Si cū al spadei lat lovise
Umăr' unui din bărbați

Care nu putea a ține
Al ostașilor moral :
„Să stați locului cu mine !..“
Strigă firmul general.

Și pe când împușcătore
De la adversari venia
Ca ninsórea p' uă pădure ,
Ca uă grindină cădea ,

Mórtea seceră cu sute
Indiviđi mereu ce cad ,
Acest strigăt se aude
În tumultul desperat : —

Primenind și forțe 'ndată
Frontul ôstei fugărită, —
Intră centrul să se bată,
Verșunat și hotărită; —

Se reîntornă plină de rușine
Ceî ce spatele a 'ntors,
Cari n'aû putut a ține
Cu ne-amicul vigurosă;

Ca la ūn mire roșind fația
Celora Români bătuți,
Când se scôlă dimineața
Și 'l întreabă multe mulți;

Ast-fel cu fruntea la vale,
Uitătură 'n pământ josă,
Se întôrce iar pe cale
Mult oșteanul rușinosă. —

Atuncî Domnul drege lucru
Pentru perderi simțitoră;
Dă la adversară de lucru,
Prin al geniului seû sboră...

Bucuria Eminentă
Peste puțin a 'ncetat,
O întôrseră băieții
Într' un fel de tot ciudat. —

Vinū Buzescii, prindū la luptă,
Radu marele Clucerū ;
Începēnd c'un Dómn-e-ajută
Ca și trăsнитul din cerū...

Îi răspunde adversarii...
D' ambe părți ei se întrecū,
Și pedestri și călarii
Veninóse arme 'ncercū. —

Ei s' ajungū, ca cum se 'mbrată,
Sunt de mórte 'ncăirați ;
Lancele lovescū în față,
De săgeți sunt încărcați...

Nemeșii concursū aduce
Aruncādu-se ca Smei ;
Aerul de trompe muge,
Spadele aruncū scînteii...

Cea de la Căineni venită
Óste ține focū mereū ;
Pas cu pas e încăînită,
Unde locul e mai greū ; —

Ș' oștile, puteri maghiare,
Ocolite mai era
De oștirile-adversare
Care 'ncepē a 'i secera. —

Pe la diua jumătate,
Corpul acel nemeșescă,
Ș' alte trupe desperate,
De retrageri se gătesc...

Gașpar Corniși pre sub seară,
Genăralisim, cu Maghiari,
Pe Români să 'nfrângă iară,
Se luptău virtoși și tari;

Dar stindardele 'nainte
Către Sibii se duceau,
Români, oștile ardinte
De bravuri minuni făceau. —

Ca un fulgeră petrecuse
Atunci falnicul pi bravă,
Câmpul de oștiri cum fuse;
Și călare p' un cală albă

Alergă prin rînduri; — trece,
Lucind péna 'n gugiuman! —
Ochiu-î focă!.. cu sânge rece
Bătînd peptu-î de oștean;

El c' uă ageră cătare
Și cu strigătă detunînd,
A vîșut din depărtare
C' adversarii fugă cădînd. —

Ca un șoim el se opresce,
Mai în lungă de a privi,
Și ca fulgerul pornesce
Prada 'n pept de a lovi; —

Michai Domnul glonțu se duce
Cu uă gardă dintr' ai sei;
Pe Corniș Gașpar ajunge:
— „Cavalere, 'i dice, stăi!..

„Apărate cavalerie!
„Spada 'n gardă, să te vedă!
„Sôrtea armelor o cere
„Și al ôstei mare păsu.

„Capii însuși datoreadă
„Un esemplu ca să dea,
„Din doi unul e să cađă,
„Sângele creștin să stea. —

„Apărate generale!
„Înc' uă-dată eă îți dic!..
Corniși aluncă stătu 'n cale,
Falnică, săbieră voinică,

Pe Michai îl cunoscuse
Ce putea, cât e la prețu,
N'a voit ca să refuze
Lupta cu 'nbărbat mărețu...

Dup' a spadei măniere,
După ochi lui înfipți,
Rece simțind feru; — îi cere
Viața 'n daru în câmp de lupti. —

Vîrful spadei el simțise
Peptul seû că atîngea,
Și puțin, puțin lipsise
La rîrunchi că 'l petrecea..

Michaï fruntea și 'n senină
Atunci, viața îi dăruî. —
Corniși spada sa închină
Domnului care 'l lovi.

Gașpar Corniși dete-esemplu
Altor trupe de la rînd. —
Ôstea mare umple câmpu,
Fără capî ea rîmînînd. —

Dar durere și mirare !
Însuși Cardinalul Domnû,
Cu câți-va fugi călare
Travestit ca un ne omû.

Ôstea 'ntîia curagiósă,
Delăsata 'n așa chipû,
Se desface rușinósă,
Fuge, lasă totu 'n câmpû.

Gloria ș' această dată
Pe Michai l' acoperit ! —
Gloria e trîmbițată
Pentru acei cari aū perit !..

Gloria dară să resune
Pentru fapte vitezesci ;
Gloria să dea cunune
La armate Românesci !..

Dar armatele aprinse
Dup' uă luptă fôrte grea ,
Câmpul mare îl coprinse
Și 'nainte se 'ntăria;

Percurgū ómenī pedestrime ,
Înarmați un ȕid de ferū ,
Cântă 'n surle călărime
De Români pe cai ce sberū ; —

Uă-artilerie măreață ,
Multe tunurī ce luă
Des din ȕi de dimineață
Pênē 'n seară cât luptă , —

Cu bagage cară multe ,
Provisiune ce avut ,
Și cu prăđi : tesaurī frunte ,
Adversari ce-au perdut ;

Lângă tunuri ce cădură,
 Mare număr de stindarđi
 Batoresci le perdură,
 Și le aũ smuls Români gardi, —

Si pe care le luară
 Ceî oșteni de prăđi setoși;
 Vite multe le-adunară
 Boi și vaci și cai frumoși,

În puterea rămân tôte
 Domnitorului cel nnoũ,
 Ca prin sabie luate,
 De acest mărețu eroũ...

Lupta dar fu terminată
 Si Români mergũ în sus,
 La putere de armată
 Tôtă țera s'a supus...

Si așa Sibiiul mare,
 Fortificat, bine 'nchis,
 Porțile deschise are
 Pentru acela cẽ a învins. —

1) Mellhior Bogati și Moisi Sēcuiul fuseseră la Mi-
 chaî ca ostatici trimiși din partea Cardinalului Andrei
 Batori, pe când acesta se încerca să tractede pentru
 pace cu Principele Român.

XIX.

Şese ani se numărară
 Cu mari fapte şi minuni,
 Si pe rând le admirară
 Diferite naţiuni. —

Têrguri, sate şi oraşe
 De nuvele răsuna; —
 Pe la locuri megiaşe
 Locuitorii s'adună,

Şi la preuţi ei aleargă,
 Cărţi de ţără-a le citi, —
 Cu femei, copii să meargă
 Noutăţile d'a sci.

Îşi vărsa atunci necazul
 Cel de nobil apăsător,
 Că Michai Vodă Viteazul
 Cu oştire a intrat...

Săcuimea în picioare
Tótă pentru el era,
Clasele suferitoare
Un traiū bun atunci spera. —

Partisanī și Sassiī iară
Cū al Germaniī împērat,
Își da cotele p' în țeară
Că de Batorī s'aū scăpat; —

Iar pe Batorī uă partită
Susținea cu forțe vii,
Dar ș' aceasta risipită
Fu la lupta din Sibii;

Nobilime mare parte
Între dinsa număra; —
Populația departe,
Atunci contra îi era.

Curgēnd ast' alternativă,
Un guvern ce permuta,
Și cu legea respectivă,
De Michai Țér' asculta...

Iată ordine primit-a
Și Săzuī de la Ciucū,
Să le-asculte, d'a sărita
Cu grămeșile se ducū.

„Cardinalul fugăresce ,
Cărțile așa scriea ;
„Spre Moldova pribegesce ,
„Cu mulți nemeși drumul ia...

„Se ordónă la orî care ,
„Cine cum îl va 'ntilni ,
„Să îl prîndă viû , cu mare
„Îngrigire a veni

„La Bělgrad, — și sigur fie ,
„De la noi , Domnia mea ,
„Răsplătire , bucurie ,
„Omû acela va avea...

Daû Săcuî atunci alarmă ,
Clopotele 'n sate tragû ,
Fie care prinde-uă armă ,
Și de gôt punë un dësagû.

Înarmați Săcuî , cete
Pe câmpîi se răspîndescû
Cu furcôie , cu săgete ,
Cu sēcure ei pîndescû ; —

Și cu fația cea smolie ,
Cu un ochiû înverșunată ,
Era plin de grozăvie
Sēcuiû populu armatû ,

Cic-Sereda , Sântul-George
De Ardeal , Sântu Micloși ;
Către Sânt-Tomogoși merge
Glóte de Ciucanî furioși.

Prind ei drumurile tóte ;
Și prin crânguri și 'n păduri ,
Și prin văi vâgăunate ,
Prin tot locul iaă măsurî ; —

Și copaci ei tăiară ,
Chiar potecile le 'n chidû ;
Strejuescû în nópte-afară
Că nici somnul nu îi prindû ;

Uă cumplită rës bunare
Îi ațiță fórt-aprînși , —
Căutaă cu mic cu mare
Pe fugari cei distinși...

Iată că din întêmplare
Ei uă ceată cavalerî
Întêlescû pe un deal mare ,
În drept satul Cheresterî.

Acea trupă călăreață
Purtând pintenî , pene , spađi , —
Uă persónă mai măreață
Însoțiaă ăi nobilî gardî.

Cea persoană e 'nvestită
Cu velură, cu bonetă
Pe cap negru, d'aurită
Platoșe ȋ lucia pe peptă ;

Si 'n armat cavaleresce,
C'un frumos valtrap pe cal :
Ochiu-ȋ sperios privesce :
Cesta ă Domnul Cardinal ,

Care cât e ȋi și nópte
Merse la drum ne 'ncetat ,
Și pe cal abea mai póte
Ca să stea de fatigat. —

Cavaleri ȋn mâini cu spadă,
Lêngă el mergeaă armaȋi ,
De la Sibii se ȋină ceată ,
Spre Moldova ȋndreptaȋi.

Ca uă haită lupi strigară
Ceȋ de resbunare beȋi ,
Si 'n curênd se aruncară
Pe asti nobili călăreȋi.

Luptă cruntă cășunată
ȋn sub séră s'a urmat ;
Săcuimea verșunată
Mulȋi cetași a răsturnat...

Vânt făcură cavalerii
Cardinalului pe loc
Ca să scape 'n murgul serii
De izbirea cea de foc. —

Cardinalul, cu un nemeș,
Lasând calu-î, se răsni
De la ceata din Sasebeș
Cu Eminența-î ce veni.

El cu Nicolae Micul
Pe ai seî lăsă luptând,
Ca să scape d' inemicul,
Altă cale apucând. —

Dar ce luptă ? ce cruđime ?
Ce de sânge s'a vărsat ?
Mai mulți nobilî cadă victime,
Uă multime fugă prin sat.

Cardinalul dă 'ntr'ună cale
Mărginită cu păduri,
Se afundă într'ună vale,
Cât scăpă prin picături.

Nóptea negru vĕlu 'și lasă
Peste văi și 'n câmp lățit,
Atmosfera rece-apasă
Un nour negru și 'ndesit.

Ei privescū mai sus departe
Stânci cu vîrfuri pîn' la nuorū,
Grăbescū pașii spre cea parte
Ca să aște-un ajutorū.

Când aprópe mai sosiră,
Larm' audū sub deal în josū ;
A lor fețe 'ngalbiniră,
Bătu peptu-le fîorosū.

Prin lumin' abea zărită,
Nisce focuri ce ardea,
Ciată d' ômenî tăbărită
Călători 'n jos vedea.

Nicolae Micu ȑice
Domnului seū spăriat :
— „Să stămū ! să stămū ! neamice
„Bande urma ne-a luat...

— „Ce vomū face ? Cardinalul
Pe Nicola întreba.

— „S'apucămū la stînga malul,
Încet Micu repeta.

— „Nóptea tótă, apoi bine
„Vomū umbla tot rătăcind ?
„Încurênd și plóia vine,
„Se vėdū fulgere lucind !..

Cardinalul așa se plânge
De fatigă mai cădând;
Micu mâinile își frânge
P' al seî Domn perit vădând.

— „Unde dar, oh! Dómnne Sânte
Micu mintea își perdea,
„Vre-uă colibă înainte
„De păstori când am vedea?

Dicea el, și Cardinalul
L' întreba că în ce loc
Ei se află? valea, malul
Nă 'l cunoscă pe-un timp de foc.

Spuse Micu că în minte
Îi venia, p' acolo 'n timp,
Satele de mai 'nainte
Păziau turmă, — făcea colibă. —

— „Când ar fi vre-uă mănăstire,
„Vre un schit sihastru, heî!
„Pentru noi ce fericire !..“
Dise Cardinalul Andrei.

Și așa ei o luară
A sui tot prin păduri
Până când se depărtară
D' a le stâncelor spărturi.

În tăcere-adânc noptosă
Amândoi ei se ducea,
Și uă plóie vijeliósă
Timpă urît le aducea. —

Fulgerile ca minune
În acel timp fulminău,
Călători la drum se pune,
De pericoli se 'n chinau.

Și ducându-se 'nainte,
Mort de frică și flămând,
Cardinală abea deschide
Ochiul, nedormit umblând;

Căci aprópe de trei zile,
Și trei nopți, de la Sibiu,
El mersese-atâtea mile,
Ocolind peste câmpii;

Și de ce a fost să tragă
Totu-și el nu a scăpat,
Cât voi ocolă să facă
Și măsură câte-a luat.

O! ce bucurii plăcute!
Ochi lor rămân ficsați
Ca pe focuri apărute
De licurici admirați,

Ei dăriră uă scînteie,
Dinaintea lor lucia :
— „Uă colibă e aceie?..
Micu l'al seu Domn țicea.

— „Că așa și mie 'mî pare,
„Mare este cel din Cerû!
Cardinalul țise tare
Luând inimă de ferû.

Ei ajungû. — Nu se 'nșelară ;
Găsescû la focû p'un păstorû,
Într'ua mică colibioară
Adăpost mântuitorû. —

Cardinalul , cum ajunge ,
Intră , pe om salută ;
Jos pe paie să s'arunce
De repaosû își căută

Sete-a 'și stinge , ceru apă
De la bietul om păstor
Sărac lipit ca uă sapă
De lemn ; n'avea un ulciorû

Să aducă apă 'n stână ,
Ci uă tivgă de bostan.—
Un ughiû Domnu 'i puse 'n mână
Să se ducă la morman

Unde e isvorul rece ,
Si mai iute a veni ,
Câ 'n curênd ei aû să plece
După ce s'or odihni.

Făcu ochiî marî păstorul
La moneta ce îi dă ,
Îşi iuţi curênd picîorul
Din colibă când plecă.

Tunetul nu încetează
A mugi cu asprul timpû ;
Fulgerile lumineaă
În colibă ca şi 'n câmpû.

Abia óspi cât intrară
La păstoru , amêndoî ,
Plóia şi turna afară
Lungî torente , marî şioî.

Arboriî trosneă de vêturî ,
Urlă fére fugitivî ;
Călătóriî prinşi de gîndurî
Staû tăcuţi şi atentivî.

Dup' uă mică 'ntârđiere ,
Plóia , vîntul când statu ,
În a noptîî grea tăcere
Larm' auđu lor bātu. —

Încă tot nu mai venise
Omul trimis la isvorū ;
Cardinalul adormise
Adăstând p'acest păstorū. —

— „Ce e ? ce e ?..“ Micu 'ntreabă
Pe creştinul ce intra
Spăimântat şi fără de apă ,
Ei pe care 'l aştepta.

— „Ah ! vă caută-uă mulţime
„Ōmeni care m'a 'ntrebat ;
„Vine-uă ceată Săcuime,
„Lucru grozav am aflat !

— „De noi ?.. ce e ?.. spus-ai ore ?
Micu 'ntrebă pe biet omū.

— „Că am spus pré mult mă dore
„Şi mă mustru vai de omū!

Şi biet tremurând păstorul
Dinţi 'n gură 'i clănţănia.
Cardinalul perdu somnul
Şi nici sete num' avea.

Micu se repede-afară ;
La colibă străjuī. —
Auđia grozava feară
Încât valea 'n jos mugi.

Cu injurii, cu turbare,
Trăsnet, focu Secli sosescă ; —
Portu lor de urmă barbare,
Precum Hunii, năvălescă. —

Micu cată să 'i opréscă ;
Pré frumos el le vorbi. —
Blaziū-Eordeg. c'ua căînescă
Turbăciune îl lovi.

Căci acesta cap fusese
Bandelor ce comanda,
Ceî ce 'n urmă și didese
După prada ce căuta. —

Micu victimă și cade
Lovit mort și sângerat ;
Cardinalul unde șede
Victimari aū intrat.

Amuțit, perdut păstorul
Fația-i ș' învălia în mâini.
Cardinalul vedēnd zorul
Că-e călcat de acești căini,

Iute paloșul apucă
Și voesce-a se-apăra.
Blaziu 'i dă uă măciucă,
Cât și ochi i scăpăra...

Atunci măcel, grozăvie,
 Biet păstorul sta tăcut;
 Junghiul taie cu mânie
 Capul celuia cădut. —

Cardinalului rea Sórtě
 Acești ómenī 'ī a prescris.
 Capul seū c' uă lance 'l pórtă; —
 Corpu-ī zace 'n sânge 'ntins...

XX.

Trece 'n sus Michai 'nainte,
Al seǔ nume trômbițând,
Mersul seǔ era putinte,
Pe năamici amenințând. —

Alba-Iulia pompósă :
Clerul, popul și magnați,
I se 'nchină ; generósă
Ocrotire 'i cerǔ , plecați... —

Și teribilǔ și blândețe
În presința lui unia ,
Când cu trupele mărețe
Pas 'nainte el venia. —

Comitatele aleargă ,
Recunoscǔ potința lui ;
Transilvania întreagă ,
Români , Unguri , Sassi , Săcuǔ. —

Alba-Iulia , reședința
D'ai vechi principî Transilvanî ,
Se d'auresce de presința
Astor óspi căpitani.

În cortegiu-î se presintă
Tot ce-e mare și pomposă ,
Lucind sórele 'nargintă
Trupe falnicî sus și 'n josă. —

Domele cele mărețe
Și palaturile răsună ,
Templurî , turnurî , forterețe
Salve , clopote detună;

Anunțiând acea serbare,
Muge aerul urlând
Și trompete și famfare
Și cu musicile 'n rînd. —

Către pórtă George-Sântul
Populu se grămădia ,
Se părea umplînd pămîntul ,
Din cer ploie cum cădea ,

Și cu junii și bătrânii,
Cu femei , bărbați , copii,
Ca să vîdă pe Românii
În triumfă , — veniați cu mi.

Trecu cālări boiări în frunte,
Cu vestmintul scump pe ei;
Îndērēt trofee multe
De la Batori Andrei;

Mai cu seamă de stindarde
Ce se pōrtă fluturând,
Cam plecate la uă parte:
Semn supunere-arătând, —

Transilvania supusă
Michai Domnului că fu,
Prin victoria produsă
De la lupta ce avu. —

Michai Domnul apoi vine
Pe un ager cursieru;
Căpitaniî lêngă sine,
Cai lor cū argint și feru. —

Domnū arată dulce față,
De onórea ce 'i făcu;
Ș'ar fi dat curat și viață
Pentru planul ce 'și avu. —

După dînsul trupe-armate
Ș' artileria cea grea,
Escadrónele 'nfocate,
Uă pădure se părea.

Cu uă mare și măi mare
Famă, sunet, străluciri,
Face Domnū a sa chemare
În discursu i la ostiri. —

Alba falnică i se 'nchină
Și pompósă îl primi;
Diuă acea era senină,
Ochiul populu uimi...

Prinde 'n mâini a țerei frâne,
Pune 'n prag mărētu piciorū; —
Cu dreptatea și cu bine
De esemplu domnitorū.

Maghiarī nobili 'l salută
La palatul princiarū. —
Industria, cunoscută
Astei țeri, i 'nchină darū,

Îi depuse-argint și aurū
Aurarele anticī; —
Al lui Batori tesaur:
Lucrări d'artă, mari și micī,

Numai Hustul câte 'i dase, — 1)
Cu deseme florī ajurū,
Prețioase d'argint vase
Cu rubine p' impregiurū;

Armării, statui, tablouri
 Se găsea l'acel palat,
 Porfir, marmure de soiuri,
 Tot ce ă rar și însemnat;

Cai arabi de bună rasă,
 Cu a lor genealogii,
 Se afla; — era în casă
 Nume scrise 'n vitezii;

Tot ce servă curonate
 Căpetenii și magnați,
 Lângă armături ornate,
 Un serviciu de 'mpărați. —

Ș' osebit de piața forte,
 Fortereță și casărmă,
 Ochiu aicia vede toate
 Munți ș' ai Mureșului țermi; —

Depărtată, 'ncântătoare
 Posițiune dominând,
 Albei-Iulii, sub sóre,
 Este una pe pământ.

Acolo Michai aședă
 Legitimul său domniat;
 El Ardealului dictea,
 Prin puterea sa luat.

Recunósce faptul mare,
Nobili cu toți s' adun,
Și convócă uă adunare
În cel an despre Crăciun;

Ei cu toți, c' uă unire
Solemnel aū proclamat
Pe Michai în strălucire,
Domn Ardealului chiămat.

În dietă ei proclamă
P'acest mare domnitor;
Și 'n tot modul toți îl chiamă
Grațiosu Domnu lor... ²⁾

Ș' un episcopū în primire,
Presintând clerul papal,
Îi ură de fericire,
Îi cântă și triumfal;

Cöci Dimitrie Napraghi,
Episcopul, cât vorbi,
Ca și nemeșu Sëcuî Ciachi,
Grandiosu 'l linguși...

Ca să 'i dispute dar cine
Dreptul seū aci putea,
La un drept ce 'i se cuvine,
Țëra 'ntreagă ce 'i dedea?

Era splendidă convocarea
A dietei de magnați,
Și mai splendidă-adunarea
Grandioșilor bărbați;

Michai Domnul, ca un sóre,
Ocolit de sateliți,
Cugeta într' uă ardóre
L' ai sei frați, l' ai sei părinți ;

Și dreptate vrea a face
Fie căruia la rînd,
Titlă acesta mult îi place,
Dreptul patrii apărând. —

Dar atuncia, o ! cruđime !
Fațiă Domnul cu toți ei,
Blasiu din Săcuime
A-adus capul lui Andrei:

Uă figură disformată,
Capă acesta presinta
Umbra morții imprimată
Lêngă gróza ce-arăta. —

Cardinalul ?.. vai ! ce Sórte !
Ce sfêrșit predestinat ?
Fu Michai isbit de mórte,
Vedënd capul cel tăiat. —

Și a ȕis : „Săracul popa !”
Ș' a lui fațiă întorcia ;
Curse lacrimi sub pleopa
Ochilor ce își stergea.

Blasiu fără remuscare,
Aștepta și răsplătiri,
Când de gróză de mișcare
Trase-a tutulor priviri. —

Dómna Stanca spăriată,
Tristă, plânse pe Andrei,
Vedënd fapta blasfemată,
Ucigașu în fața ei. —

Ucigașu acesta — crudul,
După legi s'a condamnat ; —
I se taie 'n piață gôtul,
Michai Domnă a ordonat.

Mormîntare cu paradă
Cardinalului făcu,
I s' aduce corpu 'ndată
De la Cică unde cădu.

Țeremonie pré demnă
De persóna-i ordona ;
Boiărimea-aici se 'nsémnă,
Funerariul cară urma...

Michai Domnū, a sa soție
 Fii sei, Florica sa,
 Boiări, magnați cū avuție,
 Cu toți lacrimi vărsa!

Clerul cu cântări ș' arome,
 Facile-aprinse fumegaū,
 Și de doliu sus în dome
 Clopotele lamentaū. —

Tunurile ora spune
 Când îl puseră 'n mormênt, —
 În sicriū cu flori-cunune,
 Totul stofă și cū argint... 3)

Ast-fel Cardinalul fuse
 La repaos aședat,
 Cu onóre ce 'i făcuse,
 Și c'un monument ornat...

Lăalitatea, de prețū mare,
 Recomandă pe un Domn;
 Prin acésta titlu are
 Michai Domnul mare omū.

Tóte-acestea îl aclamă
 Și îl suie pên' la cerū;
 Stéoa lui lucia cu famă
 La voința sa de ferū. —

Stéoa césta strălucesce
Și 'l conduce la liman ,
Ca p' uă navă ce plutesce
Peste valuri în ocean,

Orisontele i e mare,
Steaoa ȗili 'l predominia ;
Și 'n senin pe 'ntinsa mare
Nava falnică venia. —

Vânt ușor ăi nuorî abate
Dinainte-î spre pămênt ;
Fama velele umflate ,
Gloria al seû avênt !..

Dar un nuçrû , un nuor apasă
Al seû suflet pré bărbat :
Uă tempestă aci se lasă,
Și un vânt suflând turbat. —

Acest vânt purta tempestă
Ș' orisontu-î se 'n negri ,
Fû adversaru ce 'l detestă ,
George Basta , cum veni... —

La nuvela sunătóre ,
Că Michai a triumfat , —
Nemȗiî facû uă serbătóre ,
Praga , Viena-aû luminat. —

Credū atât că le rămase
 Ca să intre a domni,
 Pe condiții și pe base
 Ce cu Batori 'ntocmi...

D' al Austrii Archiduce,
 D' al comand imperial,
 Basta trupele ș' aduce
 Din Casovia 'n Ardeal. —

Un Neamțu țăntoșu, curcitură,
 George Basta, — comanda;
 Lui Michai uă lovitură
 La triumfu-i cearc' a 'i da.

De l' Ardeal ca să abdice
 Michai, tronū a părăsi, —
 Basta Domnului îi ȑice,
 Bun și cald cum îl găsi. —

Ca de trăsnet lovit pare
 Michai Domnul supărât,
 Dete omului seū tare
 Peste nas, și 'nfuriat:

— „La stăpânul tēū poți spune,
 ȑice el, e tronū al meū !..
 „Cōci Ardealu mī se supune,
 „L'am luat cu spada eū !

„Spune-i iarăși la 'mpăratul,
„Îmi trimite osti și bani
„Să 'l ajut să-și ție statul
„Cel constrâns de Musulmani?..

Vedând tonu acesta Basta,
Ascultă înmărmurit:
Îi căduse în jos creasta,
Ca cocoșul opărit. —

De atunci ei s' arătară
C'ua privire d'adversari,
Pe Românul Domn măsoră
George Basta cu ochi mari;

Ș'ar fi dis el pôte multe,
Dar ale-ostii ce a vedut
Stând cu tunuri gată,-umplute, —
Îl făcură de-a tăcut...

Domnul însă înțelege
Că 'n Moldova se ferbea
D'ale intrigii fără lege, —
Să le stingă se grăbia —

D'alde Batori ș' Ieremie,
Frate vitregu ne 'mpăcat, —
D' al de nemeși ca uă mie,
De la luptă ce-au plecat

Din Sibiiŭ și de la Turda,
Emigrații adversari; —
Zamoischi 'i cõce turta,
Și c'ua parte din Tătari; —

Spontaneŭ în România,
Cualiția cãlcã;
Fratele lui Ieremia,
Simion, Domn se 'nstalã

La Têrgoviște, ș' ajunge
Mai întins în Bucuresci...
Michai aflã; — sã 'l alunge
A pornit pe frați Buzesci...

Cõci Michai ținea ș' Ardealul,
Cel cu intrige 'nșesat,
Intrând Basta pênã 'n malul
Mureșului revãrsat. —

Cugetã Michai pe datã
De a merge ș' ai lovi,
D' a le sparge gașca latã,
Cam pe planul ce 'și croi. —

Negreșit se scie, -uã flóre
La corónã lui lipsia,
În profunda lui ardóre
Pe Moldova o visa;

Din trei state a fi unul,
Câte-și trele Țeri surori...
Le iubia, iubia Românul,
Ca uă ȝi fără de nuori.

El și publică 'n lumină
Manifestul ce-arăta; —
De trecutu-î óstea plină,
Pentru luptă o 'mbărbăta...

Și oștirea-î duse 'n dată,
Ca un lucru de nimicū,
În Moldova, ca să bată
Pe Movilă inemicū.

În pretecstū el vorbă pórtă
Că răsbună pe Răsvan,
Și cu populus se pórtă
Ca un falnicū suveran; —

El consólă, îmbuneaȝă,
El și értă pe-al căit;
Din adêncul seū ofteaȝă
Că se vede nevoit

A veni să se mėsóre
Într'ua ȝeră de Români,
A lovi sub sântul sóre
În Creștinī, ca în păgânī. —

La Suciava, pe câmpie,
 Inemici se țină did :
 Batori, cu Ieremie
 Și cu Michnea cel turcit. —

Óstea dar Moldovenéscă,
 Cum Michai s' apropiat
 Cu puterea românéscă,
 Toți căciulele-aũ săltat,

Și 'n tot corpul uă strigare
 De oșteni s'a auđit :
 „Să trăiască Michai care
 „Cu Români a venit!!

„Să trăiască ! să trăiască !..“
 Moldoveni așa strigaũ,
 Și cũ aprindere frățiască
 Uni la alții alergaũ.

Cunoscuseră pré bine,
 Frații d' arme Moldoveni,
 În principiũ să se 'nchine
 Lui Michai de la Munteni. —

Atunci Batori ș' Ieremie,
 Simion, ca adversari,
 Se retragũ pe bătălie,
 Spre Hotin cu forțe tari.

Ei se 'nchide în cetate,
Se fortifică cu şantŭ ; —
Începŭ tunurilă a bate ; —
Fortul e constrâns, un lanţu,

Ai lui Michai oşti pré bine
Pe Hotinu îl strivi ;
Bătălie cruntă ţine
Cŭ adversari ce 'i lovi.

Fortereţa Michai arde
Şi pe loc o răsturnă ;
Mercenarii de departe
Se dau prinşi şi mulţi scăpă. —

Şi Movilă scapă, fuge
La Poloni refugiat ;
Şi chiar Batori se duce,
Sigismundu 'nfuriat. —

Michai prinde să guverne ;
Se proclamă triumfătorŭ ; —
În decretul seŭ s' aşterne
Al Moldovei Domnitorŭ. —

Visul seŭ acela mare,
Visul seŭ de aurit,
Prinde viaţă, ia suflare,
Spre dorinţa-i, s'a 'mplinit.

A ! Moldova! — România! —
 Transilvania! suna
 Una : **Daco-România**,
 Subt un Domn ce-o 'mpreuna,

Subt un sceptru cu dreptate,
 Având lege și cuvînt,
 Ca 'n bătrân' antichitate
 Acest clasică vechiă pămînt!..

Fama sa se răspîndesce
 Cu Vulturii și acuși,
 Populi vecinî privesce:
 Cazacî, Leșii și cu Ruși.

Dar aci stătu la culme
 Cu Michai, Fortuna sa!
 Culme 'naltă pentru nume
 Pentru gloria ce-o visa !.. 4)

La Iași, Domn Michai aședă
 Pe Necula, al seŭ fiŭ,
 Cu trei boiări guvernédă
 A sa patrie cu 'n dor viŭ. —

Și ea fulger cu oștirea
 Se re'ntörnă în Ardeal;
 Stéoa sa 'i purta mărirea,
 Prin tot locul triumfal! —

L' Alba Iulia când vine,
 Comisari sosescû nemţesci,
 Cu urări, urări de bine,
 Comisari 'mpărătesci, —

Şi decretû 'i aducû numindu-l
 Domn p' Ardeal ereditarû,
 Şi cu laudî curtenindu-l,
 I a ducû aur şi i facû darû. —

Domni acestia îngheţară
 Când vëdură ş' un trimis
 De la Pórtă, — Turcu 'n ţeră :
 Huraia-Aga Azis ; —

Ş' acest Turcû firman 'i aduse
 De la Pórtă, semne mari
 De 'ntărire ; — 'l cunoscuse
 Între potentaţi primari.

Daruri scumpe 'i se presintă
 Spadă, steagû şi busduganû,
 Semn de pace între gintă,
 Ş' amicie cu Sultanû. —

Între daruri, de bribănte
 Pe Michai cu spad' a 'ncins ; —
 Sceptrul plin de diamante
 Dinainte i s'a 'ntins, —

Un cal falnicu, Padişachul,
Ce 'n resbele 'l călăria,
Vlură, petre, argint valtrapul
Şi cu şéoa 'i dăruia;

Ş'astui Domnū i se depune,
Pentru stima de eroū,
Descendinţilor cunune,
Destinându-le-un rang nuoū...

Ochiū celora ce 'l vede,
Uă mulţime adunaţi;
Pentru darul ce 'i se dete
Şi decretū de la 'mpăraţi,

Se isbescū, şi gelosia
Ferbe, colcăe prin minţi. —
Basta 'nneacă 'n el mânia;
Comisari staū lemniţi; —

Numai Bogdan, capitanul,
Pre viteazū acel Român,
Acel Crişan, ca vulcanul
Bucuria 'ntr'al seū sîn,

Pên' la ochiū se reflectă,
Şi plângea adînc uîmit,
Lacrimi inima-î dilectă
Pentru Domnu-î mulţiămit;

Cu ai s'ei fii și cu a sa fiică,
 Cu Români ce 'n bine speru,
 În sus mâinile rēdică,
 Rugă 'nalță către ceru:

— „Dómne ! Dómne ne ajută !
 „Dómne-ajută pe pământ ! —
 „Dă lui Michai viață multă
 „Să ne-ar-dice din mormînt ! !

El era ca patriarhul
 Tērei sale, brav Românū ;
 Și cu sufletul, cu capul
 Ce 'i albise de bătrēnū,

El opri pe Nemți la Hustu,
 Fortēreță cū avuții,
 D' a intra cānd le fu gustu
 Să s'apuce de beții. —

El avuse-uă 'ntrevedere
 Cu Sigismund la Hotin,
 Îi vorbise cu durere
 Cu morală, ca Creștin;

I amintise jurāmîntul
 Solemnul ce-a fost făcut ;
 I amintise tot cuvîntul
 Ș' amicia din trecut. —

Sigismundul îi răspunse ,
De Bogdan fiind atins :
— „Oh ! bătrênule ! îi spuse
Batori, cu faț' aprins,

„Pe Michai, eă sciă pré bine
„Că 'l iubesci și 'l părtinesci,
„Dar ascultă și la mine
„Când mă veđi și îmi vorbesci;

„Nu că m' aflu fără pace,
„Refugit din căpėtiu,
„Nu 'l urăscă că rău îmi face
„Ca neamicu-mi cel dântiū ;

„Dar urăscă pe Michai însă
„Pentru nume ce 'și făcu,
„Pentr' al seă talentă, întinsă
„Famă, gloria ce-avu ;

„Sunt gelos, mă veđi, bătrêne,
„Sunt gelos pe acest omă,
„Sunt gelos că îi rămâne
„Nume strălucit de Domn ;

„Că învinse el Ardealul,
„Prin tot locul e faimos,
„Că Română 'n cură calul
„Unde vrea și cu folos ;

„Sînt gelos ș' uresc de mórte
„Pe ast omă stra-ordinarū;
„Îl uresc din cuget fórte,
„Ca p'un gigant adversarū!..

Iar Bogdan cu tótă stima
Ș' amicia din trecut,
Bună ziua 'i a ȕis prima,
Și secundo a tăcut. —

Umilise Michaî dară
Pe toți ai seî adversari,
Și puind picioru 'n scară
A dictat la state mari. —

Comisarū German întrebă,
Cel Bartolomeu Pețū,
Ce venise cū așa grabă
Cu decret de mare prețū,

Ce intimă legătură
Ține Pórta cu Michaî?
După câte se vȕdură,
Dup' al Turcului alaî?

Că prepunū de necredință
Pe Românul pên' la furci;
Alt-fel nu e cu putință
A fi bine el cu Turci?

Luî Bartolomeu , — se cade , —
Michaiî dice pré polit ,
Pe un óspe 'n demnitate
A 'l priimi e cuvenit ;

Că și Pórta e-uă putere,
Lângă statul seú creștin ;
Chiar politica o cere
A fi bine c' un vecin...

Basta c' ochiul lacom fórte
Mai gelos , mai înfocat ,
Își făcea venin de mórte,
Între visuri aruncat. —

Cu surisú de uă rânjire ,
P' al seú Cesar se jura
C' ar fi mare fericire
În Ardeal guvernú a 'i da.

Și p' ascuns solicitase
Acest rangú la comisari ,
Și genunchiî își plecase
Lêngă mulți magnați Maghiari. —

Dar ca ultimă 'nvocare,
Bogdan una se ruga
Către cer cu înfocare,
Când Românul lăcrima :

— „Dómné! Dómné ne ajută!
 »Dómné-ajută pe pământ!
 „Dă lui Mîai viață multă
 „Să ne salte din mormînt !..

Dar Fortuna capriciósă
 Începuse-a se schimba ;
 Din lumina seninósă
 Țiua 'nclină a se 'n noră..

Ceea ce iar fu fatale
 Lovitură pentru tronă,
 Certurile clericale
 Pune 'ncursă p' acest Domnă.

Cel episcop aprins fórté
 Pe Creștini Protestanți,
 Acusa pe toți la mórte
 Ca eretici apostatți..

Vrînd Michăi să lingușiască
 Pe Napraghi, nunțiu papal,
 Era-aprópe să 'mplinésce
 — Voia lui, — un punct fatal..

Iarași cértă, 'ncurcătură,
 Fulger, trăsnet pe Român,
 Pentru omul care jură
 A fi blënd și drept stăpân...

De la aste dar greșiale
 Un Dimitre, episcopu
 Orthodoxu, să nu se'nșiale
 Îl ținu de l' acest scopu :

--- „E păcat ! așa nu face !
 „Nu făcea, Măria ta !
 Dise Sântul omu, cu pace
 „Cu dreptate ș' a ierta,

„Fapte, — nume moștenire,
 „De la principe se cer ;
 „Veî avea în nemurire
 „Partea Sântilor din cer !..

Tot asemenea 'i vorbiră
 Buzesci, Manta ș' un Grecian,
 Toți boiării se uniră
 Că episcopu răsăritean.

De la sânge îl opresce
 D' a vărsa nevinovat ;
 Însuși Michai se căesce
 Pe Napraghi c' ascultat...

Mare parte nobilime
 Calvini, Husiți, Protestanți
 Protestară cū agerime
 De Michai, — d' ai dorobanți ; —

Căci și ăstea-î de licență,
De putere de abus,
Își perdea magnificență,
Prin desordini ce-a adus. —

Inemici sei dintr' asta
Bun pretecestu puteau găsi,
Cu ne-amicul seu cu Basta,
Un complot a se ursi. —

La Poloni solitară —
Domn pe Batori și ajutor ; —
Către Basta s' arătară
Devotați la 'imperatoru. —

Moisi Sécuiu 'n frunte,
La revoltă 'î învăța;
Ciachi luntre stă și punte
Pe noblețea ațița ; —

Ură, patima, mânia
Între nobili — detuna ;
Se 'nțelegu și cu Ieremia,
În Michai a 'și răsbuna ; —

Adunanță facu de țeră,
Clubu deschide, se consultă,
Ceî magnați la Turda iară
Jură 'n arme, facu tumultu. —

Michai Domnul, cât îi simte,
 Prin Michalcia le vorbi,
 Adunanta le închide,
 Întrunirile goni. —

Ca un şerpe cu turbare
 Se 'n torcū nobilī a muşca,
 Jur a Sórtei lor schimbare,
 De Michai a se scăpa. —

Mirosleu : câmp, deal, apă, 5)
 Termi Mureşuluī, — munţi, —
 Alergaū magnaţi 'n grabă,
 S' adunaū armaţi pré mulţi,

S' osti acolo austriace
 Retranşate se gădescū; —
 Uă putere Basta face
 Cu concursul nemeşescū. —

A navigatorūlūi Sórte
 Michai Domnū acum avea;
 Uă tempestă négră fórte
 Orisonte le 'nvelia. —

Ca 'n ocean, mari, furióse
 Valuri nava sa isbescū,
 Pe d' asupra-ī trecū spumóse,
 S'o îngrópe se pornescū; —

Și cu cât periclū e mare,
 El căta a se lupta,
 Și tempesta grea pe mare
 Pe ocean a înfrunta.

Dar Michai cunósce, vede
 Din cătrēū venia ast nuorū,
 Și tempesta ce 'l va perde
 Subt un cer îngrozitorū.

Basta, Zamoischī, Movilă
 Sînt ne-amici lui aici. —
 Către Mureșū óstea 'nșiră
 Pept in pept cu neamici.

Marte ! Deule putinte !
 Veī conduce spada lui ?
 Saū tu însuși in morminte
 Pe Romāni tēi îi puī ?..

O ! se 'ncepe luptă mare,
 Măcel, trăsnet... crunte Deū !
 Ce furiosă sbucinare ?
 Ce detunete mereū ?..

Basta s' arăta că fuge
 Dinaintea lui Michai,
 De retragere că-și duce
 Ómenī, munițiuni și cai,

Și Michai cu uă iuțială,
Că energie îl lovea,
Se părea că 'n amețială
Basta forțele ș' avea; —

Dar strategia isbutesce;
Sunt Români 'ncongiurați; —
Cât se luptă de bărbătesce
Sunt învinși și sfărâmați...

Prisoneră cădă uă mulțime,
Era prins Baba Novac,
Bogdan străpuns prin victime,
Zacea 'n sânge lêngă-un lac. —

A! Michai acum se vede
D' a lui Sörtă părăsit,
Și Fortuna sa îi dete
Uă lovire de 'ngrozit!..

Perdând oști și judecată
Și familia 'și uita;
Nu i rămâne astă dată
De cât curagiū ș'a lupta!..

NOTE LA CÂNTUL AL DOUE-DECILEA.

1) Hustu, cetate în care se afla depuse tesaurele lui Sigismund Batori.

2) Magnați Maghiari și Sassi, în dieta de la Alba-Iulia neîncetat numeauă pe Michai: Grațiosul Domnul nostru!..

3) Andrei Batori facuse un sicriu cu catifea, bătut cu flori și cu ținte de argint, în care să depue osemintele vărului său Baltasar; în acesta fu el înmormintat

4) Michai unind aceste trei Teri surori, sub sceptrul său, Fortuna sa îl redicase la culmea cea mai înaltă a dorințelor sale, de unde apoi începu a declina...

5) 1600 Septembrie 18 perdu Michai bătălia de la Miroslău, lêngă apa Mureșului.

XXI.

Maî întâi, maî sus ca tôte,
 Ca femeia şi copil,
 Până unde se maî pôte,
 Este patria dintii. —

Suspinat-a de mēhnire,
 De dureri Michai pătruns,
 Desfăcut' a sa oştire
 Că 'n ce stare a ajuns...

Unde dar? unde Fortuna?
 Şi de ce îl părăsia?
 Care prumptă tót-d'auna
 În favóre-î se găsia.

Dar s'acaţă de tăciune
 În incendiu omă aflat;
 Şi pe şérpe mâna pune
 Cel în valuri afundat.

Ar fi vrut Michai să stingă
 Gearta c' unul din ne-amici ,
 Ca să pôte să înfrângă
 Pe cel greu al patrii bici. --

Biciul Țerei Români
 Nu e Turcū acum Tătarū ;
 Ci Creștinul , și chiar fi
 Astei patrii în amarū. --

Dar Michai alérgă 'ndată
 Ca să scape țera sa ;
 Uită Dómnă desolată
 'N voea Sórtei o lasa. --

Că 'n Moldova Ieremia
 Cu Polonii înțeleș ,
 Își essersă lăcomia
 Si chiar țera 'njunghe des ;

Cu Poloni el intrase ,
 Cu Cazacii cei turbați ,
 La străin el închinase
 Și pământu-i și pe frați.

Și torentul de prădare
 De pe tristiî Moldoveni ,
 Ca și crivățul mai tare
 S'aruncă către Munteni ;

Și guvernul ce-aședase
 Michai Domul, p' al seü fiü,
 De la Iași se alungase
 Cu desprețu cel mai viü.

O ! Dar unde-e strălucirea
 Lă Alessandru acel Bun ?
 Unde este și mărirea
 Lui Stefan, viteaz străbun ?

— „Oh ! Michai atuncia dise :

„Unde ađi ostași mei ?

„Ceï eroi cari murise —

„O ! d'ar fi acuma ei ?

„Ađi...străinul !.. o ! străinul !

„Ca un șérpe veninosü,

„Mușcă, mușcă cu veninul ; —

„Tot așa de ne-omenosü

„Zamoischi cü a sa clică,

„Movilescilor patron,

„Ca un șérpe capü ardică

„Și 'mı vised' al Tereı tron...

„Trufașü calcă 'n România !..

„Mai trăesce dar Michaiü !

„Mai trăescü Buzesci ! mânia

„Este caldă, sbéră 'n plaiü ! —

„Manta încă este tare,
 „Și Michalcia este-aci,
 „Căpitanul acel mare
 „Scie 'n lupta d'a muri! —

„Oh! dar inima îmi plânge!
 „Pentru acel virtos bătrân
 „Ce cădu scăldat în sânge:
 Bogdan, brav, ca un Român!..

Michaî Domnul se grăbesce
 Că a le oști ce 'i remânia, —
 Timpul scump e; răul crește
 Cu ne-amicul ce venia... ! O

La Târgovisce îndată
 Plécă; nici privea 'ndăret. —
 De acolo c' uă armată
 Sa dus drept către Siret. —

Și 'n Moldova el avântă
 Înainte óstea sa;
 Inemicul n' o 'nspăimântă,
 Căzăcime câtă-era... ! O

La Siret sosind oștirea
 Pe picior de lupt' a stat. —
 Zamoischi lăuse scirea
 Cum Români s' aședat. —

Se începe-acolo luptă
Sângerósă și de foc; —
Bătălia este cruntă,
Între dealuri la strêmt loc.

Se așterne câmpu 'n sânge,
Cu victimele ce mor; —
Părea cerul că resfrânge
Sângele și fumu 'n nor. —

Cerul par' că decretase
Al Românului apus; —
Stéoa lui se 'ntunecase
De pe orisonte 'n sus. —

Cu mari perderi se retrage
Înapoi pe drumul se, —
Pe ne-amicul se atrage
P' a sa urmă tot mereu.

Michai, óstea se refuge
Din Moldova spre Săcu, —
Din Ardeal, prin munți se duce
Drept la locul nasceri lui. —

Basta protestă hotarul
Că Polonii l'au călcat; —
Din Ardeal ș' întorce carul
Zamoischi, 'ntunecat...

Michaï află ce vorbesce
De țeri, Basta, de Muntean,
Că provinciile numesce
A le-împeriului german. —

Mult atins a fost de asta
Michaï, marele bărbat. —
Dădu răilor pe Basta,
Și din pept l'a blestemat. —

Ș' iar la luptă el se 'ncearcă,
Între Ploesci și Buzeu;
Tótă ura ș' o descarcă
Pre Polonă, rivalul seü. —

Dar cumplita Ursitoare
Contra lui s' a declarat,
Nici scînteie de favóre
Un minut nu i arătat.

Semăna ca jucătorul
Care 'n jocu-i perde tot;
În ocean navigatorul
Năufărîgeatu se luptă 'n not; —

Nava flacăre-o coprinde,
Muge trăsnetu și turment;
Echipagiul brațe 'ntinde
Peste umidü element;

Ast-fel Michai perđend totul,
De Fortuna-ı părăsit,
A trecut d' acilea Oltul...
Cinci județe audit

Vocea lui în astă stare,
Vocea-ı care tênguia,
Vărsând lacrimi amare
Un eroi care cădea. —

Fiul seü Nacula fuge; —
Buzesci, óstea se retragü. —
Simion, ca feară muge,
Ș' ăi Poloni la țintă tragü

În Têrgovisce. — S'aședă
Domn Movilă cu străini; —
România maltratédă;
Mi-ți tortură pe Creștini. —

Dar când vedü Buzesci cruđime,
Deprădarea țerei lor,
De Poloni, de Căzăcime
Fapte barbari, jeafü, omorü,

Aü trecut pe dată Oltul,
Chemând l' arme pe Români; —
Desperați atunci cu totul
Prindü Români arme 'n mâini...

Oltul îndărăt și 'l trece,
 Oltenime de sub Bani,
 Către Argeși să încerce
 Iarăși luptă de Titani...

Ș' aci pierdere totală
 Se 'nsemnă pentru Români; —
 Un mormint ș' aci 'nălțară
 Bravi, cu sânge, cu arme 'n mâni!..

Trômbițata bărbăție
 În suspine s'a schimbat;
 Lauri verzi de viteză,
 În morminte s'a uiscat. —

Faptele strălucitoare,
 A le marelui erou,
 Aste stele peritoare,
 Ori lua-vor cursu nou?..

Michaï însă mai trăește!
 Pre remasuri de catart
 Naufângeatul se silește
 Ca să iasă la uscat,

Portu acela de scăpare,
 Punct ce 'l vede 'n calea sa, —
 Lui Michaï așa îi pare,
 Si în Sorte-a se lăsa, —

Se gătesc ca să mergă
La Rudolfo Imperator.
Prin Ardeal el se încercă
De a trece mai ușor.

Pe Michalea îl ia cu sine
L' al seŭ scop îl inițiază.
Corniș! Gaspar minte țină
Că el viața îi grație.

La Sibiiu în lupt' aprinsă;
Comandant fiind p' Ardeal,
Lăsă trecere-i deschisă
Luî Michai, mai pe la deal.

În Germania d'a merge
Cu boiări seî din Banî;
Iar Corniș! pe mâini se sterge
Primind sumă pungi cu banî...

Multe pedici, greutate
Dinainte-i învingând;
Stări de lucruri încurcate
Găsi Domnu 'n sus mergând.

La Viena când sosesc
Decădută acest eroŭ;
Cu politica 'l opresc
Cursu lucrurilor cel nou.

Acest stat care văduse
 Lângă muri pe Soleiman, —
 Pe Michai aci 'l avuse
 Năarmat óspe căpitan...

Cabinetu-î tot a mână
 Lui Michai ăi după ăi;
 Ttrece iute-uă săptămână
 Și uă lună, și 'ntr'uă ăi

De plecare 'i învoesce
 La Rudolfo-Imperator,
 Ce în Praga locuesce,
 Ca supremul Grand-Sinior. —

I s' acórdă-andiință
 Cestui óspe pré mărețu;
 Marînimie, cuviință,
 Pompă, lucsă acol' aũ prețu. —

Bărbat maturu, Rudolf vine:
 Fața sérbedă, c' ochi vii;
 Ecolu și manta ține
 Pe el; — pagî, curtenii miî,

Și ministrii și Baronii
 Și Comiții învățați,
 Consiliari ai curonii
 Caũt la el cu ochi căscăți...

S' adunaseră-nă mulțime,
Ca d'um mare fenomen; —
Michai stând cu nobilime,
Spună d' al luptelor domen. —

Fu primit Michai la curte
Luī Rudolfo aūtocrat; —
Lăudări îi face multe,
Cu miniștri 'mpresurat. —

Să se scuse Michai scie,
Luī Germanu el vorbind,
Sórtea-i luī Rudolf descrie,
Lupte grele 'i amintind;

Că periclu fuse mare
Despre Turci pentru Creștinī;
Si se plânse de trădare
Ne-omenoșilor vecinī; —

C' a sa tristă pozițiune
Îl constrânse de a fi
Reū cu toți, el jură, spune
Ce înjustiții suferi...

De Polonia se plânse
Ce în drepturi 'l a lovit,
Multe, multe 'n capu-i strânse,
Luī Rudolfo a vorbit...

Fiu Rudolfo-succesorul
 Al lui Maximilian,
 Reședând imperatorul
 Pe imperiul german;

Si a căruî aplecare
 Nu a fost de cavaleru
 Nicî uă-dată; Praga 'l are
 Cărturar cu ochi pe ceru. —

Ticho Brache, astronomul,
 Sufletul i 'l polei,
 Si altminteri ca tot omul,
 Ca cu 'n frate ei trăi. —

D'a le lumii el lăsase
 Pe miniștri, pe cabinet;
 Numai Turci 'l supăraseră
 Cu resbelul lor în pept. —

Si mai mult de cât și asta
 Scire grabnic 'l a venit,
 Din Ardeal, că oști pe Basta
 L'a bătut și 'l a gonit; —

Că Maghiarii își aduse
 Domn pe Batori 'napoi,
 Proclamându-l unde fuse
 În Polonia cū ai seî,

Și cu Târcii că 'și dase mâna,
Acest principe din nou,
Trădător ca tot d'ăuna
S'arătat, iar nu eroi.

Cu cât sânge-avea de rece,
Și cu flegmă filosof,
Cum d'aceste-aude, 'ntrece
Tigru furios, Rudolf.

Îi venise tocmai bine
Dar Michai l' așa moment
Splendid îl primi la sine,
Și 'n focat de simțiment.

Nu 'ncetă mereu d' a-i dice:
Bravul meu! amicul meu!
La el ochii să 'i rēdice,
Cum ar fi un Dumnezeu.

Cu Michai ș' ai seî de față,
Curtă casei de Augsburgu,
Regele simți uă viață
După scirile ce 'i curgă.

Înspirat, Rudolfo pune
Mâna p' umărul lui eroi,
Cugetarea-atunci îi spune,
Garantându-i rangul seî;

Principia 'î o proclamă,
 Rudolf regele 'nspirat;
 D' eroismul seŭ, de famă,
 De presinț' astui bărbat,

Ereditar îl numesce,
 Potent principe d' Ardealŭ,
 L' acest titlu 'î re'noesce
 De curónă-un rang ducalŭ; —

Si pe țerile Române
 Domniatul, dreptul seŭ,
 Recunósce: el rămâne
 Sacru, scris de Dumneđeu !..

Și mai mult Rudolfo face;
 De familie i a vorbit, —
 Despre fiica-i care 'î place
 Ca un Angel renumit, —

C' ar voi 'n căsătorie
 Sorteaa sa a 'mpreuna; —
 Și părinte el să 'î fie,
 În comun bine-a lucra. —

Milióne 'î se depune
 Și oștiri îi dă d' ajunsŭ,
 Comandant suprem îl pune
 Peste corpuri de mai susŭ...

Atunci, atunci la soție,
 L' ai seî fîi el cugeta
 Și cu lacrimi de frăție
 Michai Domnul se lupta...

Banul său d' aprópe 'l vede,
 Vede ochiu-î lăcrimând :
 — „Dómnne ! Cerul nu va perde
 „Pe Român !..“ el dise-oftând.

— „Dómnne ! Dómnne îmi ajută
 „Înc' uă dată !..“ fórt-e-a dis. —
 Cu Rudolfo se salută. —
 Și decretul 'i este scris...

Dar Rudolfo îngrijesce
 Pe doi ómenî a 'mpăcă ;
 Doi ne-amici ce se uresce
 La un ospěțu mân' a da. —

La Ardeal cu demnitate
 Michai vine, viű, deschis. —
 Peste Olt pentru armate
 Mareluî Clucer s' a scris. —

Basta și Michai fuseră
 La Gonzaga invitați ²⁾
 (Generalü), unde merșeră
 Pentru prâns mai mnl'î bărbați. —

Acolo cu 'mbrățișare
 Chiar Gonzaga a statut
 Să și dea mâini și sărutare
 Să se ștergă ce-a trecut;

D' amicie, de 'nfrățire
 D' armonie 'n viitoru,
 Cu francheță, cu mărire
 Semne dete 'n fața loru. —

Ca uă hienă însă Basta —
 A sa ură și mai reu
 Re'nnoitu-a cu asta;
 Un Satan, Satan mereu,

De pré multă gelosie,
 Și ficiai își rodea,
 Îi venia apoplecsie
 Că Românul Domn vedea !..

Și 'n suris și cu turbare,
 C' uă rînjire de păgân,
 Dete-a Iudei sărutare
 Superiorului Român. —

De la ospățu se gătesce
 Pentru opera cea grea;
 Óstea lui Michai sosesc;
 Prin Vâlcan se desvălia;

În seninu-î véra rîde,
Nopti favórá pe Români;
Marele Clucer deschide
Drum cu armele in mâini. —

Se ajungû cu 'mperiali,
Peste Muresû se unescû,
Bucurie pe Michali
Banul, Manta şi Buzescû!..

Să lăsămû acu eroul
Cû al seû geniû d' a lucra.
Să privimû acum pe omul
Jugul casî a scutura. —

Forte-a óstei detunare,
Ca şi fulgerul sburând,
S'a întins peste hotare
Purtând fama, spaîmă dând ;

Spaîma ei păşia mai iute
Ca şi trăsnetul din nuorû,
Şi 'n al luptei câmp ascute
Paloşul ucigătorû.

De armate astă spaîmă
Şi de Domnu lor Michai,
Români Vulturi iaû faimă,
Se rădicû din nuou pe plai ; —

Și chiar Turcii ce grăbiră
Sigismundă a 'l ajută,
De Michai cât auđiră
Se oprescū d' a 'nainta. —

A sa famă tot se duce
Pêně merge 'n Făgărași,
Insurgenților aduce
Tristī nuvele de vrăjmași...

Făgărașul dar posedē
Inini' astui domnitorū,
Sôța, fii; — el repede
Ômeni bravī spre ajutorū. —

A le gemete, suspine
Dintr' acolo le-auđia,
Chiar și vîntul care vine
Par' că sufletu-î 'ngrozia...

Într' un vechiu castel d'ua parte,
În numitul Făgărași,
Uă celulă se desparte
Pentr' un suferind unchiași.

Acest omū cu fața stórsă
Și de ȃile mai topit,
Suferind, zăcēnd pe cósă,
De uă plagă chipuit,

Din resbel spre căutare
Acolo lăsat eră,
Ș'orî și cât bolnav de tare
Pentru viață el spera. —

El dicea câte uă-dată,
Din ochi lacrimi curgînd,
Ca nă rugă inspirată,
Ruga sa încet și 'n gînd:

— „Dómnne ! Dómnne ne-ajută !
„Dómnne ajută pe pămînt ! —
„Dă lui Michai viață multă.
„Să ne salte din mormînt !..

— „Ah ! părinte, scire bună !..“
Uă femeie cât intră
În celulă, 'l ia de mână,
Vorbi, dulce 'i căută. —

— „Ce dici tu, iubită fată ?..“
O 'ntrebă bătrîn uîmit.

— „Bune sciri, pré scumpe tată !“
Ea răspunde c' a priîmit.

— A ! pe Jicmont eû în brață
L'am ținut când fu copil;
Să 'mî asculte de povață,
Să 'mî respecte domicili ; —

Bătrânețea-mi respectată ; —
Pe femei și pe copii , —
Cavaler cine-e cată
Să arate mărinimiă. —

Mergă eu însumi pîn' la Dómnă,
Slab , neputincios cum sînt ,
Să o apăr tóta tómnă ,
Și ce dic ? — pîn' la mormînt!..

Dar acea femeie jună
Să s'ardice lăjută ,
Ca să mērgă împreună ,
Rēdem , brațul ei i 'l dă.

Pe captivi să cercetețe,
Se suiră la castel ;
Sórtē-amară să 'mbunede
Mi se luptă și vrea el.

Dómnă Stanca îngrijeată ,
De la rugă tresărînd ,
Ochi ș' aruncă , spăriată ,
Către ușa schirțiînd.

Sănte Dumneđu !.. ce vede , —
Bunī amici ca nisce frați ;
Pe ochi lacrima se perde ,
Pe obrazilī infocați ..

— „Ah ! Bogdan !“ ea ruga 'ngână
Și cū ast nume s'a sculat.
— „Aci ertă-mă stăpână
„Că intraiū ne-așteptat.

— „Îmi ești tată !.. Domna dise
Omulū bătrên intrând ;
Si 'n dureri Bogdan privise
La cuconi ei de rînd.

Maī cu sémă i vede fiica
Mare , jună,-un chiparosū,
Lêngă mama sa , Florica
Sta plăpêndă și frumos. —

Să vorbimū de frumusețea
Fetei Domnului Michai,
Chipul ei și tinerețea
Surideaū ca flori din Maī :

Ea era cé renumită
Din virtuți, cu 'n farmec rar ,
Tot așa de strălucită
Ca lumina în altar.

Michai Domnul, în tot timpul,
Cum la sôța sa gîndea,
Viitorul în tot chipul
Flôrei sale pregătea. —

O ! părinți cu ce simțire !
Cât pătrunși sînteți de dor !
Este chiar dumnezeire
Părintescul vostru amor !..

Dómna dar privi mișcată ,
Par' că nu îi vedu d'un an ,
Cu ochi dulci privind pe fată ,
Pe Augusta, pe Bogdan ;

Tocmai vrea ca să vorbescă
Dómna bunului bătrên ,
Nu sciea cum să găsiască
Vorbe ce pe busi rămân.

Ce mirare ? uă armată , —
La castel ostași răsună ,
Cornul, trômbița d'uă-dată
Mugi tare ca un tun.

Si mai tare larma vine
Ce isbea audu lor ;
Dómna Stanca-abea se ține,
Si ascultă 'nfiorător.

A eșit Bogdan să vedă
Ce alarmă? cine fu?
Si chiar el se 'nfioră ;
Dar batrênu 'nfipt stătu.

„Jiemont Batori Principul!..“
 Călărimea 'l proclama,
 Cu famfară, și 'n tot câmpul—
 Făgărașul alarma. —

Aci Batori ajunsese
 La castel, ca concherant,
 Și anume 'l adusese
 Ciachi, primul intrigant.

— „Ce vrei principe? vorbesce
 Cel Bogdan ca bătrên fagû,
 Sigismundu când voesce
 Să descalece la pragû.

„Neputință-aicia slabă
 „De suferinđi, de bolnavi
 „Este locul; mă întreabă!
 „Sânt femeî, copii, nu bravî; —

„Deci te 'ntórnă și 'nainte
 „Mi te du spre vitezii;
 „Sóța lui Michai, ia-aminte!
 „Aici este cu copii...

— „Sciû, răspunde el, și fie,
 „Un diămant e fica lui;
 „Mi e promisă de soție
 „Chiar din Lemberg unde fuî. —

„Ce fel dar? ș' aici Crișane
 „Tot pe tine te 'ntâlnesc?..
 — „Nu te las !.. stai căpitane,
 „Ca un tată să 'ți vorbesc.

Sigismundul, ca Movilă,
 A suris cu un despreț,
 Ar fi vrut să intre 'n silă
 Cu un cuget îndrăsneț ;

Dar gînditu-s'a și stete. —
 Și Bogdan cât prețu avea,
 De virtuți esemple îi dăde,
 De cavaleri îi vorbea.

Batori își dice 'n sine
 Și Movilă este-aci !..
 Lucru sigur pentru mine,
 — Mai târziu eu potu veni.

„Principe mai ia aminte !“
 Bogdan iarăși a 'nceput,
 „De serviciuri de n'ainte,
 „D'amicia din trecut !..

Și ostași se depărtară,
 Batori în fruntea lor.
 Se sui Bogdan pe scară
 — Ca să intre 'n coridor.

Dómnă, sus înmărmurită,
Înghetată, auzi
Convorbirea. — și perită
Astepta-uă fatală di. —

Augusta o conduce
Mărinimósă cum era !
— „Sciinți bune Radu aduce
„Dómnă mé ! nu despera !..

Când Bogdan intră o găsesce
Amar, palidă, plângend,
Ș' Augusta sprijinesce
P' a sa Dómnă lăcrimând.

— „Ajutor vă cer d' afară !
Stanca, buni mei ! le-a dis,
„Că barbarul vine iară,
„Tigru pradă caăt' aprins !..

Și Bogdan cū electrisare
Lacrimilor ce privia,
A zărit plin de mișcare
Că iar Batori venia,

Gū aī seī ómenī și cu arme. —
Stă Crișanul c' ametit ;
Era peptu să i-'l sfarme
Săugele 'n sus grămădit.

La genunchii se tîrăsce
Dómnă care îl ruga,
Ea de tot se hotărăsce
Al seû suflet a mişca.

„Ajutor ve cer, scăpare,
„Fraţi mei! mă ajutaţi!
„Nu pe mine, p' a mea Flóre,
„Fiica mea să o scăpaţi!

„Că barbarul fără cuget,
„Fără lege, Dumnedeş,
„Îl aud viind cu muget,
„Şi turbat, ca câine rău,

„Me spăimântă, mă 'ngrozesce
„Uă rea Sórte, tremur, vai!
„Uă rea Sórte umileşte
„Pe soţia lui Michai!..

„Îmi scăpaţi copila!.. Sânte!
„Pré Cnrata Maică, cer!
„Dumnedeşle Părinte!
„Iisuse de la Cer!!

Spre icóna 'mpêrătésă
Stanca Dómnă se ruga,
Rîu de lacrimi ea vérsă
Pentru uă mam' a se 'ndura...

Viū, prin minte uă idee
Augustei a lucit,
— Ea atunci păru uă Dee,
Într' un cuget adăncit.

— „Dómnă ! fiica-ți mēntuītă
„De acuma s' o cunos ci !
„Sunt d' ai ómenī ce nu uită
„Bine facerea ; din oști

„Cavaleri erau uă-dată
„La Turci captivi, victimei mei ; —
„Cu uă mână de armată
„Eū scapatu-i-am pe ei !..

„Mai trăescū din ómenī ceia ;
„Se găsescū și chiar aci ;
„Augusta-e tot aceea
„Sciind lancia a 'nvērti!

„De voesci și chiar pe tine
„Dómna mea te voiū scăpa,
„Te gătesce, vin cu mine,
„În vestmīnt te vei schimba...

„Așa este ! așa este !
Bogdan și se mai bărbat ;
„Radul vine, trece crește
„De mari munți, — e devotat ; —

„Când cu Turcii noi luptară-mă
»Către Giurgiu, cum luptai,
»De la jug pe frați scăpară-mă, —
»Dar pe Dómnă lui Michai?..

„Augusto! Bogdan ȃice,
»Pre-gătesce totă, ferit! —
»Radul astă-dă e aice,
»Mai sunt Romăni, n'ău murit!..

— „Timp nu perde, scumpă Dómnă!
»În vestminte mocănesci
»Te preschimbă; stă-mă uă tómnă
»Pe hotare romănesci. —

Disce-Augusta cu 'n viă sânge,
Către Stanca Dómnă sa:
»Dómnă lui Michai nu plănge!
»Las' pe mine d' a lucra?..

— „E târăiă, vai! că sosesc
»Neamicul cel turbat,
»Ah!.. pe Flórea mi o feresce
»De păgân neruşinat!..

Un minut era tăcere
Totă estas fu în palat. —
Se deschide poră, durere!
Neamicul a intrat.

Strigă Stanca, „ah! perdută!
 „Vai! copila mea acum !..
 Batori intră, salută
 Plin de egoismuri — fum. —

Însă el aci nu vede
 De cât mama cea jelind,
 Pe Bogdan ce 'n latură stete,
 Crunt și aspru și privind. —

Însă nu era Florica,
 Nici Augusta nu era. —
 Vînt își face mititica,
 Scări din dos ea scobora..

NOTE LA CÂNTUL AL DOUE-DECI ȘI UNU.

1) Rudolfo vorbește lui Michai despre fiica sa, că voesce a o lua în căsătorie, și remăind a consulta pentru acésta pe mama sa.

2) Ferdinand Gonzaga, comandantele trupelor de Ungaria, ordonat de imperatorele Rudolfo II, a împăcat pe Michai cu George Basta, la Casovia.

XXII.

Să 'ntrebămă dar pe natură,
Tot ce-e mare, tot ce-e sânt,
De a mamei lovitură,
De durerea-i pe pământ

Când de fiica-i pré iubită
Despărțită se vedu,
Și de sôrtea cé cumplită
'Mpovărata ea cădu!..

Flórea însă pré bărbată,
După dîle trei era
Într'ua tabără d'armată,
La părinte însera.

Și Michai, al ei părinte,
Ca p'un Angel Dumneșeu,
A coprins-o pré ferbinte
Ș'o lipi la peptul seü.

De plăcere, fericire
Al lor suflet e mișcat;
A părintelui iubire
Pên' la cer s'a fost urcat.

Dară cine o conduse
La Michai pe timpî acei?
Devotați Români avuse
Și cû Augusta sora ei...

Are sôrtea unei flóre
Cum și numele 'i era! —
Pentru oști uă serbătóre
Michai Domnul ordona. —

Patru-deci de guri de focuri
Ce Michai le-a comandat,
Tunuri trase pe la locuri,
Bucurie 'n câmp a dat. —

Ea veni ca uă-Auroră
Dilei, bucurii d' August,
Ca a Albei dulce soră,
Tinerică și de gust.

Dar în ast' avantajioasă
Stare ce Michai avea,
Uă măhnire durerósă
Pentru sóția-i il lovea.

O ! pe busa lui surisul
Ascundea un ce amarū,
Chiar cu Flórea lêngă dînsul,
Fiica sa cu 'n farmec rarū.

— „Veđi ! Buzescule ! el ȑice
Credinciosului Clucer,
„Veđi pe fiica-mi ! sînt ferice
„Că mi-o dete sântul cer !

„Însă sóția-mi se topesce
„De durere 'n Făgărași ;
„Pentru Dómnă ! te gîndesce,
„Cât n'ar face un ostași ?

„Noi pe Dómnă vomū scapa-o ,
„Saū în luptă vomū cădea :
„Voia Sórtei vomū frunta-o
„Cât de crudă , cât de grea !

„Pêně 'n ȑiuă mîne dară ,
„Pêně 'n ȑiuă , mă ascultî ?
„Să lovimū p'acéstă feară
„Neamici nostri mulți...

„Și când chiar uă crudă Sórte
„Stă în contra, Sórtea mea ,
„Pentru fiica-mi pên la mórte ,
„Luptă , -o apără , o ia

„Și o du în Românie; —
 „Maica mea la Cozia e,
 „Făi bătrânei bucurie
 „Cu Florica, pene ce

„Si pe Dómna vomă lua-o,
 „Să ne-ajute Dumnezeu!
 „Pe captivă vomă scăpa o
 „De la jugă cu ful meu!

Dintr'un suflet salutară
 Pe Michai, pe fica sa;
 Frumusețea ei cea rară
 Căpitană o admira. —

Și Clucerul, bray Buzescul,
 Credinciosul boiărin,
 Preda Stolnicu, domnescul
 Primi ordină pe deplin. —

L' asti bărbați Florica 'nspiră
 Cel mai nobil simțiment,
 Focul patrii simțiră,
 Ș' al onorei sânt moment! —

Uă di falnică străluce,
 Cerul limpede era;
 Un ferice sóre-aduce
 Gloria ce toți spera! —

Gloria Român' ast dată,
Când ea sigură ar fi,
Într' uă luptă desperată
S'ar decide într' uă ȕi ;

Dar Michai d' aceia 'n spiră
Pe ostaşi seî, pe junî,
Nemţî, Belgienî ce 'l însoţiră,
Sêrbî, Românî haiduci bunî. —

— „Ce sînt aste salve ?“ ȕice
Sigismundu 'nsuperbit,
El în fruntea mareî clice
De rêsunet e isbit.

De Sat-Mare nu departe, —
În cûaliţie venia ;
Turcî, Tătari, Polonî iaă parte,
Mare clică 'l susţinea...

Şi cu nemeşîi, uă-dată
Înfocaţîi pãrtisanî!
Înprejuru-î i s' arată
Corp şi suflet Batorianî. —

Stefan Ciachi, cel de frunte
Şi mai aprigû, ca turbat,
A făcut destul de multe
Să se afle îngâmfat ; —

Cea dântii și cea mai mare
 Ce umfla baronu 'ncai,
 Fu celebra arestare
 A familiii lui Michai.

Dar Movilă Ieremia
 Nu remase mai pe jos?
 Și Simion din România
 Că ajutorul numeros?..

Dar mai este unul care
 A-l uita ar fi nedrept,
 Cel ce arse de 'nfocare
 Cu Dómnia Teri 'n pept!

Din postă Martie lipsesce?
 Ia gôndiți și judecați?
 Michnea însuși se găsesce
 Cu monstruoși aliați!..

Numai ceea ce încurcă
 Cualiția cea grea,
 Nu sînt Nemții ce se urcă
 Cuirasați de 'nmărmurea;

De Românul! de Românul!
 Se temea cu drept cuvînt;
 Și Tătarul și păgânul
 Turcu, perde ori ce-avînt.

— „Ce însemnă cea strigare,
 „Aste salve ? iserbători ?
 Sigismundu 'n grijă tare
 Întrebă pe luptători.

— „E Românul i se dice
 Convorbind cu al sei consoți ;
 „Se vedă castrele neamice ;
 „El serbează cu mari forți !.

Cu Românul împăciuire
 Sigismundu 'și propunea :
 Ar fi uă mare fericire,
 El consoților vorbea...

— „Ce faci principe ? ia seama !
 Dise Ciachi mănios,
 De Michael c' avea să teamă
 Pentru 'n fapt neomenosă,

„Cu Romanul nici-uădată
 „Ciachi nu s'ar împăca,
 „De și 'l lingușia 'n paradă
 „Și pré mult îl lăuda !..

Și mustața răsucindu-și
 Mare aeru își dedea ;
 Ciachi pinteni lovindu-și
 Un Atila se credea.

„Sfărâmămă dar pe Românul!
 „Și pe Basta și pe Nemți!
 Dise Ciachi dând cu pumnul
 Lovind tare pe păreți. —

Sigismundul șovăesce,
 La răspunsu-î se 'ngâna,
 Ciachi multe îi vorbesce
 Să și ia seama 'l îndemnă. —

S'a dat semnul de bătaie
 Crunt, teribil, înfocat,
 Focul arde uă văpaie
 Prin conflictu 'nverșunat. —

Goroslău, spre Sat-Mare (1)
 Locu de oști și renumit,
 Dealuri lungi ș' uă vale mare
 Adversarii au 'coperit. —

Când consiliu căpitaniile
 Pentru luptă au ținut,
 Sigismundul și Tătarii
 Atacă un minut. —

Pe la ziua diumătate
 Michail și corpul seü,
 Sânt sfidați de a se bate,
 Între deal la Goroslău. —

— „Ah ! trăiesce-mi, Sânté-Dómné !
 „Téra, fíca-mi, sóția, fiú!
 „Pe captiví ce morú de fóme
 „Să îi scap, --- în brațú să 'l țiú!..

„Ađi mi ajută ! ađi ! Stăpâne!
 „Braví copíi cu mine fiți !
 „Vedeți cetele păgâne
 „Bateți, spargeți-i, grăbiți !..

Michaî díse când vėduse
 Peste dealurí ca un nuorú,
 Cum neamici valea-umpluse
 Să 'l atace înfiorătorú ;

Ș'artileria 'nfocată,
 Ca curónă pusă 'n deal,
 Ploua mórte verșunată,
 Prin ostilul ei semnal.

Óstea el și o inimédă,
 Michaî Bravul pré aprins ;
 Fruntea oștilor aședă
 După cum era deprins...

Pên' la trei-deci mii oștire
 Batori își însuma ;
 Umples aerú de mugire,
 Ómení, caii rėsuna...

Tătărime, Căzăcime ,
Unguri, Turci ce 'l susținea,
Purtând sulii uă mulțime.
Acea óste ce venia;

Și ca uă apă 'ntunecósă ,
Valuri, forțele aducea ,
Și cū a trăsnetului gróză,
Al seū fulgerū îi lucia.

Când ne-amicul, diumătate
Coborise c' ómenī, caī;
Pe muchi tunuri aședate
Făcea forția lui Michai. —

Dar eroū aci se pórtă
Pe deplin un Semideū ;
Prin bravura-ī se transpórtă
Pên' la cer la Dumneđeū ;

Însuși Joe ce comandă
Cū al seū tunetu de la cer ,
N'ar fi 'nfrânt curênd uă bandă
De Titani ca Luciferū. —

Si ca 'n timpuri fabuloșe
Brav Michai se pune un didū, —
Ploând săgeți pré focóse,
Acest Ercule-Alcid...

Precum tunurile trase
 Cu justetea ce avu
 Cum Michai și le-asedase,
 Mari învingeri se făcu.

Călărimea-i nă minune
 Răspândi în Goroslău;
 Pe Tătar în gónă 'l pune,
 Nemeșu perde-orgoliul seü ;—

Michail părea că cresce
 Răsbunarea pe pământ ;—
 Persecută vitezesce
 Pe ne-amicii pên' la mormint.—

Și ca trăsnetul când cade
 Petrecând în sus și 'n jos,
 Pe neamicul seü străbate
 Și 'l sdrobesce furiosu.

Focü și gónă îi presară
 Unde calcă al seü pas ;
 Bate, 'nvinge pênă 'n séră,
 Mort ne-amicul a rămas.—

Si precum secerătorul
 Taie griul jos culcând,
 Astfel seceră eroul
 Pe neamici seü calcând.

Și 'ntr' aceste imbrăncesc
— Adversarul înapoi,
Ca un munte când pornesce
Să se surpe după ploii...

Dece mii trimiși din lume
Prada morții au cădut,
Și trofee-atâtea sume
; Insurgenții au perdut...

Atunci Neamțul George Basta,
Bucurie cât avu,
D' uă învingere ca asta
Fu îngrozit, gelos el fu; —

Și bravura cea măreață
Reprodusă de Român
A privit-o cu roșată
— Pên' la frunte, pênă 'n sîn...

El la tôte dar se ține
Pênă fapta s'a 'mplinit,
Și 'ntr' uă di, când lui îi vine,
Grozav lucrū a uneltit...

Să lăsămū acum pe Muse
Despre Michai a cânta,
Ce succese el avuse,
Cu ce pași înainta!

Potû ne-amici lui a spune:
Movilî, Batorî, Ciachî al seû, —
Adversari cum supune
Cû a lui spadă 'n Gorosleu...

Aminti-vomû c' adversarii
Mareluî eroû Michai, —
Fugû bătutî cum fugû pescarii
La bălţi paseri, — cerbi 'nplai;

Căprioru 'n munţi o 'ntinde,
De neamicul seû ajuns,
Se tot duce înainte,
C' uă săgiată 'n pept străpuns;

Cualiaţi așa fugiră
Perdënd sumă de ostaşi;
Ciachi, Batori grăbiră
Glontû d' a merge 'n Fagăraşi. —

Şi ce fapte de turbare
Proiectară la Sibii?
A viola familii care
Refugiseră cu miî,

Boiărescî familii sumă
Acolo s' adăpostiaû; —
Pe avere şi pe mumă,
Cruđi barbari, ochi puneau.

Sibieniî, ce e dreptul,
De acêsta revoltați,
Se opuseră cu peptul
Astor ómeni ca turbați.

Făgărașul cădută însă,
Ca un corp paralisat,
Nu scuti p' uă mamă plânsă
Și de fii și de bărbat.

Dumneșei ai inocinței!
Voi nu furăți indignați
D' a le lacrimi a ființei
Mame ce voi patronați?

Fapta barbară, crușimea,
Ne-omenósă fapta lor,
O condamnă omenimea
Din trecut și 'n viitor!..

Oh! Bogdan, Bogdan Crișanul!
Debil, merge-abia pe jos;
Numai póte căpitanul
Să se lupte — credincios;

Dar într'însul inimósă
Amicia, focu ceresc,
Arde-uă faclă luminósă,
Arde sinu-î părintesc,

Și cu lacrimi și durerea
Care adânc îl sfâșia ,
Își reînesce biet puterea
Spre Michai când calea ia.

Și plângând precum nă mamă
Ce copilul a pierdut ,
L' ajutor Creștinul chiamă
Pe tot omul cunoscut.

Radu acum îi ține locul ;
Mulți vitezi stăpân pe el ,
De la Giurgiul , din tot locul
Scăpând captivi din măcel...

Si p' Augusta , geniul Țerii,
Care 'n spiră bărbății ,
O ascultă cavalerii
Pentru un fapt de mărinimii.

Ei cu toți ca frați s' adună ;
Luptă să 'și scape Dămnă lor ,
Căci Michai cu oști răsună
Să le vie 'n ajutor. —

Bogdan Ducele d' aceea
Cu foc mare s'a și dus ; —
Radu domină p' aceea
Jurământ ce i au depus. —

Planul lor acesta este,
Din prinsóre a scăpa
Pe captivă, — fără veste
Făgărașu a asalta...

Cum de Ciachi Radu aude
Că venia ca un turbat;
Prinde arma 'n mâini mai iute
Și în urma-î s'a luat.

Radul însă se 'nsoțesce
De vitezi, armați, pe cal; —
Pré târziu el nemeresce
L' adversari lui Michai.

— „Ciachi este sigur!“ dise
Radul celor ce 'l urma;
Fulger calu 'și repedise
În picióre a 'l lua.

„Stai! turbatule! așteptă
„Să te vedu și să-ți vorbescă!
„Stai! ca jur pe legea dréptă
„Ca p' un verme te strivescă!..

Radu ajunge față 'n față
Cu ast tigră a se lovi. —
El eși din négra ceață
Care ochi i acoperi.

— „Ho! voinicule!“ prorupse
Adversaru-î nemișcat. —

— „Să ne batemü!..“ îi răspunse
Radu aprins, furios, mișcat.

Îns' aci, pe ne-așteptate,
Adversarul îndrăcit,
Nu e Ciachi; ci a se bate,
Dă de Michnea cel turcit.

Michnea din resbel scăpase
Și 'n Moldova se ducea,
Și pe unde cât umblase,
Cu Movilă se 'ntorcea.

— „Acum, Michneo, el îi ȕice,
„Socoteală veche-avemü
„S' o desfacemü; uite-aice
„Amêndoî să ne bătemü!

„Ne vomü bate noi acumă!..
Și el spada rēdica.
Michnea, par'că 'i era de glumă,
Nici că 'n seamă îl băga.

— „Hei! băiete, puneți minte!
Michnea Radului a ȕis,
„Ia de vorbă, ia aminte
„Și mai rece, nu aprins!

„Pentru ce te bați, îmi spune ?
„Vrei să dici pentru Michaiu ?
„Michai nu-e mai mult pe lume,
„El peri... s'a dus la Raiu !

„A cădut Michaiu, mă crede,
„Și femeia-i s'a luat
„Sclavă la Tătari!.. băiete,
„Ce mai vrei ?.. e-adevărat...

— „Cum? ce-ai dis ?.. mai spune-uădată ?“
Radul fuse spăimântat ;
Sufletu, inima-i d'uădată
Cu tot sângele - a 'nghețat.

„Ce ai dis ? mai spune, spune ?
„O ! Pré Mare Dumneșu !
— „Veđi acum ce faci, nebune ?..
Michnea dise 'n tonul seú,

„Pe câmpia de la Turda
„Zace-acuma corpu lui;
„Ce te bați ? de ce ? de surda ?
„Michai numai e, dici, nu !..

„Radule, acumă dară
„Merg, te las, fi sănătosu !
„Când veni-voiú Domn în Țeră
„Să 'mă fi mie credinciosu.

Păși Michnea înainte
Fără a se turbura,
Ș' al seǔ chip și 'nbrăcăminte
Tot ce-e Diavol arăta...

— „Fraților ! nu ! nu se pôte
„Ce-acest om acu ne-a spus !..
Radul ȑise după tôte,
Radu 'n sufletu-î pătruns.

„Dar d' o fi, făcemǔ cercare,
„Ținemǔ contra pept orǐ cuǐ ;
„Rĕsbunǎmǔ fără cruțare
„Ne-omenósă mórtea lui !..

Mus' acuma ! Musă 'mǐ cânta !..
Pe eroǐ ce-aǐ înspirat
La uǎ causă pré sântă,
Le daǐ focǔ, ǐ aǐ într'armat ;

Cum stǎtu eroul, spune,
Când triumfu-ǐ se curmǎ ,
Cum trădarea, 'nșelăciune
De pe car ǐl răsturnǎ ? —

Cel ilustru și mai mare,
El, al Cruceǐ luptǎtor,
La Creștinǐ egidǎ tare,
Celǔ drept apǎrǎtor !..

Se vîd tîndele albinde
În al Turdei cîmp, la rînd ;
Escadrónele coprinde
Întins spațiu alergînd.

Multe arme uă pădure ,
Stindard — arbure Creștin ,
Sumă lance și cécure
Scînteiaă sub ceru senin.

Cele castre aședate
Și 'mpărțite cum era,
Cu lucrări fortificate
Și cu capiî difera. —

Spune Dêna pré bărbată,
Forțe-acestea cine sînt ?
S' aședă ele să se bată ?
N'aă un chip ș' același Sânt ?

De uă parte e Romanul
Vingătoru 'n Goroslău ,
Și de alta e Germanul :
Basta comandantul seă. —

Ce focu tinda-î ? ce pasu o-arde ?..
Conferințe 'n ea se trecu , —
Căpitaniî cu cocarde,
L'acusări în sus se 'ntrecu ; —

Cât e nóptea de profundă,
 Câte stele sînt pe cer,
 Din ochi fulgeră, ş' uă crudă
 Răsbunare cu toţi cerū. —

Ei mi-ţi judecă, conspiră,—
 Şi 'n ascuns 'l aū condamnat,
 Se aprindū şi se roşiră
 Pên la ochi, pentru damnat. —

Preşedū, Basta opiniađă
 Pe Roman a aresta,
 Că nu póte să 'l mai védě
 Domn Ardealului cum sta.

Diseră c' uă voce una
 Ceî cu Basta la-un cuvînt,
 Să se 'nfrâne tot-d'auna
 Ăl Român e drept şi sânt.

Acu lupta-e terminată,
 Ce-aū nevoe de Român?...
 „La arest !.. P' arest !..“ d' uădată
 Strigă Nemţii din plămîni.

Luî Michaî d' acésta 'n minte
 Nu 'i trecea şi nici visa,
 După 'nvingere, ferbinte
 Cugetând la Dómna sa ;

Și captivă unde-uă scie
Cu copilu 'n Făgărași,
Se gătia curênd să vie,
Să o scape, cu ostași. —

Spre Cluziū, astfel óstea mare
Câmpul Turdeî coprindea. —
La uă mică depărtare
Pe deal tinda-î se 'ntindea.

El, un Duce, falnic Domnul,
Al Ardealului suvêran,
Purta acuila și tonul
Unui Rege căpitan.

Din boiări din tot coprinsul,
Banul Manta și Farcași,
Ban Michalcia, de la dînsul
S'aū pornit spre Făgărași. —

Cu Clucerul convorbire
Despre Dómna sa avu,
De a merge cu grăbire,
Ca și fulgerul el vru;

Aștepta și de la Basta
Călăreți Valoni bărdași, —
Ș'essersa un drept cu asta,
Ranfortând p' al sei ostași.

De plecare-era momentul
Și el singur se găsia. —
Cer senin e; suflă vîntul,
Și nici străji nu îi păzia...

Dar a vîntului suflare
Al seû suflet săgeta;
De amor, de 'mbărbătare,
La trecut nici cugeta;

Viitorul, stea polară,
Pe cer ochiu-î o privi;
Universul ca uă scară
Pentru mintea-î a sui...

Iată că-un vîrtegiu se 'ncurcă
Din câmpie pîn' la nuorî:
Către tinda lui se urcă
Călăreți pe deal în sborî. —

— „Bine-ați venit, copii!“ — zise
Către Nemți ce 'î sosia,
Și 'nainte le eșise,
Și ca Duce le vorbia.

Bori Iacob, căpitanul,
Cu perû roșu și 'nsemnat;
Suflet negru, cât și planul
Care Basta î l'a 'nsuflat;

Jos descalică, și 'ndată
 Valoni tinda-î 'ncongi-rau;
 Salutau pe Domn uă-dată,
 Lung la care se uitau. —

Plan satanicu, verșunare
 Acești ómenî întrunescú;
 Ei cerú sânge, ca și feare, —
 Cum 'l ar prinde se gôndscú..

El invită după tóte
 Capul óstei d' a intra. —
 „Nu êntii eú, nu se póte!..
 Borî a đis, Măria 'Ta!“

El spre tinda-î pasu 'ntòrce,
 Ca să între liniștit;
 Dar mersavul masca scóse:
 Domnu 'n spate-a fost lovit. —²⁾

Cum se luptă dar la mórte
 Un leú falnicú uriașú,
 Iute spada 'n loc o scóte
 Rêsturnând pe ucigașú. —

Dar pe el se aruncară
 Căinî flămênđi — ál neamțu crud, —
 Și subț arma lor barbară
 Michaș Domnul a căđut.

Unul lancea 'n el înfige,
 Și un altul 'l a 'mpușcat;
 Barbari începū să strige
 Triumf! — capu-î l' a tăiat. —

Și tărêmul, valea, dealul
 Resunară; și 'ncurênd
 Țera, satele, Ardealul
 Pênă 'n Tisa-era plângênd...

Acest turnū mărețū-putere
 Neînvinseî fortereî,
 Prin vîndare cade, pere,
 Cum cadū falnice cetățî.

Iar Speranța ce apuse
 Subt un vîlū nemuritor,
 Ast eroū cu el o duse
 Să re'nvie 'n viitor...

Ș' al seū corp faimos uă-dată, —
 Al seū cap ingenios,
 Ca și marmora 'nghețată,
 Sta trunchiat în sânge jos.

Și 'n a morțiî zugrăvire
 Busa lui par' că vorbea:
 Vê las Români cu mărîre!
 Te las scumpă Țera mea!..

De și Sôrtea 'l părăsise,
Gloria l' acoperi ;
Când trădarea îl lovise
La cer ochiul seî privi.

Numai doliu, totul doliu
Môrtea-eroului lăsa ; —
Se 'nvêli ca în lințoliu
Crucea care-o defenza.

Ast-fel termină eroul
Pentru Creștinii luptător. —
Plângeți, Muse, campionul
Cruci !.. plângeți-l cu dor !

Acordați a vóstre lire
Eliconiene și 'l cântați !
L' al seî merită dați mărire,
Pên la cer să 'l lăudați !!.

Cine va descrie starea
Luî Bogdan, amic bătrên?
Jélea, țipete, 'ntristarea
Pentru Domnul seî Român?

El venia cum vine vîntul
Pe Michaî a anunța
De barbaru tratamêntul
Ce-a cercat soția sa ;

Cum ea fuse sclavă lăuată
De mișei adversari,
Prin Movilă fuse dată
În mâini barbari de Tătari...

O! ce tristă istorie
A femeii ce avu
Pe eroul de soție
Domn Ardealului ce fu!

Ne-omenósă maltratare
Pentr' uă biată turturea
Care cântă, --- 'n depărtare
Pentru soțul ei gемеа.

Cum se smulge - uă păsărică,
Ce durere! ce amar!
Ca să ia uă rîndunică
Surp' altarul un barbar. ---

Însă ea d' uă gré ursită
Numai lacrimi vărsa,
Mergînd tristă, osîndită
Ca să pîrdă viața sa.

Ciachi-e mort de bucurie
Și cu Batori și Sécuiș;
De la inimă Ieremie
Și cu Michnea scotă un cuiș.

Ei luaseră femeia
 Și copilul lui Michai
 Și îi duseră 'n Crimeea
 Victimă, pradă la Gherai...

O! dar cine-ar vrea să credă
 Bogdan câte le-a vădut,
 Precum Basta profanădă
 Capul Bravului cădut?..

„Sóngheri blestemați! resuflă
 Căpitanul cel debilă;
 „Fripti mâncarăți și pe mumă
 „Și pe soți, și pe copilă!..

„Și cerésca răsplătire
 „Să v' ajungă într'ua di;
 „Focă să v' ardă și peire,
 „Să nu sciți a vă păzi!..

„Voi Români! voi din morminte!..
 „Mergeți pên' la Dumneđu,
 „Spuneți, arătați ferbinte
 „Jugul patrii vóstre greu!..

„Mergeți pên' la Sântul-Tată, —
 „Numai el vă va 'nvăța
 „Să scăpați de litfe-ua-dată,
 „Téra vóstr' a curăța!..

O! dar cine p^ote spune
Și când Radul a sosit,
Cât voi ca să 'și r^êsbune
Pentru cele ce-a g^ăsit? —

Ôstea 'ncinge, — Rom^ân^êsc^ê,
Câte tr^âsnete era,
Pentru fapta dievol^êsc^ê,
Contra Nem^ților sbera ;

Cu turbare de m^ânie
Ș' un blestem al lor cuv^ênt,
D' un resbel de agonie,
Foc^u aprinșⁱ Rom^âni s^unt. —

Ce folos! Michai^u, voinț^ă,
Între ei num^ăi era,
Și a patrii suferinț^ă
Mult pe ei i 'mpov^ăra...

Cea din urm^ă machinare
Viclean Basta n'a sc^ăpat,
El spunea în gura mare,
C^ătre cei ce 'l a 'ntrebat,

C^ă d' aceia el r^êpuse
Pe Rom^ânul cel faⁱmos^u,
C^ă cu Turci se făcuse
Una — om^u periculos. —

Cuteza fără rușine
Omă acesta de-a minți,
Către statele creștine
Voind crima a 'și sânti.

De l' acéști profanare
Cine ore a rămas?
Un om numai témă n'are
De Némțu, — scie-a 'i da pe nas;

Acest omă era Crișanul! —
Pe Michai mort rădică;
Capul i 'l ceru oșteanul,
Orî ce-insultă 'mpedică.

Dar Michalcia și cu Manta
Sórtea Domnului avut,
Pêně una, pêně alta
În tortură s'aă perdut. —

Persecuția, trădare,
Persecuția crescând,
Prin tot locul sugrumare
Basta ș' ai sěi aducând.

Dară Radă atunci Clucerul,
Credinciosul lui Michai,
Nelăsând din mâna-î ferul,
Cu oștirea, peste plai,

Drept la Cozia se opresce : —
La loc tare, sânt, plăcut ; —
Jurămîntul împlinesce
Luî Michai ce 'l a făcut.

O ! acum plângeți cu toții
Pe eroul cel cădut ,
Dați-i , dați tēmēia morții
Și cunună ce 'i s'a cădut !!

NOTE LA CÂNTUL AL DOUE-DECI ȘI DOÎ.

1) Gorosîeu, lîngă comitatul Satu-Mare, spre partea de la Nord-Est²⁴ a Transilvaniei ; acolo Michai repurtă strălucita victorie în contra unei cualiții de Unguri, Turci, Tatarî, Cazaci șcl.

2) 1601 August 18 Michai Bravul fu ucis prin trădare în câmpul Turdei, două septămăni în urmă după strălucita victorie de la Goroslău.

CONCLUȘIUNE.

„Ș aducea aminte-orî cine
De trecutu-î, de virtuți:
— „Unde e că el nu vine?..
Se 'ntrebaû prin țeră mulți;

„Ca-uă cetate întărită
„Și cu brațu armat de fer,
„De oștire ocolită
„Și cu fruntea pên' la cer,

„El, Michai mai bate ore
„Turci și Unguri, Leși, Tătari?..
„Patria 'i e mult datore
„D' eroismu-î, — fapte mari!

Se 'ntrebaû așa Românii
De la baltă pênă 'n munți,
Și opinca și stăpânii
De moșie cei de frunți...

Când Creștinii alésă-uă ceată,
Spre Têrgovisce venia :
Un monachû și cu un tată
Cu familia ce avea. —

Cel monachû ducé-uă lăcriță
Învelită cu argint ,
Subt uă rasă de credință ,
Se ruga încet viind.

Iar batrênul, om de lume,
Cel ce multe a vădut ,
Cugeta l' atâtea nume
Care-aũ fost și aũ cădut.

Și monachul cât rēdică
Ochi seî de la pămēnt ,
Din a Ângerilor clică
Se părea precum un Sânt.

Par' c' acesta nu făcuse
De cât bine 'n viața lui ;
Cu virtutea se născuse
Spre folosul orî și cui. —

Când era pe la chindie
Sórele apropiind ,
Pelegrinii staũ ; o vie
Rugăciune întrunind ,

Ș' uă 'nfocată rugăciune
După chipul creștinesc
Luciaŭ ochii; — ei și spune
Misiunea ce 'mplinesc. —

Ei relicue portă cu dinși,
Resturi sacre d'un eroŭ;
Ca Creștini, cu focu 'ntreși, —
Ca Români ducă un Sânt nouă...

Acești ómenî cine fură?
Se întreabă cine-va;
Bătrênŭ are uă figură
Ce tot omŭ o respecta.

Între dinși ș' uă femeie
Cu ochi vii, cu ochi de focŭ:
Însoția cortegiŭ uă Dee,
Cu bărbați la un locŭ.

Dar cel june măi cu seamă
Ce 'n adêncu-î lăcrima?
Sunt amici ca-uă bună mamă,
Și simțirea 'i anima. —

Da, Bogdan era și Radul
Și Augusta fii seî;
Întrebaŭ și pe monachul,
S'aŭ vedut vre-uădată ei?

— „Spune sânte,-al nostru tată !
Bogdan ast fel a 'nceput ,
„Ți mai aducă aminte-uă-dată
„De cei timpî care-aũ trecut ?..

„Noi vre-uă-dată împreună
„Spune , fost-amũ unde-va ?
„Ne-am mai dat, ne-amũ strẽns de mână?..
— „A rẽspuns monachul : da !

— „Dar imi spune prin cãință
„Șcapă omul de păcat ,
„Când se 'ntorce la credință ?..
— „Și de Cẽr, el e ertat ! —

— „Spune încă, mai 'nainte
„Ca și frați p' uă cale-am mers ,
„Cum mergũ morțiĩ în morminte ?..
— „Morteã patimĩ, ure-a șters !..

Și dicẽd aceste-ardicã
Ochĩ ermitul cãtre el ;
Și ce-ar vrea Bogdan sã dicẽ
Lungũ se uitã cãtre-acel ;

— „Te cunosc ! și cum se póte ?
„Uă minune 'n adevěr !..
„Îmi aduc aminte tóte
„Pẽn' la-uă-iotã, pẽn' la-ũn pěr...

— „Mă cunoscî? a ȕis monachul
 „Pelegrinului Bogdan,
 „Luî Michai aici duc capul, —
 „Eu eram Vistiârul Dan !..

Aste vorbe de el ȕise
 Săgeta p' auȕitori;
 Cu ochi mari la el privise
 Cei Creștini de multe ori:

— „Dan Vistiârul? ei strigară,
 „Cel ce Vodă l' a ertat?..

— „Răsplătiu pēcatu-mî... dară
 „Pe Michai nu l' am uitat...

— „Dumneȕeu dar să te ȕie,
 „Dan Vistiârul !!. au răspuns.

— „Un Apostol de frăȕie,
 „Sînt menachă !.. și mî e d' ajuns !

S' ast-fel ei mergēnd urmară
 Pēn' la locul destinat;
 De durerea lor amară
 Și chiar petrite -au mișcat; —

Și plāngeau cu ei boiăriî,
 Tristă mama lui Michai; —
 S'a vărsat d'a lungul ȕeriî
 Bociri, lacrimi, blestemă, vai !..

Nu trecuse mult și Basta
De maghiari a fost bătut,
Ajutor el după asta
De la Români a cerut...

Radul Șerban, Domn în Țeră
De Români cu linge-ales,
El strivi cumplita feară
La Ardeal pe când a mers. —

El pe Batori bātu fôrte,
Din trecut el nu 'și uită...
Și Săcuiului dă môrte;
Nu scimă Ciăchi de scăpă. —

Dómna lui Michai, perdută
În Crimeea, s'a 'nturnat. —
Ea spunea cu jéle multă
Câte, câte i s'a 'ntêmplat...

F I N E

OBSERVAȚIUNE.

Cine-va voind a scie cine sunt aceste trei personaje din poema noastră , care încongiură pe Michai în toate fazele vieți sale , atât în timpi sei de mărire , cât și în căderea sa , ca nisce individe ce iaă parte la sörtea-ı , dacă aceste sânt istorice saă numai închipuite ? Îndată ce lectorul își va aduce aminte că Dacia-Romană , al căria centru a fost Ardealul , purta numele de : *Augusta* ; principi Moldovi se numiră *Bogdanı* , și de la care , (prin tractarea lui *Bogdan* , fiul lui Stefan , d' a încheia condițiuni cu Pörta) , întreaga țera fu astfel intitulată ; și principi din Tera-Româniască se numiaă *Radu* , (care este sinonimu lui Bucur ¹⁾) ca și cel ce a fundat Bucuresciı , își va imagina și va cunósce îndată cine este acéstă trinitate care naturalmente , prin fondul naționalității sale , sub figura astor trei persóne , participă tot-d'auna la mărirea și nenorocirile marelui eroü. — Ea constitue colosul patrii Românilor ; — ea va fi tot-d'auna mult scumpă , pré inbită și chiar adorată de națiunea întreagă ; ea e putintă și energică , bravă și vigurosă , ca și 'n acea epocă de mărire , când ea fuse reunită într'un singurü Stat , prin Marele Michail V-lea. numit Michai Vitézul...

1) Radu, nume slavon, va să dicé în românesce Bucur.

ELEGIE

M A M A M U R I N D Ă.

Oh ! era dînsa ! jună, iubită
Și de virtute cununî purta, —
Dorind uă viață mai fericită,
Care de dînsa se depărta.

Ființa-î tótă un Angel fuse ! —
Cu ce simțire ruga mereu
Icóna Sântă puind pe buse,
Fecióra Sântă, pe Dumneșeu ! —

A ei Speranță păré c'o chiamă
Pentru viață cum se ruga ;
Fragete ființe numind-o mamă,
Unde de lacrimi ochiî vărsa.

„Maică pré Sântă ! fii protectóre
„La copilași ce 'i am cu dor !
„Femeia ȕice, sînt muritóre,
Ș' un focu mă arde de sórtea lor !

Ah ! câte lacrimi ascunse țin
Perdereă mamei, să judecați,
De a vă spune e mult mai bine
Simțirea voastră să cercetați.

Cine din ómenī n' avut vră uădată
Mamă, soție, sor ce iubi ?
Cine nu plânse ființa-adorată
Când veni mórte de i o răpi ?

Pentru c' uă flóre cu altă flóre,
Formând bucheturī, profum cerescū,
Ș' împart amorul plăcut sub sóre,
Cât timpul rīde ș' ele trăescū.

Dar vīntul iernei e aspru tare,
El stinge viața în cursul seū ;
A flórei sórte și omul are,
Dar omul speră, — mama mereū. —

Tristă 'ntēmplare-a dīlei trecute !
Pe când din suflet ea se ruga,
Precum a lampei scīnteī perdute
Din urmă-ī viața se tot lupta.

De-odată însă, crudă durere !..
Priviiū la chipu-ī și 'n ochi plângēnd,
Ruga-ī pe buse făcu tăcere,
Și chiar copii ne mai cerēnd...

D' atuncia ruga-î s'a stins pe buse. —
Ochiî la ceruri 'î avea țintiți,
Uă nuouă viață ca cum văduse
Și de-uă lumină fiind răpiți.

Atunci femeia cu 'n fraget nume,
Cu chipul palid fără suris,
„Vă las cu Domnul în asta lume!“
Din urmă totul, atât a dis.

Scumpe ființe ce ea iubise
Flori și căminul că-o 'nsufleția, —
Acé cunună care-o 'mpletise
Pentru junete n u 'î mai rîdea.

Acele cânteci, acé iubire
Care adesea o-a înspirat,
Acé dorință de fericire,
Un vînt de iarnă totu a sburat.

Crinul cel falnicu cu flori plăcute
Din rădăcină îl smulse-un vînt;
Fragete rose pe a ei frunte
Păliră 'n dată puse 'n mormînt.

Numai zefirul cu adiere,
Șoptind în érbă rëcoritor,
Precum didese-a mamei plăcere,
Peste mormîntu-î suflă ușor.

Acum uă cruce fiind plântată
Lângă mormîntu ei cel tăcut,
De chinuri omul, ea ne arată,
Ca d' astă lume e desfăcut.

Ce gré cercare! ș'amar, durere!
Tótă suferință, și totă turment!
Viața e luptă, spasmuri, plăcere,
Un visă teribilă de un moment —

Plângeți! dar plângeți! pe cel din viață
Și 'n suferințe tărăgăind;
Invocați imnul cel de speranță;
Mormîntul pórtă la Cer fiind !..

